

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

DISERTAČNÍ PRÁCE

2012

Hana Kaštanová

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

Disertační práce

Sondy do hudebního života na Litovelsku
(Probes into the musical life of the region Litovel)

Mgr. Hana Kaštanová

Školitel: Prof. PhDr. Pavel Klapil, CSc.

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem disertační práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů. Beru na vědomí, že se na moji práci vztahují autorská práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona v platném znění.

V Litovli dne 4. listopadu 2012

podpis

Ráda bych poděkovala svému školiteli prof. PhDr. Pavlu Klapilovi, CSc. za cenné rady i velmi vstřícný postoj při vedení mé disertační práce. Jeho osobní vztah k tomuto tématu je spojen nejen se studentskými léty na zdejším gymnáziu, ale i s letitou spoluprací s litovelskými hudebními osobnostmi. Znalosti kulturních poměrů regionu, které vždy projevoval, se pro mě stávala častou inspirací a zdrojem nových poznatků.

Mé poděkování patří také všem, kteří dali najevo svůj zájem a ochotně poskytli cenné materiály a informace potřebné ke zpracování zdejšího hudebního života. Přestože zde neuvádím míněné osobnosti jmenovitě, vážím si jejich spolupráce, protože bez ní by tato disertační práce nemohla vzniknout.

Za odborné korektury děkuji PhDr. Markétě Koptové, Ph.D. a Bc. Jiřímu Čížkovi. Za trpělivost při psaní patří velký dík mé rodině.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Stav bádání.....	8
3	Vymezení Litovelska	13
3.1	Litovelsko z historicko-správního pohledu.....	13
3.2	Litovelsko z pohledu geografie a etnografie.....	15
3.3	Litovelsko z pohledu národnostního a kulturního	18
3.4	Stanovení oblasti.....	21
4	Nástin hudebního života na Litovelsku do roku 1899	23
5	Z hudebního života na Litovelsku.....	36
5.1	Litovel	36
5.1.1	Významné hudební osobnosti 1. poloviny 20. století	36
5.1.2	Významní rodáci 1. poloviny 20. století.....	51
5.1.3	Významné hudební osobnosti 2. poloviny 20. století.....	53
5.1.4	Významní rodáci 2. poloviny 20. století.....	64
5.1.5	Z hudebních spolků a institucí	68
5.2	Bouzov	78
5.3	Měrotín.....	83
5.4	Chudobín.....	88
5.5	Haňovice	92
5.6	Cholina.....	94
6	Závěr	101
7	Seznam použitých zdrojů.....	107
7.1	Literatura.....	107
7.2	Periodika	112
7.3	Internet	115
7.4	Prameny	122
	Resumé	
	Summary	
	Zusammenfassung	
	Anotace / Annotation	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Hudební topografie se řadí ke klíčovým oblastem hudebně-historického bádání. Zvláště v poslední době přibývá prací zabývajících se regionálním nebo lokálním hudebním děním. Autoři v nich většinou vyzdvihují významná fakta dané oblasti, a to zvláště v místech, která jsou historicky, kulturně, politicky či jinak významná.

Obdobně laděná je i disertační práce *Sondy do hudebního života na Litovelsku*. V jejím názvu je záměrně užito výrazu sonda, i když se v oblasti hudebního výzkumu zcela běžně neužívá. Čtenář tak nemá očekávat šíře rozprostřený souvislý přehled hudebních dějin oblasti. V tomto případě bylo cílem hlouběji se zaměřit na některé osobnosti a instituce, jejichž význam často překračoval hranice regionu, a touto cestou dosáhnout plastického pohledu na hudební život celého Litovelska.

Důležitým výchozím bodem pro celé hudebně-místopisné bádání je vymezení oblasti, kterou se disertační práce zabývá. Litovelsko procházelo řadou historických, správních, národnostních a jiných proměn, jež ovlivňovaly a utvářely jeho kulturní život. Třetí kapitola se těmto změnám věnuje a rozebírá Litovelsko z různých hledisek – historicko-správního, geografického, etnografického, kulturního a národnostního. Definice Litovelska pak tyto pohledy reflektuje a přesně udává hranice regionu, které jsou znázorněny na příslušné mapě. Mapa je součástí příloh.

První zmínky o hudebním životě na Litovelsku se objevují již od 13. století. Kapitola *Nástin hudebního života na Litovelsku do roku 1899* proto zpracovává hudební dějiny v rozmezí 13.–19. století. Stať čerpá ze studií několika autorů, jejichž badatelský záměr nebyl úplně totožný. Jedná se tedy o kompilaci všech historických období. Nutno podotknout, že zde autorka navíc uvedla některé zajímavé okamžiky, které byly uvedeny pouze sporadicky, nebo dosud nebyly publikovány vůbec. Protože jsou ale mnohé skutečnosti obecně známé nebo již probádané, slouží zmíněný nástin hudebního života spíše jako „příprava“ hlavního textu.

Přelom 19. a 20. století představuje předěl v průběhu zdejších hudebních

dějin, proto se disertační práce dále zaměřuje na hudební život Litovelska od počátku 20. století po současnost. Největší prostor v hudebním putování po regionu zaujímá královské město Litovel, po něm následují další hudební místa směrem na západ, poté na jih a nakonec směrem na východ. Tento postup v podstatě opisuje okružní trasu, která začíná od Litovle a vede proti směru hodinových ručiček zpátečním směrem opět k Litovli. Pro lepší přehlednost je kapitola o Litovli rozčleněná na litovelské hudební osobnosti a slavné rodáky v chronologickém pořadí, její závěr pak tvoří zdejší vybrané hudební spolky a instituce. Za zmínku stojí skutečnost, že zcela přesně nelze všechny uvedené subjekty zařadit do první ani do druhé poloviny 20. století. Jako příklad lze uvést rodinu Bekovu. I když první dva uvedení členové rodinného klanu spadají ještě do první poloviny 20. století, jsou zde zmíněni hlavně kvůli sourozencům Bekovým – Josefu a Boženě, provdané Halvové, kteří náleží do druhé poloviny 20. století. Tyto drobnosti však nebrání tomu, aby si čtenář dokázal bez problémů propojit všechny historické souvislosti.

Další podkapitoly disertace zachycují okamžiky nebo osobnosti hudebního života vztahující se k jednotlivým obcím regionu. Počet uvedených obcí sice není velký, ale hudební osobnosti nebo instituce spojené s těmito místy svým významem často překračovaly hranice Litovelska. V obsahu jsou uvedeny pouze názvy vybraných lokalit. Dalšího podrobnějšího členění, kterého je užito v kapitole věnované Litovli, už nebylo zapotřebí.

Sousloví hudební život avizuje historické zaměření práce. Proto jsou zde uplatněny především heuristické metody. Ty jsou doplněny i některými empirickými metodami, např. rozhovorem. Uplatnění zde ale nalézají i ryze moderní způsoby práce, jako technika pořizování, stříhu, úprav a ukládání zvukových a filmových nahrávek, počítačová notace, vytváření tabulek apod.

Nedílnou součástí disertace tvoří poměrně obsáhlé přílohy. Jejich náplň sestává z mapy, hudebnin, rukopisů, novinových článků, audio nahrávek, filmů a dalších obrazových ukázek, které byly vybrány z mnoha pozůstalostí, soukromých archivů a jiných informačních zdrojů. Všechny ukázky mají reprezentativní charakter a tvoří pouze malou část ze všech možných či použitelných materiálů vhodných pro tuto práci.

2 Stav bádání

Ke kapitole, která definuje zkoumanou oblast, se nejlépe vyjadřují poměrně snadno dostupné historické, zeměpisné a národnostní mapy. Jejich výpovědi doplňuje literatura zabývající se samotnou historií a správní tematikou regionu, národnostní nebo geografickou problematikou. Jako příklad lze uvést *Presidiální spisy Okresního úřadu v Litovli*¹ uložené ve Státním okresním archivu v Olomouci, *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960*² nebo spis *Vymezení a geografická determinace dříve etnického regionu Haná* Ladislava Zapletala.³

Dosavadní záznamy, knihy a články, které zprostředkovávají informace o hudebním dění na Litovelsku, předkládají stroze interpretovaný přehled hudebních dějin a postrádají nejen mnohá důležitá zjištění, ale také hlubší výklad podstatných faktů – některá např. vůbec neuvádějí návštěvu Antonína Dvořáka v Cholině nebo nevěnují pozornost vídeňskému skladateli Conradinu Kreutzerovi. O Litovli podává souvislejší informace hned několik zdejších autorů – historiků. Dr. Johann Kux byl plodným autorem historických spisů nejen o litovelských událostech, ale také o Olomouci, Uničově aj. a patřil mezi činitele a podporovatele zdejší německé kultury. Samotný název jeho příspěvku „Zur Pflege deutscher Tonkunst in Littau“⁴ v příloze *Das Neustädter Ländchen* německého periodika *Nordmährische Rundschau* napovídá, že se jedná o nacionálně zabarvený text týkající se hudebního dění v Litovli.

Josef Bezděčka⁵ ve své práci *Kulturní a společenský život města do roku 1948* na Kuxe navazuje, rozšiřuje informace také o dobu středověkou a věnuje se navíc českým hudebním dějinám od počátku zhruba do poloviny 20. století. Nejhodnotnější informace však přináší Jan Burian ve studii „Hudba na Litovelsku a Konicku“ ve II. díle *Vlastivědy střední a severní Moravy*; Burian se tedy nezabývá jen samotnou Litovlí.⁶ Jeho hudebně-historický přehled začíná také od 15. století, od 18. století už ale podává informace o místních hudebnících.

¹ (Lošťák 1973).

² (Bartoš 1972).

³ (Zapletal 1986).

⁴ (Kux 1932).

⁵ (Bezděčka 1988).

⁶ (Burian 1942).

Následují kapitoly z hudebního školství 20. století a spolkové hudební činnosti 19. a 20. století, kde neopomíná zmínit sborová vystoupení, německé hudební spolky ani lidovou píseň, tanec a hudbu. Příspěvek završují zprávy o operních a operetních vystoupeních.

Lubomír Šik, soudobý autor zabývající se touto problematikou, čtenáři předkládá celkový spolkový život v Litovli. Jako cenný zdroj údajů lze v jeho pracích určit zápisy z městské kroniky uvedené v chronologickém pořadí a doplněné o popisné stati o počasí, školství, kultuře atd. V desetidílném výčtu dat nazvaném *Litovel ve dvacátém století* končí v polovině devadesátých let.⁷ Poslední, jedenáctý díl s podtitulem *Osobnosti doby*, je pojat jako malý slovník významných osobností Litovle. Také jeho *Litovelské paměti* z roku 1994⁸ přinášejí podstatné odstavce o kulturním životě ve městě. Více informací je však možno vyčíst o měnící se politické situaci, která se na přelomu 19. a 20. století vyhrcovala a určovala další směr zdejšího kulturního dění.

Samostatné zprávy z hudebního života je možné vyhledat v regionálních českých a německých periodikách – *Mährisch Neustadt*, *Mährisches Tagblatt*, *Litovelské noviny*, *Litovelský kraj*, *Selská stráž*. Jednotlivé tituly jsou uloženy ve Vědecké knihovně v Olomouci a v archivu Muzea v Litovli.

Z novodobější dostupné literatury je potřeba uvést sborník, který v Litovli vyšel již před patnácti lety jako *Almanach Litovel*. Ten zahrnuje příspěvky o historii, divadle, hudbě, školství, církvi, skautingu, živnostech, pivovarnictví a sladovnictví.⁹ Oblasti hudby a školství se však dotýká nejvíce. Kromě již zmíněných historiků Lubomíra Šika a Josefa Bezděčky do almanachu přispěly také zdejší výrazné hudební osobnosti – Božena Halvová, Vlastimil Nedoma, Miroslav Kuchař ad. Příspěvky mají popisný charakter činností hudebních těles a spolků.

Nejvydatnějším zdrojem informací, jež posloužily k sepsání hlavní kapitoly věnované hudebnímu životu od počátku 20. století v jednotlivých místech regionu, se staly pozůstalosti uložené v soukromých archivech, rozhovory s pamětníky a rodinnými příslušníky, archivy dosud žijících hudebních osobností, hudebniny,

⁷ (Šik b r. 2).

⁸ (Šik 1994).

⁹ (Šik 1996).

dostupné zvukové a filmové nahrávky a kroniky institucí a spolků. Opomenout nelze ani význam archivu Muzea v Litovli, kde jsou mj. uloženy některé běžně nepřístupné strojopisy, kvalifikační práce a publikace (např. některé spisy historika Lubomíra Šika). Pro získání pramenů bylo nutné často i opakovaně navštívit řadu osobností a institucí v Brně, Olomouci, Litovli, Bouzově, Měrotíně, Chudobíně, Cholině, Uničově i jinde.

Z hlediska pramenných materiálů je nutné vyzdvihnout pozůstalost Aloise Holoubka, která se nachází u manželů Marie a Richarda Novákových z Brna. Ta obsahuje rodinné fotografie, rukopisné skladby (mnohé věnované litovelským osobnostem), zápisky z přednášek na varhanické škole včetně skladebných cvičení, osobní dokumenty, rukopis Holoubkova životopisu a vysvědčení s podpisem Leoše Janáčka.

Pátrání po pozůstalosti Jana Buriana bylo daleko složitější. Rukopisný dopis poslaný Leoši Janáčkově se nachází v Etnologickém ústavu v Brně, některé autorské skladby a fotografie u vnuka Jiřího Müllera v Litovli. Nejvíce informací včetně zvukové nahrávky zaznamenané na gramofonové desce však obsahuje diplomová práce jeho vnučky Jiřiny Burianové. Práce je uložena v archivu Katedry hudební výchovy PdF UP v Olomouci.¹⁰

O rodině Bekových existují rodinné paměti s názvem *Beci a Bečata*, které sepsal doc. Josef Bek. Autor v nich vzpomíná na rodinné kořeny a na příchod jeho předků do Litovle. Vytištěná (ale nevydaná) verze pamětí se dochovala pouze v pozůstalosti, protože ji Bek již nestačil dokončit. Nejdůležitější kapitoly, jejichž náplní by byl právě život v Litovli, bohužel chybí. Mnohá novější a chybějící fakta proto ústně doplnila a upřesnila až Bekova sestra Božena Halvová.

Poměrně nejrozsáhlejší sbírku fotografií a dokumentů vztahujících se k hudebnímu životu v Litovli a v Chudobíně vlastní sbormistr, pedagog, hudebník a kronikář obce Chudobína Vlastimil Nedoma. Jeho vzpomínky a materiály byly použity hned v několika částech disertační práce, nejvíce se dotkly jeho vlastní osoby a pěveckého sboru Kantika, dále rodiny Fialovy, Bekovy a hudebního života v obci Chudobín.

Vzácnou výpovědní hodnotu mají vzpomínky bývalého kastelána hradu

¹⁰ (Burianová 1972).

Bouzova Františka Finsterleho, který je posledním žijícím pamětníkem z řad hradních trubačů. Jeho archiv navíc obsahuje fotografie, jež se nenacházejí ani na hradě, ani v Národním památkovém ústavu. Většina z nich dosud nebyla nikde publikována. Pouze některé jsou v dnešní době vystaveny v nově zbudovaném Muzeu Bouzov.

Podobný vzácný pramenný zdroj představují skladby a rukopisy měrotínského učitele Vladimíra Juráše. Juráš zemřel v roce 1950 a jeho rodina v Měrotíně nežije již několik desetiletí. Bádání proto vyžadovalo oslovit širší okruh pamětníků. Materiály vztahující se k Jurášově tvorbě se dochovaly na kůru kostela sv. Martina a v soukromém archivu starosty obce Vladimíra Kulatého. Od něj pochází i použitá portrétová fotografie. Jurášova pozůstalost byla rodinou bohužel zničena.

O bratrech Šindlerových už byla napsána diplomová práce Kateřiny Vaňkové *Život a dílo Valentina Šindlera – stréčka Matěje Křópala z Břochovan (operního pěvce a lidového vypravěče)*.¹¹ K novým a dosud nepublikovaným zdrojům informací však patří rukopisy vlastních skladeb Valentina Šindlera, které jsou součástí pozůstalosti Josefa Kocvrlicha z Choliny. V pozůstalosti se nacházejí i písně a hry se zpěvy zhudebněné a věnované Valentinu Šindlerovi. Většina z nich existuje v tomto případě v rukopisné podobě. Tyto hudebniny poskytla právě Kateřina Vaňková. Zvukové nahrávky korespondující s rodinou Šindlerových lze získat z Českého rozhlasu v Brně, filmy jsou běžně přístupné prostřednictvím internetu. Také archiv Národního divadla v Brně zveřejnil na svých internetových stránkách mnohé dopisy Valentina Šindlera coby Stréčka Matěje Křópala z Břochovan z let 1921 a 1922 psané v hanáckém dialektu. Dopisy byly součástí živého rozhlasového vysílání.

Další zde nezmíněné prameny písemné, zvukové, vizuální či audiovizuální povahy byly většinou získány ze soukromých archivů. V disertační práci je využito pouze části z celé pramenné základny, kopie všech dokumentů budou uloženy v nově zřízeném hudebním fondu litovelského muzea.

Všechny oslovené hudební osobnosti nebo jejich rodiny ochotně spolupracovaly a poskytly své domácí archivy k zapůjčení. Jejich vstřícnost je

¹¹ (Vaňková 2005).

o to cennější, že se v mnoha případech jedná o nežijící hudebníky, k nimž je potřebné některé materiály dohledat, nebo o umělce a pamětníky ve vysokém životním věku.

3 Vymezení Litovelska

Litovelsko představuje region s dlouhou hudební tradicí, kde se střetávaly především české a německé národnostní skupiny s vlastní kulturou, měnily se hraniční oblasti a správní uspořádání. Z těchto důvodů je region nutné vymezit hned z několika hledisek. Ta spolu sice úzce souvisejí a v podstatě se překrývají, jejich oddělení však poslouží větší přehlednosti v dané problematice.

3.1 Litovelsko z historicko-správního pohledu

I když byla Litovel, stejně jako většina okolních osad, založena v průběhu 13. století, jeví se pro potřeby této disertace jako podstatný bod určující samosprávní uspořádání této oblasti rok 1849. „Okresní úřady jako úřady politické správy I. instance převzaly při svém ustavení ve smyslu říšské oktrojované ústavy ze dne 4. března 1849 v podstatě politickou agendu někdejších patrimonií a z části i agendu bývalých krajských úřadů. [...] Ve smyslu vyhlášky ministerstva vnitra č. 355/1849 Sb. ze dne 9. srpna 1849 a oznámení moravského místodržitele č. 153 ze dne 6. září 1849 bylo na Moravě zřízeno 25 okresních /podkrajských/ hejtmanství. Jedním z nich bylo i okresní hejtmanství v Litovli, podléhající krajské vládě v Olomouci. [...]“ Když byly v roce 1860 zrušeny krajské úřady, přešly okresní úřady přímo do kompetence moravského místodržitelství v Brně. Teprve o sedm let později se podle nově schváleného zákona opět oddělila soudní správa od výkonu politické správy. Došlo tedy k mnoha změnám v organizaci politické správy, které podporovaly ustanovenou trojinstančnost státní správy okres – země – stát. Smíšené okresní úřady tak nahradila nově zřízená hejtmanství s širší územní působností (Gotiskova kronika – Gotiskovo web, online).

„Tento stav se udržel s malými změnami až do r. 1909,¹² kdy byl zákonem z 24. srpna 1909 (č. 128/09 ř. z.) soudní okres Uničov vyčleněn z politického okresu Litovel a připojen k politickému okresu Šternberk, takže od této doby tvořily správní obvod litovelského politického okresu dva okresy soudní, Konice

¹² Viz následující mapu z roku 1909 ještě před odštěpením Uničovska (Wagner 1909).

a Litovel“ (Lošťák – Presidiální spisy, online).¹³

Obr. 1: Politický okres Litovel před odtržením Uničovska – stav v roce 1909

Výrazné změny nastaly v době 2. světové války, kdy politický okres Litovel spadl nejprve pod správu říšského Oberlandratu v Prostějově, později v Olomouci a nakonec v Moravské Ostravě.¹⁴ V roce 1945 byl politický okres zrušen a nahrazen okresním národním výborem, který převzal veškerou agendu předchozího ustavení. Okresní národní výbor v Litovli existoval do konce června roku 1960, od 1. července se v rámci reformy přesunuly jeho kompetence do nového okresního úřadu v Olomouci¹⁵ (Gotiskova kronika – Gotiskovo web, online).

Jako vyšší typ správní a územní jednotky v republice vznikly v roce 1949 kraje. Jejich uspořádání se časem měnilo, proto patřil okres Litovel nejprve

¹³ Presidiální spisy Okresního archivu v Olomouci obsahují také seznam německých názvů obcí podle stavu z roku 1900.

¹⁴ Informace – viz Bartoš, 1972.

¹⁵ Co se okresů všeobecně týká, je nutné podotknout, že k 31. prosinci 2002 byly okresní úřady úplně zrušeny, označení „okres“ se nadále používá pouze jako statistická jednotka.

do Olomouckého kraje, od roku 1960 už Litovelsko náleželo Severomoravskému kraji a od roku 2000 je používán opět název Olomoucký kraj.¹⁶

Za účelem koordinace postupů při řešení problémů týkajících se rozvoje samosprávy obcí, hospodářského a společenského rozvoje obcí mikroregionu, vztahu k orgánům státní správy a krajské samosprávy a také společného rozvoje cestovního ruchu se roku 1997 neformálně ustavil dobrovolný svazek obcí. Tento svazek byl oficiálně uznán až 21. října 2003 pod názvem Mikroregion Litovelsko a sdružuje celkem 21 těchto obcí: Bílá Lhota, Bílsko, Bouzov, Červenka, Dubčany, Haňovice, Cholina, Litovel, Loučany, Loučka, Luká, Měrotín, Mladeč, Náklo, Náměšř na Hané, Olbramice, Senice na Hané, Senička, Slavětín, Střeň, Vilémov (Informace – Mapový server, online).

Velikost mikroregionu se od dřívějšího okresního členění¹⁷ téměř neliší. Výsledná podoba vyčleněné oblasti zájmu proto bude téměř identicky korespondovat se starším a dlouhodobějším okresním uspořádáním.

3.2 Litovelsko z pohledu geografie a etnografie

Litovelsko se rozprostírá severozápadně od Olomouce a zaujímá centrální část Olomouckého kraje o rozloze cca 250 km². Pokud bychom se podle mapy vydali severovýchodním okruhem po směru hodinových ručiček, zjistili bychom, že Litovelsko sousedí s mikroregiony Mohelnicko, Uničovsko, Olomoucko, Kosířsko, Kosteletsko, Konicko, Moravskotřebíčsko a Jevíčko¹⁸ (Mikroregion Litovelsko – Mapový server, online).

Samotný mikroregion, náležící do turistického regionu Střední Morava, se táhne povodím řeky Moravy a dělí se na tři celky: Bouzovskou vrchovinu, Hanou a Litovelské Pomoraví. Od severní části regionu směrem k jihu protéká řeka Morava, jejíž tok vytváří velký počet meandrů v celé oblasti. Do území vtéká poblíž místní části Řimice, patřící obci Bílá Lhota, a opouští jej blízko Lhoty nad Moravou, jež spadá do místní části obce Náklo. Kolem toku Moravy se

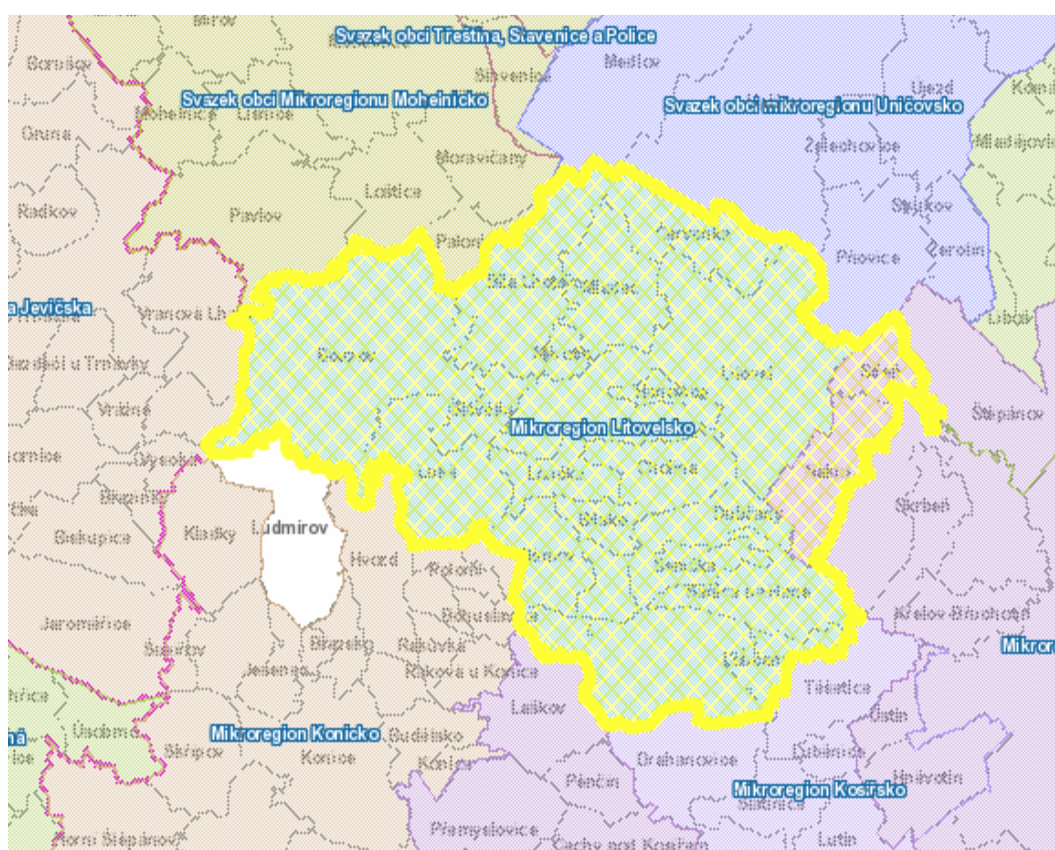
¹⁶ Každá reforma s sebou přinášela jiné uspořádání, v dnešní době má Česká republika celkem 14 krajů.

¹⁷ V tomto případě je myšleno pouze Litovelsko bez Konicka.

¹⁸ Viz mapu podle CRR – Mapový server, online.

nachází Chráněná krajinná oblast Litovelské Pomoraví, tvořená nivami lužních lesů (Körner 2010, s. 13–14).

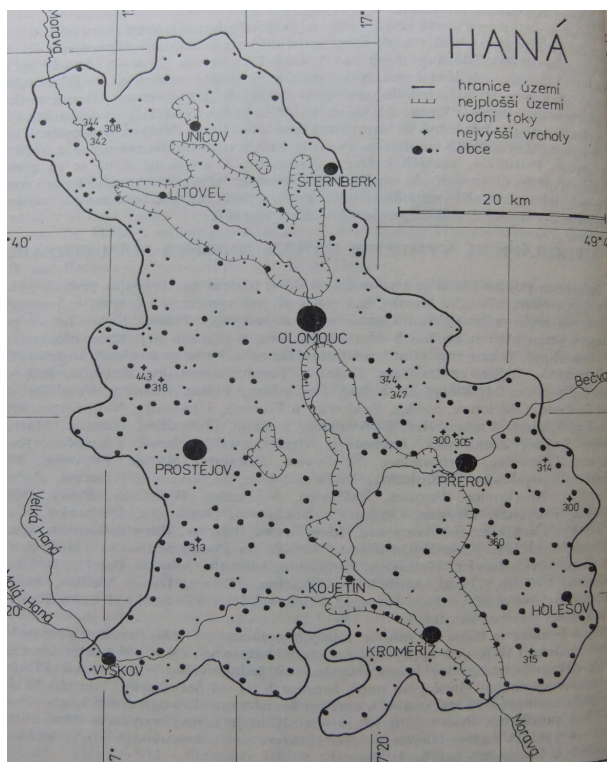
Za nejvyhledávanější turistické cíle na Litovelsku se považuje hrad Bouzov, zámek v Náměšti na Hané, arboretum v Bílé Lhotě, Mladečské a Javoříčské jeskyně (Rakowski 2007, s. 13). Za návštěvu však rozhodně stojí i cholinské děkanství a místní muzeum v budově obecního úřadu, goticko-renesanční kostel sv. Martina v Měrotíně, lom naplněný dešťovou vodou v obci Nová Ves, středověká tvrz v Unčovicích a bezpochyby srdce regionu – královské město Litovel se šesti rameny řeky Moravy, z nichž jedno protéká přímo pod radniční věží a náměstím.

Obr. 2: Mikroregion Litovelsko

S geografickými údaji úzce souvisí i ohraničení etnografických oblastí. V našem případě se jedná o jedno z území Moravy, jehož název byl znám už před rokem 1431. Choronym Haná, jak uvádí Ladislav Zapletal (Zapletal 1986), zná většina obyvatel České republiky z učiva základní školy. I když se velikost tohoto území v průběhu několika staletí měnila, lze podle Zapletalových údajů tvrdit, že

Litovelsko je součástí Hané, ačkoliv jím prochází její hraniční oblast.¹⁹ Tento hraniční pás se táhne od jihu k severozápadu přes obce Senice na Hané, Senička, Cholína, Myslechovice, Haňovice, Chudobín, Měrotín, Mladeč, Pateřín

Obr. 3: Mapa Hané podle Ladislava Zapletala

s folklórem.

a Bílá Lhota.²⁰ Sám autor dodává, že zmíněné obce nelze úzce chápat jako jeho hranici.

Z hudebního hlediska tento region vykazuje svá vlastní specifika, která se stala součástí sbírek a publikací dokumentujících zvyky, obyčeje a hudební tvořivost zdejších obyvatel. V následujících kapitolách bude těmto skutečnostem věnována pozornost v zorném úhlu jednotlivých osobností, jež kromě jiného vykazovaly sběratelskou, tvořivou, prezentační nebo jinou činnost spojenou

¹⁹ Viz mapu podle Zapletala 1986.

²⁰ Zapletal definuje kritéria pro vymezení oblasti Hané takto: „V současné době vymezujeme Hanou komplexně. Bereme v úvahu nejen charakteristiky národopisné a dialektologické nebo míru udržování hanáckých tradic, ale také fyzickogeografické a hospodářskogeografické hledisko, zvláště úrodnost zemědělské půdy, a v neposlední řadě povědomí či přání současných obyvatel Hané, udržování hanáckého typu sídel nebo aspoň sídelních jednotek, rozvoj potravinářského průmyslu aj. Po srovnání významu jednotlivých nelimitujících faktorů je nutno připustit, že z fyzickogeografických faktorů a pravděpodobně i ze všech prvků vůbec má pro vymezení Hané největší význam nadmořská výška území a konfigurace jeho zemského povrchu. Nadmořská výška jeví úzkou vazbu k zalesnění krajiny, k úrodnosti hanáckých polí a dalším vlastnostem regionu. K Hané počítáme i všechna místa, která jsou tradičně hanácká a svou hanáckou povahu dodnes neztratila ani v povědomí obyvatel. Také obce, které svou příslušnost k Hané vyjadřují ve svém názvu, místa, kde obyvatelé mluví dosud centrálním hanáckým dialektem aspoň v části dne a třeba i ve zkomoleném znění, také místa proslulá svou hanáckou úrodností polí a města s výraznou složkou potravinářského průmyslu a plochá bezeslá území sahající až k úpatí zalesněných pahorků, vrchů a hor, které Hanou obklopují na všech stranách (Zapletal 1986, s. 145).“ Zapletalova definice je v tomto případě vybrána záměrně, protože autor vzal v úvahu všechna předešlá ohraničení Hané od jeho počátku až do současnosti a následně je rozebral. Jeho dnešní pohled a výsledky týkající se této problematiky mají své opodstatnění.

3.3 Litovelsko z pohledu národnostního a kulturního

Kultura zdejšího obyvatelstva je spjata nejen s předešlou kapitolou zabývající se etnologickými aspekty regionu, ale také s historickým vývojem a osídlením této části Moravy. Jak již vyplynulo ze Zapletalovy definice, soustředila se většina hanácky (potažmo česky) mluvící populace v regionu na venkově. Tento jev je možné sledovat prakticky až do 19. století, a to v důsledku dřívějšího zakládání měst a jejich osídlování Němci. Mezi oběma národnostmi se vytvářela pomyslná překážka společného soužití ve stejném městě, protože právě přistěhovalci získávali mnohá privilegia od českých králů. Záměrem panovníků bylo založit, osídlit, vybudovat a zindustrializovat města, která jim zajišťovala prosperitu. Tímto způsobem se také do místní správy města Litovle, jakožto historického a kulturního centra regionu, dostali právě Němci a tvořili zdejší vrstvu inteligence. Lidová kultura se tedy rozvíjela na venkově a umělá se pěstovala ve městě.

Ve druhé polovině 19. století se působením českého národního uvědomění začali do města ve větších počtech stěhovat lidé z okolí. Již v 60. letech 19. století si místní kronikář postěžoval, že se do Litovle začali z okolních vesnic houfně stěhovat „die blitzdummen Hanaken“ (Ulrich 1873) a že zde během deseti let zabydleli zhruba dvě stovky domů. Počet česky mluvících obyvatel začal postupně narůstat, což nenechalo místní Němce chladnými. Ve městě se postupně projevovala národnostní diference a v 80. letech 19. století, po výrazném nástupu Čechů do společenského života, se především ze strany Němců vyhrocovaly národnostní rozpory.

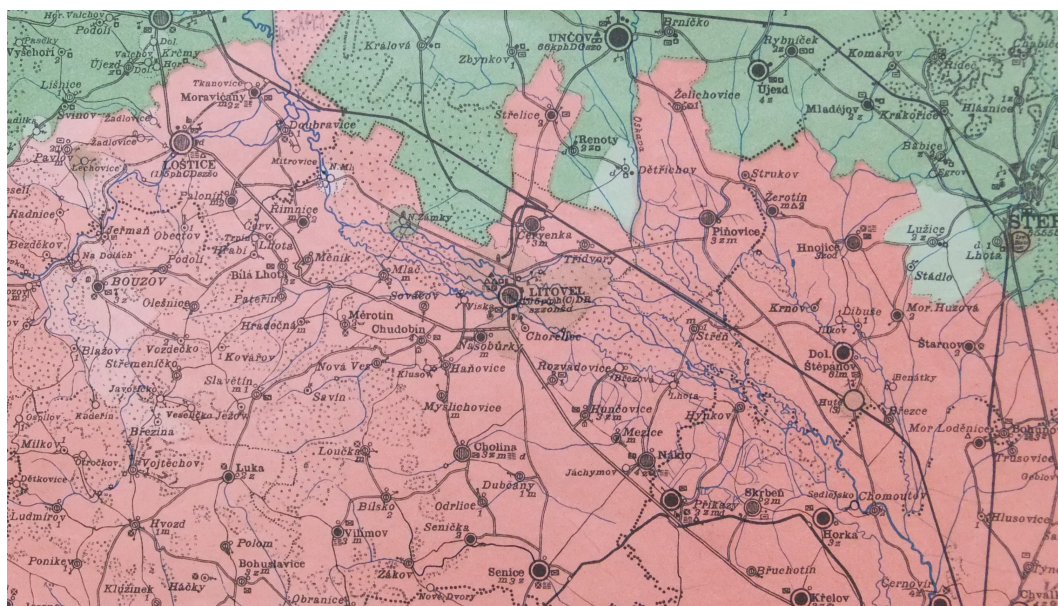
V této souvislosti je zajímavé sledovat, jak se počty českých a německých obyvatel postupně měnily (Šik 1994, s. 145).

Rok	Celkem	Češi	Němci
1880	4051	1540	2490
1890	4355	1761	2589
1900	4639	3168	1451

Tab. 1: Vývoj počtu českých a německých obyvatel

Jako rozhodující okamžik zlomu a proměny z německého města na české se ukázaly volby v roce 1899, kdy vyhráli Češi a většinově převzali správu města Litovle. V kulturním životě regionu se tento fakt projevil rozvojem českého hudebního školství a této „výhody“ mohli využívat jak zdejší obyvatelé, tak i lidé žijící v tehdy ještě německých oblastech na Uničovsku a Šternbersku.

Národnostní mapa z roku 1907 ukazuje, kam až sahala většinově české území na Moravě a kde převládal německý živel. Jednoznačně však tento dokument dokazuje, že nejen Litovel, ale Litovelsko celé náleželo české většině (Chytil 1907, oříznuto).

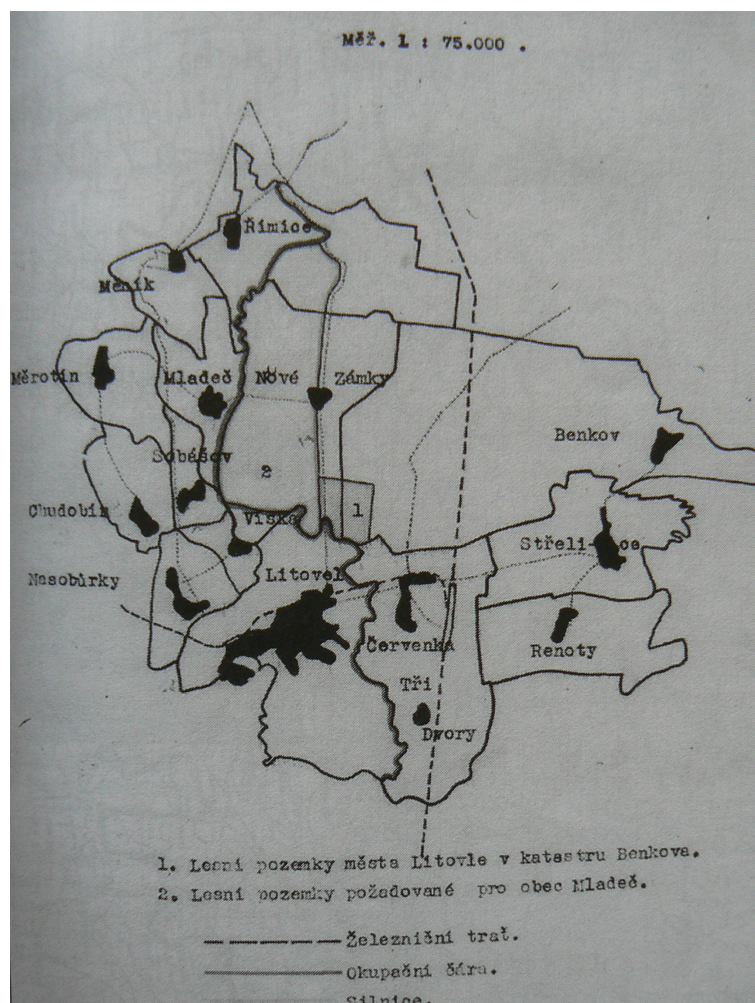
Obr. 4: Národnostní mapa Moravy z roku 1907

Na této mapě je potřeba si povšimnout především území na Lošticku, které je součástí růžového (českého) pole. Loštice vždy patřily ke správnímu celku v Zábřeze a jejich severní okolí již vykazuje německou většinu. Samotné Loštice však byly vždy české s relativně početnou židovskou menšinou.²¹ Vyvstává tedy

²¹ Dnešní pozůstatky v podobě zdejší synagogy a rozlehlého židovského hřbitova dosvědčují, že zde musela existovat i židovská kultura. O ní však neexistují téměř žádné dochované informace. Zajímavé je navíc sledovat, že podobnou menšinu tvořili Židé i na německém území v nedalekém Úsově. Židovská kultura na českém a německém území v tomto případě připomíná paralelu mezi českým hudebním životem v Litovli a německým hudebním životem v Uničově.

otázka, zda by Loštice měly být zahrnuty do disertační práce?²²

Pro potřeby ohraničení regionu je ještě nutné zmínit některé okolnosti, které přispěly k průběžnému formování hranic Litovelska, a to právě v jeho severní a severozápadní části, jež souvisí nejen se zmíněným Lošticem, ale i s dalšími oblastmi regionu. Výše uvedená národnostní mapa v podstatě znázorňuje stav, který měl nastat v době zabírání českého území a vzniku

Obr. 5: Průběh demarkační čáry na Litovelsku po 23. 10. 1938

Protektorátu Čechy a Morava. Než však k tomuto „spravedlivému“ rozdělení došlo, museli místní vynaložit poměrně značné úsilí.

„Dne 6. 10. 1938 byla Okresnímu úřadu v Litovli předána telefonická depeše a později písemné pokyny Zemského úřadu v Brně o vyklizení tzv. 5. okupačního pásma, jež zahrnovalo také část území litovelského okresu. Podle rozhodnutí mezi-národního výboru v Berlíně měla být ve dnech 8. až 10. října německou armádou obsazena oblast vymezená na Litovelsku takto stanovenou demarkační čarou: „Dětřichov mimo – Červenka železniční stanice včetně – Litovel mimo – Střelice včetně – Nový Dvůr mimo – Sobášov včetně –

²² Pozdější Říhova mapa dokazuje stejné národnostní rozvrstvení, liší se ale navíc českou většinou na Zábřežsku a z části také na Uničovsku. Mohelnicko dosud zůstávalo spíše německé (Říha 1935).

Chudobín včetně – Měrotín včetně – přes Měník na Řimice včetně – Palonín mimo – Loštice mimo.‘ [...] stanovená demarkační čára nebyla na mnoha místech respektována. Německá armáda okupovala nad rámec dohody celou obec Červenku spolu se sousedními Třemi Dvory, dle rozhodnutí výboru obsadila obec Střelice a Mladeč s osadou Nové Zámky, mimo zábor ponechala obce Sobáčov a Chudobín, zabrala Měrotín a Měník a mimo stanovenou demarkační čáru obce Pateřín a Bílou Lhotu. Neobsazeny zůstaly Řimice, v bezprostředním sousedství litovelského okresu byly okupovány vsi Doubravice a Moravičany. V obsazených obcích Litovelska žilo dle sčítání lidu v roce 1930 3575 Čechů, 64 Němců a 11 cizinců (Koudela 1999, s. 91–92).“ Z mapy je možné vyčíst, že Němci strategicky zabrali i hlavní železniční trať z Červenky do Olomouce.

V důsledku úspěšného vyjednávání styčných důstojníků obou stran, dále po předložení návrhu ke změně demarkační čáry Okresním úřadem v Litovli a po obsáhlém memorandu městské rady v Litovli adresovaném delimitačním komisím v Praze a Berlíně, došlo k postupnému navrácení českých obcí Litovelsku včetně Moravičan, Doubravic, Lošticka a Želechovic u Uničova. V soudobém tisku se poté objevují titulky jako např. „Němečtí vojáci opouštějí Litovelsko“ (-ý 1938, s. 1), nebo „Radostné dny na Litovelsku. Československé vojsko zabírá Červenku, Střelice a Želechovice“ (Novotný 1938, s. 7) ad.²³

Po druhé světové válce a úplném odsunu Němců už přestala být národnostní otázka denním tématem novin a situace v regionu se ustálila.

3.4 Stanovení oblasti

Měnicí se hranice soudního okresu Litovel se prakticky s malými změnami ustálila v roce 1909, kdy se Uničovsko oddělilo a připojilo se k okresu Šternberk. Na bázi tohoto dnes již neexistujícího okresu funguje Mikroregion Litovelsko, s výjimkou jeho jižní hranice s obcemi Loučany a Náměšť na Hané, které původně náležely k okresu Olomouc – venkov, nyní ale spadají do litovelského regionu. Podobný problém nastává v severovýchodní oblasti s okrajovou obcí Pňovice.

²³ Lubomír Šik uvádí, že v této době se místní tisk vrátil ke svému původnímu názvu *Litovelský kraj* a místo Šternberska a Šumperka dostalo svou rubriku Lošticko (Šik 1994, s. 189).

Po správné stránce nelze jednoznačně určit, kam by měly být obce Náměšť na Hané, Loučany a Pňovice zahrnuty. Z kulturního a národnostního hlediska, jakož i z pohledu etnografického a geografického, se tato situace jeví jednoznačněji. Všechna tři uvedená místa tvoří sourodou oblast s Litovelskem a je tedy možné je k němu přiřadit a podpořit tak stávající vzhled a velikost Mikroregionu Litovelsko.

Jiný případ představují na severozápadě Loštice a Palonín. Tyto obce vždy náležely k okresu Zábřeh s výjimkou krizové doby protektorátu Čechy a Morava. V té době zde hrálo roli hledisko etnografické. Přesto ale existují pádné důvody, proč není nutné tato místa do litovelského regionu zahrnovat. Jeden důvod udává, že obce již v podstatě nepatří do etnografické oblasti Haná (podle Zapletala 1986) a druhý přihlíží k faktu, že zdejší základní umělecká škola jako nositelka hudebního vzdělávání byla původně součástí Základní umělecké školy v Zábřehu, dnes již funguje zcela samostatně, ale se Základní uměleckou školou v Litovli neměla z právní strany nic společného.²⁴ V disertační práci se tedy Loštice a Palonín vyskytovat nebudou, budou zde ale okrajově uvedena některá fakta, která s těmito místy souvisí.

Po uvážení všech uvedených faktorů a hledisek bude pro potřeby disertační práce definována oblast mikroregionu obcemi (řazeno abecedně): Bílá Lhota, Bílsko, Bouzov, Červenka, Dubčany, Haňovice, Cholína, Litovel, Loučany, Loučka, Luká, Měrotín, Mladeč, Náklo, Náměšť na Hané, Olbramice, Pňovice, Senice na Hané, Senička, Slavětín, Střeň, Vilémov.²⁵

²⁴ Naopak nedaleko na Bouzově existuje pobočka Základní umělecké školy v Litovli.

²⁵ Tento definitivní stav znázorňuje velká mapa v příloze disertace.

4 Nástin hudebního života na Litovelsku do roku 1899

Hudba je úzce spojena s každodenním životem společnosti a byla využívána při různých příležitostech a k různým účelům už od pravěku. Z období prvohorního devonu se na Litovelsku dochovaly pozůstatky osídlení v okolí Mladče, z pozdějších třetihor – cca 30 000 let př. n. l. – jsou známy nástěnné malby (Šik 1994, s. 7). V 11. století n. l. došlo na tomto území k trvalému slovanskému osídlení (Cholínský 1896, s. 1) a k postupnému vzniku prvních osad, na jejichž zakládání mělo značný vliv kolonizační úsilí biskupství, kláštera a údělných knížat. Mezi první zdejší osady se řadí Náklo, Senice, Cholína, Haňovice a Chudobín. Teprve v polovině 13. století bylo Přemyslem Otakarem II. založeno královské město Litovel.²⁶ Následnou kolonizací samotného města muselo nutně dojít také k postupnému poněmčování, přesto prozatím tvořili většinu tehdejších obyvatel okolní rybáři (Týž, s. 10). V důsledku výhod, které německým kolonistům zprostředkoval panovník, se často stávalo, že právě Němci se starali o samosprávu měst. Jednalo se většinou o německou část obyvatelstva, jež představovala inteligentnější vrstvu, s níž se pojila kulturní a vůbec pedagogická činnost, a která dala základ hudebnímu životu ve městě.

První písemné zmínky spojené s hudbou na Litovelsku pocházejí z přelomu středověku a novověku.²⁷ Ty se většinou dochovaly ve farních agendách nebo v místních soukromých kronikách. V 15. století, v době zakládání literátských bratrstev po ukončení husitských válek, se o hudební výuku a produkci při mších a jiných příležitostech starali kantoři. Při chrámu sv. Marka v Litovli takto vyučoval a pěstoval zpěv učitel, který původně dostával plat od obce, vrchnosti, obyvatel a od chrámu. Tuto skutečnost zmiňuje Josef Bezděčka jako jednu z prvních informací o hudbě v Litovli. Děkan olomouckého chrámu Petr z Račic věnoval roku 1450 litovelské městské radě 10 kop pražských grošů, z nichž se měl

²⁶ Lubomír Šik se domnívá, že pravděpodobně jako protiváha olomouckému biskupství a klášteru Hradisko vznikla blízko olomouckého knížecího sídla dvě královská města Uničov (1213) a Litovel (Šik 1994, s. 9).

²⁷ Přechod středověku k novověku bývá symbolicky vymezován znovuoobjevením Ameriky Evropany roku 1492.

roční úrok ve výši jedné kopy rozdělit mezi zdejšího kaplana, učitele a zpívající žáky při mších (Bezděčka 1988, s. 98). Jistější financování však zajistil zdejší pán Karel st. z Vlašimi, když roku 1492 zřídil při chrámu nadaci, z níž kantor dostával svůj pravidelný podíl. Karel st. ze Žerotína kromě zmíněné nadace založil (a byl i jeho členem) bratrstvo Panny Marie, jehož potvrzovací listina, podepsaná biskupem Thursem z roku 1498, existovala ve farním archivu.

Jan Burian ve své studii píše, že se ze stejné doby dochovaly záznamy v účetní knize bouzovského panství o hudcích z Loštic, kteří hráli na pozouny při zvláštních církevních příležitostech a významných pohřbech (Burian 1942, s. 651).

Zhruba v polovině 16. století se kromě samotného zpěvu přistoupilo také k doprovodu varhan. Pro tuto činnost se pro hru v kostele najímal varhaník. Varhany se využívaly také ve školství. Městská škola byla řízena rektorem, pod jehož vedením vykonával svou učitelskou profesi kantor (oba dva většinou měli univerzitní vzdělání) a jeho pomocník – auditor. Varhany ale nebyly jediným nástrojem, který se tehdy k doprovodu zpěvu v kostele a ve výuce využíval. O dalších hudebních nástrojích²⁸ informuje Lubomír Šik (Šik b r., s. 3), když uvádí, že se od roku 1572 zpívalo i za doprovodu hudebníků. Jeho zmínka je spojena s nadstavením radniční věže v Litovli, protože tato událost dala impuls ke zřízení funkce městského věžníka a dala základ světskému provozování hudby.

S církevní hudbou této doby jsou spojeni někteří významní zdejší rodáci. Z Litovle pocházel varhaník u sv. Mořice v Olomouci **Řehoř Tarco**, jehož tamější působení se datuje mezi roky 1569–1587. Další rodák, Petr Bokůvka z Červené **Lhoty**, přispěl svými písněmi do Šamotulského kancionálu.²⁹ Zato **Jan Rozenplut ze Schwarzenbachu** (dnešní Červenka) počátkem 17. století dokonce sám sestavil kancionál s texty i nápěvy a nazval jej *Kancionál, to jest Sebrání zpěvů pobožných kterých k duchovnímu potěšení každý veřejný křesťan na veřejné svátky a jiných svatých památek i časy užívati může*. Dílo vyšlo tiskem roku 1601 v tiskárně Jiřího Handla v Olomouci a obsahuje několik set písní, z toho 36 původních nebo

²⁸ Přesnější informace se nepodařilo zjistit.

²⁹ *Šamotulský kancionál* (1561), plným přesným názvem *Písně Chwal Božských. Písně Duchovní Ewangelistské, opět znovu přehlédnuté, zpravené, a shromážděné* je český protestantský kancionál. Písně sestavil Jan Blahoslav, kancionál pak vytiskl Alexandr z Aujezdu v polských Šamotulách. Obsahuje i notové zápisy (Šamotulský kancionál – Wikipedie, online).

latinských překladů, kde autor užíval i tzv. moravismů (Burian 1942, s. 654). Na jeden nápěv autor uvádí několik různých textů (písní), v kancionálu se vyskytují i dvojbarevné ilustrace.³⁰

V litovelském regionu ale existuje i starší a cennější hudební památka – *Cholinský antifonář*. Jeho vznik se datuje ke konci 15. nebo k počátku 16. století. Texty jsou psány novogotickou frakturou s malovanými iniciálami a notové záznamy bílou mensurální notací. Antifonář byl svázán teprve roku 1589 u premonstrátů v olomouckém Hradisku za působení opata Grünwalda. Jako Cholinský je označen z toho důvodu, že byl obci Cholině premonstráty darován, což dokazují i místopisné záznamy na prvních deseti stranách.

Burian se dále zmiňuje o jezuitovi **Janu Pilátovi** (Pilatus), který se roku 1628 narodil v Litovli a působil v Brně jako učitel gramatiky a rétoriky. Vydal

spis *Gottselige Wallfahrt, darin veilerley Gesänge und gottselige Uibungen fürgestellt werden*.³¹ Kromě tohoto mnicha byl nejen zde, ale po celé Moravě, známý benediktin z Rajhradu **Alexius Habrich**, narozený roku 1736 přímo na hradě Bouzově. Ten se věnoval hře na varhany a na housle.

Mimo církevní hudbu se ve městech pěstovala také hudba světská, o tu se starali městští trubači –

Obr. 6: Titulní strana Kancionálu Jana Rozenpluta

³⁰ Digitalizovaná podoba celého kancionálu je k dispozici na webových stránkách Manuskriptoria (Jan Rozeplut – Manuskriptorium, online), ukázkou notace zapsané v kancionálu viz v přílohách.

³¹ Ve volném překladu se jedná o zbožnou pouť, ve které jsou prezentovány různé nápěvy a zbožná cvičení.

hlásní.³² Jejich povolání vyžadovalo, aby pravidelně oznamovali trubením čas na radniční věži, také museli troubit v případě živelného nebo válečného nebezpečí, hrát při různých slavnostních příležitostech v kostele, na svatbách a jinde. Jan Burian uvádí jeden dochovaný nápěv trubače, který zazníval z radniční věže každou hodinu (Burian 1942, s. 652). Bezděčka ještě dodává, že se nápěv zachoval díky MUDr. Janu Smyčkovi,³³ který jej dostal od jednoho z Jiránkových žáků³⁴ a aktivního činitele německého hudebního spolku Adolfa

Obr. 7: Notový zápis znělky trubačů

Bürgla (Bezděčka 1988, s. 101).³⁵

Aby všem svým závazkům trubač dostál, potřeboval ke svému řemeslu pomocníky. Jednak jej museli v povinnostech střídat, jednak mohli společně hrát v různém nástrojovém složení. Právě oni tvořili základ hudebního života a hudební výchovy ve městě, protože hlásný též hudbě vyučoval a měl výhradní právo na provozování muziky při všech světských příležitostech.

Obliba ke světské hudby postupem času vzrůstala a počet hudebníků ve městě se rozšiřoval. Bezděčka v této souvislosti rozebírá zápis prvního litovelského historika Donata Ulricha (Ulrich 1873). Podle něj prý v Litovli vznikl roku 1793 dechový soubor, který vedl věžník **Josef Schiebl** (Bezděčka 1988, s. 99) a k roku 1808 uvádí dokonce jeho přesné složení. V souboru se uplatňovali místní řemeslníci (tkadlec, soukeníci, malíř, kominík, ranhojič, punčochář, barvíř, stolař apod.) společně s věžníkem a jeho pomocníky. Celkové obsazení kapely bylo složeno ze tří klarinetů, dvou lesních rohů, čtyř trubek, flétny, pikoly, tří fagotů, bass pozounu,³⁶ velkého bubnu, malého bubnu, činelů a zvonkohry – celkem tedy z devatenácti hráčů. Tradice takovýchto kapel vzešla původně z turecké hudby.

³² Jak již bylo zmíněno dříve ve spojitosti se zřízením městského věžníka.

³³ MUDr. Jan Smyčka byl po Václavu Sochovi druhým českým starostou Litovle.

³⁴ Informace o Jiránkovi budou ještě uvedeny.

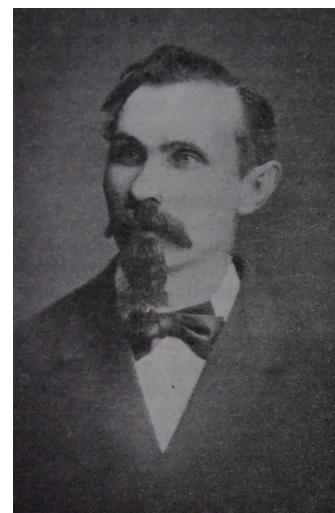
³⁵ Autora ani dobu, v níž nápěv vzniknul, Burian neuvádí.

³⁶ Původně psáno baspozoun.

Tu převzala rakouská armáda, až se dostala do našeho běžného městského i venkovského života. Vlivem napoleonských válek, resp. roku 1809, činnost nejen tohoto místního hudebního seskupení ustala.

S posledním litovelským hlásným **Josefem Jiránkem** se spojuje jeho záslužná pedagogická činnost, při níž vychoval řadu velmi dobrých hudebníků. Mezi nimi se objevuje dodnes známé jméno **Johanna Leopolda Kunertha** (1784–1865), vynálezce klapkové trumpety a věžníka v Kroměříži.³⁷ Za rakousko-pruské války se na litovelské radnici zrušila služba hlásného, poslední trubka z věže zazněla 10. srpna 1866 (Bezděčka 1988, s. 101).

Kromě hlásných se k učitelské a interpretační činnosti váží některá významná zdejší i cizí jména, nějakým způsobem s regionem spojená. Jedná se např. o učitele v Nákle Ignáce Drlíka, jenž zde působil v letech 1836–1846, nebo nadučitele Osvalda Vidrmana.³⁸ Vidrman rozvíjel především pěveckou činnost spolku Svatopluk v Nákle, věnoval se ale také kompozici. Jako skladatel po sobě zanechal řadu sborových, orchestrálních i jiných kusů, pro tisk připravil *Praktickou školu zpěvu pro malé zpěváčky*, která se dočkala dvou vydání. Svůj zájem o národopis projevil mimo jiné v publikaci *Náš lid, jak se jeví ve svých zvycích, obyčejích, písních*, které bylo určeno pro národopisnou výstavu v roce 1893. Nejvíce je však známá jeho *Přástka, prostonárodní zvyk hanácký*³⁹ (ek 1895c, s. 3–4). „Nákelští pěvci

Obr. 8: Osvald Vidrman

v národním kroji hanáckém spoluúčinkovali při slavnosti kladení základního kamene Nár. divadla v Praze, předvedli 18. srpna o Moravských dnech na národopisné výstavě v Praze v koncertní síni Vidrmanovu ‚Přástku‘, prostonárodní zvyk s mnoha písněmi. V říjnu téhož roku předváděli nákelští

³⁷ Kunerth se u Jiráнка prakticky vyučil jako hlásný, než přišel studovat do Vídně harmonii a hudební teorii u Franze Vinzenze Krommera. Zde pak také působil v letech 1806–1808 jako kapelník v Josephstädter Theater, než se vrátil zpět na Moravu. Pokoušel se sestrojít klapkovou trubku s otvory, což se mu s pomocí hodináře Pichla podařilo. V roce 1811 získal místo věžníka v Kroměříži, kde zůstal až do smrti. Jeho vynález později zdokonalil jeho žák Andreas Nemetz (Kurfürst, Pavel – Kunerth, Johann Leopold, online).

³⁸ Fotografie převzata z: Vrbka 1940, s. 54.

³⁹ O Osvaldu Vidrmanovi více viz ek 1895a–d.

v Praze ‚Přástku‘ při slavnostním přivítání arcivévody Karla Ludvíka. ‚Přástka‘ byla tehdy dávána třikrát při vyprodané divadelní budově.“ (Burian 1942, s. 660.) Díky Vidrmanovi byly na scénu uvedeny i operety – např. žertovná opereta *Jora a Manda*, psaná na hanáčtinu.⁴⁰

V této souvislosti je nutno připomenout jméno Ignáta Melhuby (1860–1927), učitele v Nákle, nadučitele ve Střelcích a v Senici na Hané. Narodil se v Měníku, vystudoval olomoucké gymnázium a učitelský ústav v Příboře. Melhuba sbíral lidové písně a nejprve přispěl do sbírky Františka Bartoše *Národní písně moravské* (Bartoš 1889). Další pátrání po lidových písních na Litovelsku, Bouzovsku a Uničovsku pak dalo vznik jeho vlastní sbírce, jež vyšla roku 1893 pod názvem *Národní písně severní Moravy* jako závěrečná část sborníku *Náš lid, jak se jeví se svých zvycích, obyčejích, písních a t. d. z kraje litovelského a severní Moravy* (Melhuba 1893). První vydání sbírky je v dnešní době prakticky nedostupné, přesto se podařilo Pavlu Klapilovi získat jeden existující výtisk od Melhubova prasynovce Blahoslava Melhuby.⁴¹ Podle něj pak připravil sbírku ke druhému vydání a opatřil ji potřebnými korekturami, které první vydání postrádalo (Klapil 1996).⁴² V předmluvě nového vydání Melhubova zpěvníku Klapil uvádí, že se o některých písních Melhuba vyjadřuje jako o jediných zapsaných svého druhu na severní Moravě. Z Litovelska (podle vymezení regionu v první kapitole práce) jsou v této sbírce obsaženy písně ze Střelice, Měníku, Hradečné a z Kozova.

Mezi obcemi Měník a Hradečná se nachází Bílá Lhota s farním kostelem a zámečkem v přilehlém arboretu, kde vídeňský skladatel a kapelník **Konradin Kreutzer**⁴³ (1780–1849) údajně složil první jednání své neznámější opery *Nocleh v Granadě*.

⁴⁰ Tuto hanáckou zpěvohru složil v 18. století kněz a pozdější převor premonstrátů na Svatém Kopečku Josef Mauritius Bulín (1744–1785). Užíval stylizované umělé formy hanáckého dialektu, která může být považována za jeho parodii; hudbu k jeho operetám (*Jora a Manda*; *Maréna a Kedrota*) složil hněvotínský kantor J. Pekárek; jako místo narození je též uváděno Klášterní Hradisko (Bulín Josef Mauritius – Vědecká knihovna v Olomouci, online).

⁴¹ Blahoslav Melhuba sepsal o svém prastrýci diplomovou práci (Melhuba 1978).

⁴² Pavel Klapil – vysokoškolský pedagog, folklorista, člen a bývalý vedoucí Katedry hudební výchovy PdF UP v Olomouci (1972–1991), vedoucí této disertace. V Litovli studoval na Gymnáziu Jana Opletala a věnoval mu *Slavnostní znělku* k 80. výročí jeho založení, která je uveřejněná v almanachu GJO z roku 1981 a v přílohách této práce (Lón a kol. 1981, s. 25–26). V roce 2009 o něm napsala diplomovou práci studentka Katedry hudební výchovy PdF UP v Olomouci Markéta Březovská (Březovská 2009).

⁴³ Dobová fotografie Conradina Kreutzerera z: Conradin Kreutzer – Wikipedia, online.

Tehdejší majitel zámku Johann Albert Speil von Ostheim měl dvě dcery, starší Marii a mladší Annu. Marie si vzala roku 1820 Bedřicha Vranického, člena orchestru císařsko-královského dvorního divadla ve Vídni. Právě tam působil kapelník a skladatel Konradin Kreutzer. Prostřednictvím Marie a Bedřicha se seznámil se svojí budoucí (v pořadí druhou) manželkou Annou von Ostheim a roku 1825 se s ní v Bílé Lhotě oženil. Článek v uničovském německém tisku z roku 1933 uvádí zajímavou zprávu z farní matriky, v níž se píše: „Anno 1828, den 12. Juni starb an Fraissen Maria, Tochter des Kapellmeister Konr. Kreutzer, in Nr. 1 (Schloss), 1¾ Jahre alt, begraben am 14. Juni auf dem Weisszöhlhüttener Friedhofe.“⁴⁴ (Anon 1933, s. 1). V tomto případě se jedná o prvorozenou dceru Marii, druhorozená dcera stejného jména se stala operní pěvkyní.

Obr. 9: Konradin Kreutzer

Ke vzniku Kreutzerovy opery se váží okolnosti, které uvádí profesor litovelského reálného gymnázia Eugen Stoklas. Domnívá se, že podle svědectví tamního šafáře si nechával Kreutzer při svém letním pobytu v zámku roku 1833 vynášet klavír ven pod starý dub a tam komponoval první dějství *Noclehu v Granadě*. Dodnes se v repertoárech sborů objevuje nejznámější část této opery, večerní sbor *Schon die Abendglocken klangen*,⁴⁵ o němž Stoklas píše: „...k střední větě tohoto sboru Kreutzerovi v Bílé Lhotě, kde mu zemřela dcerka, snadno mohl býti poskytnut podnět z lidové písně dušičkové, jež v mém studentském zpěvníku (Chvalte Hospodina, Olomouc 1898) je označena jakožto ‘starý’ nápěv kostelní.

⁴⁴ „Roku 1828, dne 12. června zemřela na křeče Marie, dcera dvorního kapelníka Konradina Kreutzer, na čísle 1 (zámek), 1¾ let stará, pohřbená 14. června na hřbitově v Bílé Lhotě.“

⁴⁵ Viz přílohy.

Píseň tu mohl tam – v nejbližším sousedství kostela – Kreutzer slyšeti jistě po každé mši zádušní – a ta její hluboce tklivá střední věta jistě jej – hudebníka švábského, uhlandovsky a lidově jemně cítícího – mohla dojmout tak, že, poněkud obměněna, ozvala se mu při těch slovech o ‘klidném svědomí’,⁴⁶ ať už úmyslně, či jako bezděčná reminiscence, s pamětihodnou repeticí u Kreutzerova i v té staré písni.“ (Stoklas 1933, s. 2). Stoklas se tak zřejmě snaží utvrdit v přesvědčení, že tento sbor opravdu vznikl v Bílé Lhotě.⁴⁷

Vliv německy mluvících osobností na kulturu v regionu se pojí s dalšími, tentokrát však se jmény litovelské inteligence. Její součástí tvořilo hudební kvarteto, jehož počátky sahají do doby císaře Josefa II. V tomto hudebním a pěveckém seskupení účinkoval právník **Albert Kosterlitz**, vedoucí městské spisovny **Franz Klopper**, učitel **Dominik Kunscher** a kaplan **Florian Miller**. Právě oni tvořili základ pro německý Musikverein, který se kolem roku 1854 rozrostl ještě o mužský pěvecký spolek vedený zmíněným učitelem Kunscherem (Kux 1932, s. 1). O pět let později byl ustaven také ochotnický orchestr, kde ještě hrávali i čeští občané, protože zde žádné jiné české hudební těleso neexistovalo. Národnostní problémy se tehdy v Litovli ještě tolik neprojevovaly, ale postupně se od sebe začaly oddělovat německé a české hudební spolky.

V 60. letech 19. století prudce vzrostl zájem o německý sborový zpěv, což dokazuje velké setkání moravských pěveckých spolků na tzv. I. Sängerbahre dne 9. července 1862 v Nových Zámčích u Litovle,⁴⁸ kde zpívaly německé sbory z Bruntálu, Lipníka nad Bečvou, Loštic, Mohelnice, Prostějova, Uničova, Šumperka, Šternberka, Moravské Třebové, Svitav, Olomouce a Litovle (Bezděčka 1988, s. 100) a pak také setkání severomoravských pěveckých spolků 3. července 1864 v Litovli u městských bran a u Uničovského rybníka, kde proběhl velký společný koncert.⁴⁹ (Kux 1932, s. 2).

O další vzrůst hudebního spolku se postarali učitelé **Rudolf Kroupa** a **Alois**

⁴⁶ „Ja, ein ruhiges Gewissen...“

⁴⁷ Pro zdejší obyvatele představoval Kreutzer významnou osobnost, protože patřil ve své době k populárním osobnostem vídeňského (a vůbec rakouského) hudebního života. Jeho podobizna byla zobrazena dokonce i na poštovních známkách. Stoklasův článek dále ještě komentoval historik Johann Kux v uničovském tisku (Kux 1933, s. 1–2).

⁴⁸ V té době vlastnili zámek Lichtensteinové.

⁴⁹ Nyní se jedná o místo, kde stojí budova gymnázia.

Benda, kteří zpívali v tzv. Jodlerquartettu. Benda dokonce založil v 70. letech hudební oktet a v roce 1880 vytvořil ze členek ochotnického spolku dámský pěvecký sbor, který původně kopíroval mužský repertoár, než se úplně osamostatnil. Každý sbor navíc disponoval vlastním („dámským“ a „pánským“) hudebním doprovodem.

Rozrůstáním všech odborů došlo k přejmenování celého spolku na Deutschen Musik- und Geselligkeitsverein v roce 1888, který zaštitil jak mužský pěvecký a hudební spolek, tak dámský sbor, ochotnické divadlo, kroužek hráčů v kasinu a čtenářský klub. V průběhu 90. let se důsledkem národnostních

rozbrojů Němci snažili spolek všemožně podporovat, např. roku 1899 otevřením Německého domu⁵⁰ na náměstí, přesto však došlo k velkému oslabení především v mužském pěveckém oddělení, které se

Obr. 10: Deutsches Haus na litovelském náměstí muselo spojit s dámským oddělením ve smíšený pěvecký sbor. „Seit 1928 hatte sich der Verein an Haupt und Gliedern sichtlich verjüngt. Die Nachkommen der altgedienten Mitglieder hatten das ehrwürdige Panier in schaffensstrobe Hände genommen: die Herren Hans Swoboda und Karl Mekiska hatten die Leitung der Körperschaft, Karl Hons mit den Damen Melanie Sanatrnik und Emilie Pulkert die Leitung einzelnen Abteilungen übernommen...“⁵¹ (Kux 1932, s. 5–6). Spolek se v Litovli udržel až do třicátých let 20. století, ještě v roce 1932 proběhly v Litovli

⁵⁰ S postavením Německého domu, něm. Deutsches Haus, měli Němci velké finanční potíže, okolní Němci neměli chuť investovat do prakticky české Litovle. I když se nakonec podařilo v roce 1899 Deutsches Haus dostavět a otevřít, ve stejném roce Němci prohráli volby do zastupitelstva a jejich vliv ve městě markantně zeslábl. Podrobněji o všem informují *Litovelské noviny* (1898 až 1899) a *Das Neustädter Ländchen. Blätter für Heimatkunde* (1932). Kopie dobové pohlednice je převzata z webových stránek Muzea Litovel (Fotogalerie – Muzeum Litovel, online).

⁵¹ „Od roku 1928 se spolek od základu omladil. Nově příchozí vzali do rukou ctihodný prapor po zasloužilých členech spolku: pánové Hans Swoboda a Karl Mekiska převzali vedení tělovýchovy, Karl Hons s paní Melanií Sanatrníkovou a Emilíí Pulkertovou převzali jednotlivá oddělení spolku...“

velké oslavy 80. výročí jeho založení.

Český kulturní život spadl do kompetence Měšťanské besedy, která vznikla v roce 1868 na podnět zemského poslance Jana Izáka z Měrotína a disponovala

Obr. 11: Dobová pohlednice Rolnické záložny v Litovli – snímek pořízený roku 1895

pěveckým a hudebním odborem. Za jejího předchůdce lze považovat čtenářský spolek založený v roce 1865, který se po pěti letech radikálně změnil příchodem českých úředníků do nově vzniklých českých podniků v Litovli a přeměnil se na zmíněnou

Měšťanskou besedu. Ta pořádala pěvecké a hudební koncerty, plesy, zábavy, divadla apod., stále však ve spolupráci s Němci. Teprve 80. léta 19. století znamenala velký vzestup Čechů. „Nová etapa Besedy nastala po roce 1880, kdy se stal technickým ředitelem cukrovaru Karel Hulla a účetním Václav Socha. ‘První jest znamenitý znalec zpěvu a hudby a chopil se v tom směru iniciativy ve spolku, druhý se stal znamenitou silou vnitřního řízení věcí spolkových. Počet členstva se valně nezvyšoval, avšak činnost spolková stávala se intenzivnější a spolek zjednával navenek více národního rázu, proto i zdánlivé přátelství Němců počalo ochabovati a veškerá společnost inteligence počala na dvě docela odloučené strany se rozdělovati.’ [...] První českou kulturní akcí se stal koncert pěvecko-hudebního souboru Měšťanské besedy a následná taneční zábava pořádaná dne 21. října 1882 v sále střelnice. Nadšený ohlas této akce přiměl organizátory českého společenského života uspořádat první ples v lednu 1883 v hostinci Josefa Špičky. Sál v budově střelnice totiž německá strana nechtěla Čechům nadále půjčovat. Potřeba skutečného českého centra se tak stala velmi aktuální. České spolky požádaly o pomoc Rolnickou záložnu, která jim vyšla vstříc a koupila na náměstí dva domy, v nichž byl vybudován sál, dva jídelní pokoje, místnosti pro spolkový život, knihovna, prostory pro nácvik hudby a zpěvu. Slavnostní otevření budovy se konalo ve dnech 1. a 2. února 1885.“ (Krejčí 2011, s. 25–26). Češi tak otevřeli

své kulturní reprezentační sídlo o čtrnáct let dříve než Němci svůj Deutsches Haus, což Němci poměrně těžce snášeli.⁵²

O čtyři roky později schválilo brněnské místodržitelství stanovy nového německého spolku nazvaného Cäcilien Kirchenmusikverein. I když se jeho členové snažili spolek co nejdéle udržet, neodolal v naplněném hudebním prostředí konkurenci a v roce 1902 se rozpadl.

Prakticky od 60. let vznikaly další čtenářské a pěvecké spolky v okolí: Svatopluk v Nákle (1863), Pokrok v Řimicích (1868), Cyrill v Bílé Lhotě (1869), Vlastimil v Chudobíně (1880), Hlahol v Rozvadovicích, Bořivoj ve Střelcích (1883), Občanská beseda Rostislav v Odrlicích, čtenářský spolek Třebízský v Dubčanech, Občanská beseda v Cholině (1890), čtenářský spolek Slovan v Březové a Slavomír v Seničce (1905). Většina těchto spolků se později

Národnostní spory v Litovli se začaly vyhrocovat v 90. letech, kdy se Češi snažili proniknout do městské správy a postupně ji ovládnout. Z těchto důvodů vznikl jako protiváha německému olomouckému *Mährisches Tagblatt* pravidelný čtrnáctideník *Litovelské noviny*, který vycházel každý druhý pátek v měsíci. Jeho první číslo bylo vydáno 27. března 1891.

Český hudební život regionu nabyl velké podpory také zvenčí, a to prostřednictvím cholinského děkana **Msgr. P. Josefa Vykydala**. Vykydal se znal s vikářem a pozdějším prelátem olomoucké kapituly **Jindřichem Geislerem**, který si pravidelně dopisoval s hudebním skladatelem **Antonínem Dvořákem**. Z jejich korespondence vyplývají přesné informace nejen o vzájemných přátelských sympatiích, ale zejména o olomouckých uvedeních Dvořákových děl hudební a pěveckou jednotou Žerotín, jejíž byl Geisler spoluzakladatelem a dlouholetým předsedou (1880–1905) (Šourek 1941, s. 73–74, 88).

Před svým odjezdem do Ameriky v roce 1892 přijel Antonín Dvořák do Olomouce celkem dvakrát. V březnu bylo poprvé na evropské pevnině uvedeno jeho *Requiem*, které sám dirigoval, podruhé přijel 1. května a byl přítomen dalšímu koncertnímu provedení svých děl.⁵³ Při této příležitosti se podařilo pozvat skladatele s doprovodem do Choliny, kde se měl zastavit 2. května.

⁵² Obrázek Rolnické záložny – Kollmann 1987, příloha č. 41.

⁵³ Program koncertu lze vyhledat a přesněji prostudovat na webové stránce hudebního spolku Žerotín (Olomouc Žerotín – Spolky Profitux, online).

Josef Husička v souvislosti s touto významnou událostí uvádí, že Antonín Dvořák odjel druhý květnový den společně s manželkou, členy Žerotína a vikářem Geislerem z Olomouce vlakem na Červenku, kde jej Cholinští vyzvedli a kočárem dopravili přes Litovel, Nasobůrky, Haňovice a Myslechovice až do Choliny. Zde byl uvítán a obědval u děkana na faře, přičemž mu hrála zdejší kapela pod vedením Jakuba Bednáře. „Po hostině byl na faře malý koncert. Mistr přednesl některé své skladby na klavíře kaplana A. Ticháčka, fryštáckého rodáka od Holešova. Kaplan ho požádal, aby se mu do klavíru podepsal na spodní desku, což on prý učinil. Paní Dvořáková, bývalá choristka Národního divadla v Praze, roz. Čermáková, přednesla některé částky ze ‘Stabat Mater’ a paní Petzoldová z Olomouce několik národních písní..“ (Husička 1939, s. 3, 4).

Kromě fary zavítal skladatel i do místní školy, kde se podepsal do školní kroniky a poslechl si hru na klavír syna řídícího učitele, Arnošta Rumlera. V Cholině zůstal až do pozdního večera a jeho odjezd byl provázen provoláváním slávy a výstřelem z děla. Dnes na tuto událost pamatují v Muzeu v Cholině, kde visí Dvořákova fotografie společně s datem jeho návštěvy.

Vzestup české hudební kultury 90. let na Litovelsku dokládají další události, i když nebyly tak významné jako skladatelova návštěva regionu. V roce 1896 byl založen Spolek paní a dívek českých, jenž se velkou měrou podílel na českém spolkovém životě. „Spolek měl tedy především pořádati přednášky, zařizovati knihovny, podporovati české vzdělávací spolky, zařizovati a podporovati výstavy, slavnosti, bazary a p., pěstovati zpěv, hudbu a tělocvik, podporovati literaturu českou odebráním zábavných a poučných časopisů a knih a konečně starati se o pořádání ušlechtilých zábav jakéhokoliv druhu.“ (Hlaváček – Spolky Profitux, online). Pravidelné zprávy v místním tisku jsou jejich činnosti dokladem.

Noviny přinášely další různé průběžné zprávy, které vznikaly důsledkem měnícího se počtu německého a českého obyvatelstva a s ním spojeného hudebního života.⁵⁴ Tisk z 25. června 1897 přináší informace o církevním zpěvu v Litovli: „Když před krátkým časem za různých překážek se strany povoláných i nepovoláných mu činěných, převzal řízení sboru p. učitel Fiedler, za pomoci

⁵⁴ V obecnější rovině je možné dočíst se také o volbách v Rakousku-Uhersku, konkrétně v Sudetech, např. v německém tisku *Die Neue Zeit* (Leuthner 1897, s. 82–83).

ostatních sil učitelských, měli jsme skutečnou obavu, jak pro začátek zpěv ku chvále Boží bude prospívati, neboť němečtí secvičení zpěváci, kteří výhradně až doposud za řízení německého regenschori účinkovali, nyní demonstrativně všeho spolupůsobení se vzdali, domnívajíce se ve své nadutosti, že oni jsou tvůrci zpěvu, a bez nich církevní zpěv v Litovli prospívati nemůže. Muselo se začíti tedy s novými mladými zpěváky našimi a díky neúmornému snažení jejich jakož i zkušeností a rutině p. učitele, máme dnes zpěvácký sbor, jakým každý farní chrám honositi se nemůže. Pochvalného uznání dostalo se také sboru našemu již častěji od odborníků, kteří podiv vyslovili nad tím, jak brzo secvičiti se může dovedný sbor, skládající se třeba z talentovaných dobrých zpěváků...“ (Anon 1897, s. 2).

V dalším článku z prvního lednového čísla následujícího roku dává autor průchod svému nacionálnímu smýšlení, v němž zaujatě popisuje dlouhodobý boj české a německé strany o to, kdo vyrobí varhany určené do kostela sv. Marka v Litovli. V úvahu tehdy přicházel Wilhelm Brauner z Uničova a Emanuel Štěpán Petr z Prahy (Anon 1898, s. 2). Nakonec byla zakázka nabídnuta Emanuelu Petrovi.

Každá strana bojovala o přízeň obyvatel. Největší nátlaky byly vyvinuty předvolebními agitacemi v roce 1899. České straně se podařilo volby vyhrát a vytvořit předpoklady pro české hudební školství v tomto regionu, jehož počátek nastal roku 1900 založením hudební školy.

5 Z hudebního života na Litovelsku

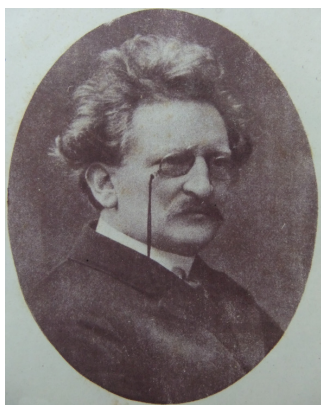
5.1 Litovel

Výsledky voleb do zastupitelstva města Litovle v roce 1899 zprostředkovaly prudký vzestup českého hudebního školství ve městě a postupný úpadek místní německé kultury. Protože se německé kroniky týkající se spolkové činnosti v Litovli nedochovaly (Šik b r., s. 7), nelze o německé kultuře podat další svědectví než ta, jež byla zmíněna v předešlé kapitole.

Hudbu v Litovli tedy pěstoval německý spolek Deutscher Musik- und Geselligkeitsverein, který zde existoval až do třicátých let 20. století. Úpadek německého vlivu na hudbu a kulturu ve městě byl nevyhnutelný, a to zejména po vzniku Československé republiky. V době druhé světové války a před ní zde sílil německý nacionalismus, po válce Němci Litovelsko opustili.

5.1.1 Významné hudební osobnosti 1. poloviny 20. století

Český hudební život získal pevné základy otevřením městské hudební školy.

**Obr. 12: Otakar
Bradáč**

Pro její vedení získalo město hudebního skladatele Otakara Bradáče (1874–1924),⁵⁵ který zde působil do roku 1909.⁵⁶ Bradáč pocházel z hudební rodiny, jeho oba bratři Ladislav a Jaroslav byli také hudební skladatelé (Otakar Bradáč – Wikipedie, online). Jako absolvent Pražské konzervatoře v oboru hra na varhany měl předpoklady k vytvoření vysokého standardu ve výuce hudby, navíc udržoval stálé styky s pražským hudebním světem. Jeho tvorba zahrnuje díla sborová,

klavírní, písňová, orchestrální a dokonce operní, většinu z nich nechal vydat vlastním nákladem. V Litovli bylo provedeno hned několik jeho kusů – orchestrálně *Chorvatské tance* v roce 1900, *Slovanské melodie* (cena České

⁵⁵ Obrázek je převzat z titulního listu jeho symfonického obrazu *Láska* z cyklu symfonických básní *Víra, naděje, láska* (Bradáč 1910).

⁵⁶ Československý hudební slovník uvádí nesprávně Bradáčův odchod z Litovle v roce 1904 (Černušák a kol. 1963, s. 126).

Akademie věd a umění roku 1901), *Cikánský tanec*, pro dechovou hudbu skladba *Kolo* ad. V Olomouci zazněla např. symfonie *Probuzení jara v Podještědí* v roce 1901 a o dva roky později symfonický obraz *Hrad Bouzov*, o němž existuje krátký článek v místním tisku. Článek se zmiňuje o Bradáčově symfonickém díle, které autor věnoval majiteli hradu Bouzova a velícímu generálu v Innsbrucku arcivévodovi Evženu Habsburskému. Věnování neobvyklého rázu arcivévodu nejen potěšilo, ale i překvapilo. Několik dní po přijetí Bradáčovy kompozice napsal skladateli zprávu, kde mu projevil nejvyšší uznání s připojeným poděkováním. Článek dále popisuje samotný symfonický obraz. „Dílo to je symfonickým vypravováním orchestru bez textového podkladu. Skladba spředená na jednom hlavním, velebném motivu, vyjadřujícím bývalou a nynější slávu a velkolepost hradu, který nad útulným Bouzovem a vedlejším romantickým okolím hrdě pne se k báni nebeské. Střední část symfonického dílu zobrazuje přežití dlouhého chodu staletí, jichž během skálopevný hrad jednak zubem času – jednak nepříznivou dobou jiného druhu zanikal a se rozpadával. Jakoby těžkým dechem draly se poslední známky života ze sutin hradu, zaznívá tklivě tlumený motiv jeho ve smyčcových nástrojích v pianissimu. Ku konci díla probouzí se plechy k hlásání bývalé velikosti a slávy v znění hlavního motivu ve fortissimu až po ukončení skladby. Provedení symfonické básně uskutečněno bude v Innsbrucku za přítomnosti Jeho císařské výsosti na podzim tamějším symfonickým orchestrem, který dirigovati bude skladatel Bradáč. Pan arcivévoda vřadil dílo to do nejvyššího archivu.“⁵⁷ (Anon 1903, s. 3).⁵⁸

Kromě výše uvedeným dílům věnoval Bradáč svůj čas i tvorbě oper. Za svou první jednoaktovou operu *Obžínky* (1896) získal taktéž cenu ČAVU. Skladatelský význam tohoto pedagoga však více podtrhla premiéra čtyřaktové opery *Kostnice sedlecká*⁵⁹ v nastudování režiséra Eduarda Aschenbrenera,⁶⁰ jež se uskutečnila 28. října 1905 v Národním divadle v Brně. Operu tehdy dirigoval

⁵⁷ V archivu Řádu německých rytířů (dnes již Německého řádu) se toto dílo nenachází, stejně tak ani v Zemském archivu v Opavě, který spravuje řádovou agendu na Moravě.

⁵⁸ Velmistr Řádu německých rytířů arcivévoda Evžen Habsburský (1863–1954) nechal přestavět hrad Bouzov do dnešní romantické podoby.

⁵⁹ Titulní stranu libreta viz v přílohách.

⁶⁰ Aschenbrener původně studoval zpěv u Jana Ludevíta Lukese a v době svého působení v Itálii používal pseudonym Biardi. Zpěvu se věnoval do roku 1902, pak zůstal u operní režie. (Eduard Aschenbrener – Encyklopedie dějin města Brna, online).

Karel Kovařovic. Pozdější Bradáčovy kompozice už spadají do období jeho následujícího působení v Plzni a pak v Českých Budějovicích. Na obou místech vedl hudební školy, v Českých Budějovicích řídil i tamní pěvecký sbor Hlahol.⁶¹ Na postu ředitele Hudební školy Měšťanské besedy v Litovli jej po odchodu vystřídal další absolvent Pražské konzervatoře a bývalý vedoucí kůru v Dobrušce, František Šenkýř.

V prvních dvou desetiletích 20. století do Litovle pravidelně přijížděly Trnkova divadelní společnost nebo Divadelní společnost východočeských měst. Oba ansámby předváděly nejen činoherní kusy, ale také operetu a operu. Na jaké úrovni zde zazněla Smetanova *Prodaná nevěsta*, *Dalibor*, Gounodův *Faust*, Fibichova *Šárka*, Janáčkova *Její pastorkyňa*, Kovařovicovi *Psohlavci*, Nedbalovo *Vinobraní* a další tituly, se lze dnes těžko domnívat. Jistou záruku kvality mohlo zaručit Národní divadlo v Brně s podobnými představeními. Každý soubor zde přebýval většinou nejméně týden a během této doby odehrál několik různých titulů. Podobně mohlo publikum navštívit koncerty známých umělců Jaroslava Kociána, Valentina Šindlera, nebo Pěveckého sdružení moravských učitelů, Pěveckého kvarteta ad. (Šik b r. 2, s. 57n.). Ve dvacátých letech do Litovle zavítal i soubor olomoucké opery, roku 1924 dokonce pod vedením Oskara Nedbala, dále Česká filharmonie, houslisté Váša Příhoda, Jaroslav Kocián a Jan Kubelík⁶² nebo klavírista Rudolf Firkušný.

Místní obyvatelé však nepatřili pouze ke konzumentům kulturních akcí, ale i k jejich organizátorům a aktérům. Živnou půdu pro kulturu v Litovli vytvořil divadelní odbor Sokola, a to jak pro samostatnou činohru, tak pro divadelní hry se zpěvy a tanci, operety, opery. Tradice ochotnického divadla se již od počátku 20. století těšila velké návštěvnosti i vysoké úrovni nastudování a provedení.⁶³

⁶¹ V době, kdy do Litovle přišel Otakar Bradáč, žilo město velmi bohatým kulturním životem – přijížděla sem renomovaná hudební tělesa i interpreti a tento „trend“ zde vydržel prakticky do dnešní doby. K rozkvětu domácí české kultury přispělo kromě těchto vnějších impulsů také založení Reálného gymnasia v roce 1901, které společně s hudební školou a českou základní školou (založenou v roce 1895) zajišťovalo širší možnosti v oblasti vzdělávání, dalšího profesního uplatnění a také kulturního vyžití. V roce 1904 byla otevřena i Dívčí měšťanská škola, také německá škola byla stále v činnosti.

⁶² O něm bude další zmínka ve spojitosti s Janem Burianem.

⁶³ Více o divadlech v Litovli In: Almanach Litovel 1996.

V Sokole vznikl ve dvacátých letech také pěvecký odbor řízený Janem Slámou⁶⁴ a po něm Ivanem Novotným. Stále ještě v Litovli existoval německý Gesangverein, sbory fungovaly i při Církvi československé husitské a katolické, čímž byly položeny základy českého sborového zpěvu. První amatérský salónní orchestr pod vedením klavíristy Osvalda Stryka dokonce hrával před Mladečskými jeskyněmi.⁶⁵ Orchesterální činnosti se pro celá následující desetiletí věnovali především pedagogové hudební školy.

Hudební škola se vždy potýkala s místní konkurencí, na druhé straně ale využívala spolupráce s dalšími učiteli, sběrateli lidových písní, sbormistry, nebo jinak hudebně činnými osobnostmi. Vlastní hudební školu si založili houslistka a žákyně Otakara Ševčíka na Pražské konzervatoři Marie Lachmanová, klavíristka Štěpánka Neuhöfrová-Borovcová, nebo **Osvald Stryk** (1895–1948). Ten absolvoval Janáčkovu varhanickou školu v Brně v letech 1910–1911 a vídeňský Ústav pro církevní hudbu v letech 1911–1914. Ve Vídni se účastnil hudebního života české menšiny a hrál jako varhaník v chrámu na Alserstraße. Své působení na Litovelsku začal v Senici na Hané v roce 1919, po dvou letech přišel do Choliny a nakonec zůstal v Litovli jako varhaník, skladatel, organizátor koncertů, sbormistr smíšeného pěveckého sboru, dirigent operních představení a učitel v Husově sboru. (Stárek 1982, s. 539). V roli pianisty doprovázel také veřejné produkce němých filmů.⁶⁶ Svou kompoziční tvorbu zaměřil spíše na skladby duchovního charakteru, navíc společně s Františkem Kalousem sestavil *Zpěvník k bohoslužbám mládeže církve českomoravské* (Kalousek – Stryk 1941). Litovel nebyla Strykovým posledním působištěm, roku 1935 se stal na přímluvu svého švagra Valentina Šindlera⁶⁷ ředitelem chrámové hudby a sbormistrem Husova sboru v Praze na Vinohradech. Vedl i místní sbor v Holešovicích nazvaný Farský.⁶⁸ Manželka společně s dcerou emigrovaly v roce 1968 do New Yorku

⁶⁴ Jan Sláma (1891–1941) studoval skladbu u Otakara Bradáče. Své umění uplatňoval ve skladbách k sokolským cvičením či v písních. (Šik b r. 2, s. 839). Nejznámější jsou jeho litovelské písničky na vlastní texty – např. *Litovelské noviny*, *Skáceny jsou lípy*, *Kaštanová alej*.

⁶⁵ V době druhé světové války na tuto tradici navázal Alois Holoubek se svým tanečním orchestrem (viz dále).

⁶⁶ Provoz Stálého elektrického divadla (myšleno kino) byl v Litovli zahájen roku 1912.

⁶⁷ O Valentinu Šindlerovi a jeho bratřech bude podrobněji pojednávat kapitola věnovaná obci Cholině.

⁶⁸ Karel Farský – zakladatel Československé církve.

(Ševčíková 2010, s. 5).

Učitelé hudby se uplatňovali i na zdejších měšťanských školách a na gymnáziu. Žádný z uvedených pedagogů se ale nevěnoval tolika hudebním činnostem zároveň a nezanechal tak trvalé a viditelné stopy jako Jan Burian, Alois Holoubek nebo Květoslav Pecha. Nejstarší a první uvedený v této řadě není jako jediný spojen s místní hudební školou.

Jan Burian (1884–1977) se narodil 7. května 1884 ve Hvozdečku nedaleko Bouzova manželům Anežce a Františku Burianovým.⁶⁹ Jeho otec zde vyučoval a právě od něj získal Jan i jeho další tři sourozenci – Josef, Bohumil a Augusta – první hudební základy v houslové hře a zpěvu. Hudba a lidová píseň se od dětství stala součástí Burianova každodenního života. Po ukončení obecné školy Burian nastoupil do arcibiskupského semináře v Kroměříži, kde zpíval ještě jako sopranista v chrámovém sboru pod vedením Ferdinanda Vacha, navštěvoval hodiny houslí u Františka Melena a denně samostatně cvičil na harmonium. Po dvou letech přešel na české gymnázium ve Valašském Meziříčí, ale hudebně se zde rozvíjel pouze v klavíru. Po ukončení kvarty nastoupil na učitelský ústav v Brně.

Obr. 13: Jan Burian

Brno znamenalo pro Jana Buriana velký posun v hudebním vzdělání. První dva roky jej učil hře na klavír Leoš Janáček, další dva roky strávil hrou na harmonium, ve čtvrtém ročníku se ke studiu přidal zpěv a základy harmonie. Kromě toho se celé čtyři roky na ústavu učil hře na housle, z toho dva roky opět u Janáčka. Janáček si všiml především Burianova výjimečného hlasu, a proto jeho dispozic využíval nejen ve vlastním sboru, ale posílal jej i do jiných pěveckých těles, kde se Burian zapojoval jak sborově, tak sólově. Brněnskou éru studíí ukončil roku 1903 maturitní zkouškou a začal se věnovat učitelskému povolání.

První kroky mladého učitele směřovaly současně do Chudobína a do Choliny Tady patřil mezi jeho žáky později známý tenorista Václav Šindler.⁷⁰

⁶⁹ Fotografie pochází z pozůstalosti Jana Buriana.

⁷⁰ O bratřech Šindlerových bude referováno v samostatné kapitole.

Další zastávkou v Burianově profesní kariéře se stal až do roku 1910 Bouzov. Vyučování jednotlivých předmětů představovalo pouze část jeho denní práce Řídil zde navíc malý orchestr, hrál ve smyčcovém kvartetu a vedl chrámovou hudbu.⁷¹ (Burianová 1972, s. 18).

Následující roky se Jan Burian s rodinou ještě několikrát stěhoval, než úplně zakotvil v Litovli. Delší čas strávil v Troubelicích u Uničova, kde se aktivně účastnil kulturního života a vyučoval hře na housle, klavír a různé dechové nástroje. Často zajížděl i do Uničova, aby svou pěveckou a sbormistrovskou činností podporoval českou menšinu.⁷² V této době absolvoval mezinárodní pěvecký kurz ve Würzburgu, odkud si přivezl nejen nové zkušenosti, ale i odbornou literaturu, kterou následně překládal. Dále navštěvoval hodiny zpěvu a hudební teorie u Antonína Petzolda v Olomouci, aby roku 1920 složil státní zkoušku ze sborového zpěvu.

Už v době působení na Bouzovsku, odkud vlastně pocházel, se projevil Burianův zájem o lidovou píseň, a to díky Leoši Janáčkovi, jehož návod jak sbírat a zaznamenávat lidovou píseň podnítil snahu mnohých tehdejších amatérských sběratelů lidové kultury. Burian se zaměřil na oblast svého rodiště, aby pak mohl Janáčkovi poslat několik vlastnoručně pořízených notových záznamů. V brněnském pracovišti Etnologického ústavu Akademie věd ČR je uložen dopis Jana Buriana Leoši Janáčkovi,⁷³ v němž popisuje zdejší hanácký dialekt, jeho lokální varianty a některé místní zvyky.⁷⁴ Paradoxně ale zdůrazňuje, že „písňe však jsou přizpůsobeny řeči spisovné, ač dialekt je v nich přece znáti.“ (Burian 1908, s. 1). Své tvrzení zdůvodňuje následovně: „Tekst písní z našeho kraje je zdánlivě zaznamenán spisovným jazykem, až se u nás mluví hanáckým dialektem, a to na Litovelsku podřečím litovelským a na Konicku podřečím konickým (Bartoš – Dialektologie). Ve skutečnosti je v těchto písních dialekt pouze přizpůsoben spisovné řeči, a to nikoli zapisovatelem, nýbrž zpěvákem.

⁷¹ V tehdejší době musel jako mladý učitel vykonávat daleko více povinností – vedl zdejší obecní agendu, byl jednatelem dobrovolných hasičů apod.

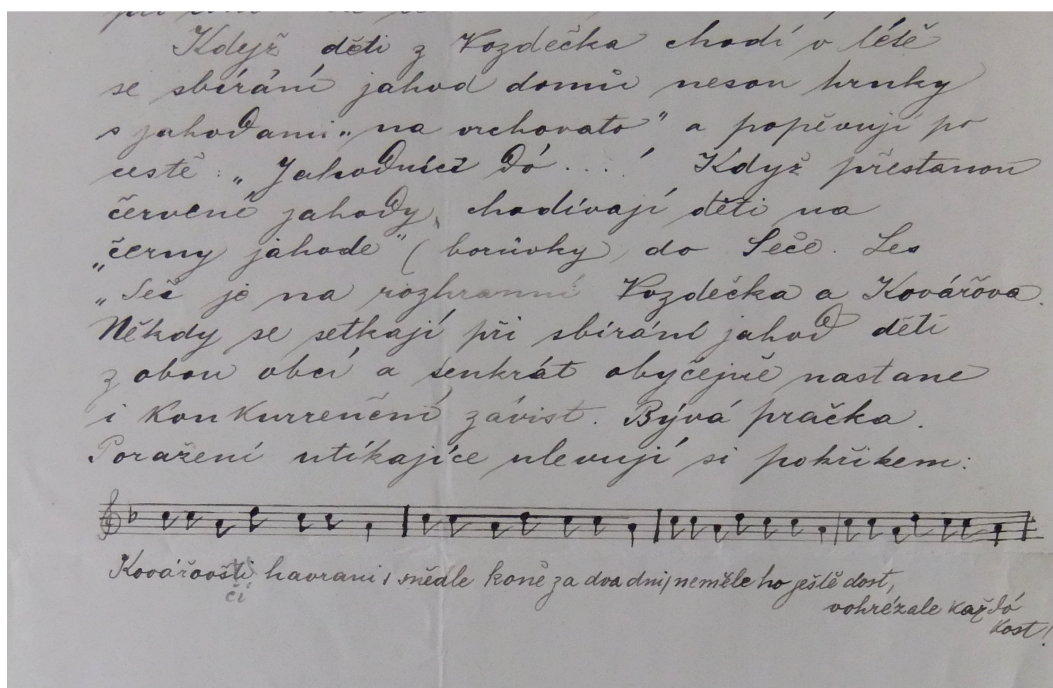
⁷² Jako doklad této činnosti uveřejnila jeho vnučka Jiřina Burianová ve své diplomové práci dvě fotografie – první zobrazuje pěvecký sbor z Uničova, druhá jeho žáky na housle. Fotografie viz příloha.

⁷³ Zpětný dopis Janáčka směřovaný Burianovi se v pozůstalosti nenachází, Janáček pravděpodobně na tento dopis nikdy neodepsal.

⁷⁴ Celá fotokopie dopisu je v příloze. (Burian 1908)

V některých písních, které k nám přišly odjinud, byly zachovány u nás neobvyklé tvary.“ (Burian 1940b, s. 2).

O lidových písních se od Jana Buriana objevují další příspěvky v Litovelském kraji, kde se zabývá také dalšími sběrateli a sbírkami, ať už se jedná

Obr. 14: Ukázka z dopisu Jana Buriana Leoši Janáčkov

o Františka Sušila, Františka Bartoše, nebo místního učitele Hynka Melhubu ad. (Burian 1940a–c).

Seznam všech Burianem sesbíraných písní uveřejnila teprve jeho vnučka Jiřina Burianová (Burianová 1972, s. 26–29). Pouze část z nich vyšla vlastním nákladem pod názvem *Kytička písní z Litovelska s průvodem klavíru* (Burian b. r.). Těchto patnáct písní Burian opatřil vlastním klavírním doprovodem, hráčsky značně náročným, a uvedl jejich původ a zpěváka, od něhož píseň zaznamenal. Burian se stal dokonce i interpretem písní, které sám sbíral: „Některé z těchto písní zpíval sběratel r. 1931 v Čs. rozhlase v kulturním pořadu, věnovanému litovelskému kraji, za doprovodu dirigenta Břetislava Bakaly. Ten se v přítomnosti bratří Šindlerů, kteří v pořadu také účinkovali, vyjádřil velmi pochvalně o kvalitě písní a také o interpretově zpěvu.“ (Burianová 1972, s. 34).

Kromě sběratelské činnosti se Burian rovněž věnoval učitelskému povolání. Matematika, přírodopis a němčina tvořily stejně jako zpěv nedílnou součást

Obr. 15: Dělnické pěvecké sdružení Litovel se sbormistrem Janem Burianem (uprostřed)

Burianovy pedagogické práce, a to především v Litovli, kam se roku 1925 s rodinou přestěhoval. Všem předmětům vyučoval na měšťanské škole, později se stal i jejím ředitelem, samostatně učil zpěv také na gymnáziu a na rodinné škole. Do penze odešel předčasně roku 1939 v důsledku politických událostí.

Kromě učitelské praxe provozoval praxi sbormistrovskou – nejprve vedl pěvecký sbor Smetana, jehož zřizovatelem byla Měšťanská beseda, po jejím rozpadu byl požádán o řízení Dělnického pěveckého sdružení.⁷⁵ Oba sbory držel na vysoké pěvecké úrovni, což mimo jiné dokládají v tehdejší době prestižní sborové akce, jichž se sbory účastnily. Sbor Smetana zpíval pod jeho vedením u příležitosti odhalení pamětní desky Pavlu Křížkovskému roku 1933 v Olomouci, Dělnické pěvecké sdružení mimo jiné na koncertě celé dělnické pěvecké župy v roce 1937.⁷⁶

Burianův zájem o kulturu byl provázán řadou dalších veřejných funkcí. Za zmínku stojí post jednatele okresního osvětového spolku, v němž zajišťoval koncertní vystoupení hudebních osobností a těles v Litovli. Osobně se tak setkal

⁷⁵ Fotografie pochází z pozůstalosti Jana Buriana.

⁷⁶ Fotografie Dělnického pěveckého sdružení je převzata z Burianové 1972, s. 42.

a jednal s Janem Kubelíkem, Rudolfem Firkušným ad.⁷⁷ V pozůstalosti Jana Buriana se dokonce dochovala fotografie Jana Kubelíka při koncertní návštěvě v Litovli dne 8. září 1934. Tento koncert doprovázel na klavír jeden z nejuznávanějších korepetitorů Alfred Holeček.

Protože byla činnost sboru a všech ostatních veřejných funkcí v době okupace pozastavena, zaměřil Burian své úsilí na vlastní kompoziční a teoretickou práci. Skladatelská tvorba obsahuje nejvíce skladeb příležitostných, většinou jsou psány pro klavír, harmonium, varhany, pro zpěv s doprovodem klavíru, pro malý orchestr, nebo pro sbor. Žádná nevyšla tiskem, dochovaly se pouze některé, a to v rukopisné pozůstalosti, která je uložena

Obr. 16: Jan Kubelík v Litovli dne 8. září 1934

u jeho vnuka Jiřího Müllera.⁷⁸ Mezi nedochovaná díla patří *Requiem* z roku 1939, jež složil po smrti svého nejstaršího syna Svatopluka, či *Missa dominicalis* pro sbor a varhany.⁷⁹

Teoretické dílo Jana Buriana se vztahuje k hudebním dějinám regionu. *Hudba na Litovelsku a Konicku*, jak ji autor nazval, vyšla roku 1942 jako součást *Vlastivědy střední a severní Moravy* (Burian 1942) a sleduje vývoj hudebního života na Litovelsku a Konicku od 15. století do roku 1940. I když práce není příliš obsáhlá, věnuje se v ní hudebním osobnostem, hudebnímu školství, pěveckým spolkům, lidové písni, tanci a operním představením. Podobnou česky psanou studii zabývající se touto tematikou před ním nikdo nepublikoval.

Po válce se Jan Burian vrátil ke sbormistrovské činnosti, té se ale mohl

⁷⁷ Plakát Kubelíkova koncertu s klavírním doprovodem Alfreda Holečka v Litovli viz v přílohách (Pozůstalost Jana Buriana).

⁷⁸ Jiří Müller žije v domě, kde dříve bydlel jeho dědeček Jan Burian, v Komenského ulici č. 712 v Litovli. Působí jako ředitel Základní školy prof. V. Vejvodského Litovel pro slabozraké a nevidomé žáky. Ve školním roce 2012–2013 se tato škola přestěhovala do Olomouce.

⁷⁹ Fotokopie rukopisných děl viz v přílohách (Pozůstalost Jana Buriana).

věnovat pouze do dubna roku 1950. Sbor byl zrušen vedoucími pracovníky tehdejšího Okresního národního výboru, aby mohly vznikat nové dělnické pěvecké sbory v jednotlivých podnicích a závodech. Tento záměr se ovšem neosvědčil, a proto v Litovli neexistoval schopný pěvecký sbor až do doby, než sem přešel pěvecký sbor Kantika z Chudobína vedený Vlastimilem Nedomou. Jan Burian se proto stáhl do ústraní, aby mohl pokračovat v komponování a překládání odborné literatury týkající se pěvecké techniky z němčiny do češtiny. K této činnosti jej přivedl jeho syn **Burja Burian**, který se profesionálně věnoval sólovému zpěvu jako tenorista v Janáčkově divadle v Brně.⁸⁰

Jan Burian skládal sborové písně, z nichž byly v padesátých letech některé pravidelně uváděny na koncertech Pěveckého sdružení Foerster, nebo Ženského pěveckého sdružení Tisk v Olomouci a v Brně pod vedením Karla Hradila.

Ještě pět let před jeho smrtí natočila Jiřina Burianová pro svou diplomovou práci gramofonový záznam, který se jeví jako zajímavý pramen poznání.⁸¹ Jan Burian zemřel v Litovli 12. července 1977 ve věku 93 let.

S Leošem Janáčkem je spojena i další hudební osobnost Litovle, jejíž působnost, zjevný talent a svérázný charakter se mimořádně odrazily na vývoji hudebního života a jeho dlouhotrvající vysoké úrovni. Byl to totiž opět Leoš Janáček, jemuž může být Litovel za jím doporučeného jeho žáka vděčná. Právě on se podílel na tom, že do Litovle přišel Alois Holoubek.

Alois Holoubek (1885–1967) se narodil 1. ledna 1885 v dolnorakouském Pittenu, kde jeho otec Václav zastával varhanickou profesi. Poměrně záhy po Aloisově narození rodina přesídlila do Moravského Krumlova. Zde společně se svými dvěma sourozenci vyrůstal a prošel obecnou a měšťanskou školou.⁸²

První hudební průpravu získal Holoubek právě od otce, který byl vedoucím kůru a připravil jej k přijímací zkoušce na brněnskou varhanickou školu. V Brně

⁸⁰ Burja Burian (1912–?) se narodil v Troubelicích u Uničova, hře na housle a klavír se učil na hudební škole v Litovli, kde chodil i na gymnázium. Po maturitě absolvoval zpěv na brněnské konzervatoři, navíc vystudoval Právnickou fakultu. Oženil s operní pěvkyní Helenou Kummerovou. Oba byli členy opery Janáčkova divadla v Brně. Na konci pěvecké kariéry učil Burja Burian na hudební škole na třídě kpt. Jaroše v Brně, dnešní ZUŠ Jaroslava Kvapila Brno (Burian, Burja – Český hudební slovník, online).

⁸¹ Digitalizovaný záznam nahrávky je součástí příloh.

⁸² Po smrti matky se otec oženil a měl další dvě děti, z nichž se hudbě věnoval i bratr Karel, který se později odstěhoval do Vídně, kde byl známý jako hudební skladatel Carl Loubé.

se setkával s mimořádnými skladatelskými osobnostmi a interprety tehdejší doby – Leošem Janáčkem, Janem Kuncem nebo Pavlem Dědečkem.⁸³ Škola ale nezabírala jeho veškerý čas trávený na studiích. Z osobního vlastnoručně psaného výkazu vyplývá, že „již jako žák varh. školy působil spolu s oběma sloučenými orchestry nár. divadla českého i tehdejšího městského, německého při všech symf. koncertech, které dirigoval tenkrát Karel Nedbal.“ (Pozůstalost Aloise Holoubka).

Tříleté studium na varhanické škole (1910–1913) ještě doplnil o jednoletý kurz vyspělosti v oboru housle (1913–1914), který ukončil s výborným prospěchem.⁸⁴ Souběžně se studiem už vyučoval hudbě ve šlechtické rodině Teuberů na zámku v Křižanově u Velkého Meziříčí. Působil zde do roku 1915, než byl odveden k vojsku. Během první světové války se Holoubek uplatnil nejprve jako koncertní mistr u Hudby československého pěšího pluku č. 24 ve Znojmě, poté hrál ve vojenské hudbě dvorní stráže ve Vídni. Dva roky strávil na ruské frontě a po návratu do Vídně se mohl dále zdokonalovat ve svém hudebním vzdělání docházením na tamní konzervatoř. Během této doby hrával v symfonických orchestrech při všech koncertech vídeňského spolku Musikverein a dokonce vypomáhal v orchestru vídeňské opery pod taktovkou tehdejšího ředitele Franze Schalka.

Po válce se Holoubek vrátil do Moravského Krumlova, o čemž informoval svého učitele Leoše Janáčka, a vyčkával, zda se někde vyskytne volné učitelské místo. Roku 1919 se uvolnilo místo ředitele hudební školy Měšťanské besedy v Litovli a Leoš Janáček proto Holoubkovi napsal doporučující dopis.⁸⁵ Podle Lubomíra Šika byly Janáčkovy důvody k napsání dopisu prozíravé. „Litovel byla národnostně smíšeným městem a německý vliv zesílil, když se stala spádovým městem pro velkou oblast Uničovska. Janáček si byl vědom toho, jak důležitou roli bude v upevňování národního vědomí hrát i hudební gramotnost nejširších vrstev národa, a proto svého nadaného žáka do tohoto kraje poslal.“ (Šik 1952, s. 52).

Práce Aloise Holoubka sestávala z řady funkcí a povinností. Kromě výuky

⁸³ Opravy jeho domácích cvičení s rukopisem vyučujícího pedagoga jsou součástí příloh.

⁸⁴ Kopii vysvědčení s podpisem Leoše Janáčka viz v přílohách.

⁸⁵ Původně sem chtěl Janáček poslat Gustava Pivoňku, tomu se ale zalíbilo působení v olomouckém Žerotíně, kde nakonec zůstal.

jednotlivých žáků zde rozvíjel komorní a orchestrální hru i sborový zpěv, a to prakticky ihned poté, co se přistěhoval. Angažoval se také jako primárius ve smyčcovém kvartetu spolku Smetana společně s Josefem Smetanou, Josefem Beckem⁸⁶ a Ferdinandem Kučerou. Později se tato sestava měnila, po čtyřech letech ale kvarteto ukončilo svou činnost. Ostatní Holoubkovy aktivity však měly dlouhodobé trvání.

Program koncertu z roku 1921 poukazuje na vysokou náročnost tehdy provedených děl – Beethovenovy ouvertury *Prométheus*, Fibichovy kantáty *Jarní romance*, Smetanova *Klavírního tria g moll* a *České písně*.⁸⁷ O zkouškách a vystoupeních se zmiňuje Holoubkův bývalý žák Miroslav Kuchař: „Pan ředitel Holoubek vycházel z toho, že základem každého symfonického, salonního či komorního orchestru je především dostatek kvalitních houslistů. Ve třicátých a čtyřicátých letech se v jeho hudební škole sešel značný počet žáků, kteří splňovali požadavky pro orchestrální hru. Protože po celý týden pana ředitele Holoubka plně zaměstnávala škola, svolával vybrané houslisty povinně od 9 do 12 hodin každou neděli, snad vyjma velkých svátků a prázdnin. Nedělní odpoledne byla věnována náročnému nácviku souhry 1. a 2. houslí, někteří schopní houslisté byli přeškoleni na violy. Doprovod klavíru, příp. harmonia, nám umožňoval získat představu o celé skladbě. Pro veřejná vystoupení byly pak další nástroje doplňovány muzikanty z okolí, méně obvyklé (flétny, hoboje, fagoty) hráli profesionální vojenští hudebníci 6. pěšího pluku z Olomouce. [...] Hrávali jsme náročné skladby J. Strausse, operní předehry, dokonce i 5. symfonii Beethovenovu. V paměti mi utkvělo vystoupení na tryzně za TGM v září 1937, kde jsme mimo jiné hráli známé Largo z Dvořákovy Novosvětské. [...] Po válce vystoupil velký symfonický orchestr A. Holoubka v červnu 1945 při oslavě osvobození. Na velkém pódiu na náměstí jsme hráli Sukův pochod V nový život a spolu s velkým smíšeným sborem Smetanovu Českou píseň.“ (Kuchař 1996, s. 55). Podobných velkolepých koncertů se v Litovli událo mnoho, kromě toho se Holoubek věnoval také operetám a divadelním představením provázeným hudbou. Společně s kroužkem přátel dramatického umění byly provozovány operety

⁸⁶ Josefu Beckovi a celé rodině Bekových se bude věnovat samostatná kapitola této práce.

⁸⁷ Kopie programu je doložena v přílohách.

Polská krev, Dům u tří děvčátek, Rose Marie, To byl český muzikant, Perly panny Serafinky, Sto dukátů za Juana, Země úsměvů, Hanácká krev, Pepina, Růže z Argentiny, Láska její Výsosti ad.

Lze předpokládat, že právě populární operety daly vznik dalšímu hudebnímu tělesu, které fungovalo v době druhé světové války pod názvem Taneční orchestr Aloise Holoubka. Za vzor si hráči tohoto hudebního seskupení vzali orchestr Karla

Obr. 17: Taneční orchestr Aloise Holoubka v roce 1943

Vlacha⁸⁸ a hráli tehdy moderní populární hudbu k tanci a poslechu. Orchestr každoročně vystupoval v Litovli a před Mladečskými jeskyněmi, dostal se i do Loštic nebo do Konice. Po válce tento orchestr zanikl.

Širokou základnu žáků si Holoubek jednak vychovával sám, jednak je získával svou pedagogickou praxí v hudební škole a na gymnáziu (1920–1930 a 1941–1952) a také uměleckou činností na kůru kostela sv. Marka (Černušák a kol. 1963, s. 457). Přes veškeré vlastní úsilí se musel Holoubek potýkat s konkurencí v podobě soukromých učitelů hudby Marie Lachmanové, Jana Hermanna, Štěpánky Neuhöfrové, Osvalda Stryka a Jana Buriana. Jeho pozice ale oslabena nebyla a jak vyplývá z jeho poznámek v notových zápisech, někteří pedagogové s Holoubkem spolupracovali nebo se dokonce podíleli na provádění jeho autorských kompozic.⁸⁹

Podle množství dochovaných skladeb muselo komponování patřit k Holoubkovým oblíbeným činnostem. Jeho tvorba obsahuje skladby sborové,

⁸⁸ Fotografie z archivu Miroslava Kuchaře publikovaná v Almanachu Litovel (Kuchař 1996, s. 57).

⁸⁹ V Holoubkově pozůstalosti se zachovaly poznámky o obsazení sboru, který zpíval jeho skladbu, v němž figuruje i ředitel Jan Burian – viz přílohy.

klavírní, písňové s doprovodem klavíru, komorní, orchestrální žesťové a symfonické (Pozůstalost Aloise Holoubka). V roce 1946 se účastnil anonymní skladatelské soutěže vyhlášené nakladatelstvím Melantrich, kde získal hned dvě ocenění za písně *Slavnostní pochod československé armády a Mládeži do kroku* (Holoubek, Alois – Český hudební slovník osob a institucí, online).

Mnohé rukopisné poznámky v notách přesně určují datum a příležitost provedení, někdy dokonce datum a místo vzniku. Např. *Slavnostní fanfárová znělka* pro smíšený sbor s průvodem žesťových nástrojů k padesátinám české Litovle na slova Karla Sedláka⁹⁰ byla provedena v olomouckém studiu

**Obr. 18: Holoubkova rodina v šedesátých letech v Olomouci:
(zleva) Holoubkova sestra Julie, manželka Marie s vnučkou, dcera Marie
Nováková a Alois Holoubek**

Československého rozhlasu dne 18. ledna 1950. Zpíval ji sbor litovelského gymnázia, na klavír doprovázela Věra Kochwasserová,⁹¹ řídil Alois Holoubek. Pro soutěž Světového festivalu mládeže v roce 1962 složil píseň *Prázdniny šťastných dětí* s doprovodem klavíru a k první celostátní spartakiádě roku 1955 zkomponoval skladbu nazvanou *Nástup* v symfonickém obsazení. Některá díla vykazují lokální specifika díky textovým předlohám, které si bral často

⁹⁰ Karel Sedlák – tehdejší profesor a ředitel na Reálném gymnáziu.

⁹¹ Věra Kochwasserová patřila mezi „stálice“ klavírní výuky v Litovli. Začala na hudební škole pracovat už za Holoubkovy éry a do důchodu odešla v průběhu devadesátých let minulého století. Patřila k vyhledávaným a kvalitním hudebním pedagogům.

od místních básníků a prozaiků (jako příklad lze uvést Martina Strouhala)⁹² nebo prostřednictvím dedikací svých skladeb zdejším významným osobnostem.

Hudební škola byla spojena i se soukromým životem tohoto pedagoga a ředitele. Bydlel zde s rodinou, později mu tato budova v dnešní Jungmannově ulici patřila. Se svou manželkou, učitelkou Marií Tylovou z Bílska, se oženil roku 1930. Jejich dcera Marie se vydala na profesionální pěveckou dráhu.⁹³ Nejprve navštěvovala výuku zpěvu v Olomouci, aby se připravila na přijímací zkoušky na Vysokou školu múzických umění v Bratislavě, kde byla vedena jako soprán. Po roce bratislavských studií přestoupila na brněnskou konzervatoř do třídy Jiřího Wootha, který se ale snažil o rozvíjení její altové hlasové polohy. Zde se setkala se svým budoucím manželem, sólistou opery Richardem Novákem. Podle Novákovy výpovědi byly přes veškeré úsilí na studiích v Brně nadání i pěvecké ambice Holoubkovy dcery potlačeny vlivem dřívější špatné pěvecké výuky v Olomouci a Bratislavě. Richard Novák⁹⁴ se pěvecké kariéře věnuje stále, v Litovli naposledy

**Obr. 19: Manželé Holoubkovi s Richardem Novákem (uprostřed)
v Ostravě v roce 1961**

vystupoval 18. února 1992 v předvečer slavnostního odhalení pamětní desky

⁹² Martin Strouhal – místní pedagog, prozaik a básník, později ředitel dívčí měšťanské školy. Kromě mnohých básnických sbírek svému rodnému kraji věnoval dvě sbírky pověstí pod názvem *Báje a pověsti*, vydanou v roce 1944, a *Kytice pověstí* z roku 1947 (Strouhal, Martin – Mikroregion Litovelsko, online).

⁹³ Fotografie pochází z pozůstalosti Aloise Holoubka.

⁹⁴ Fotografie také pochází z pozůstalosti Aloise Holoubka.

Aloisi Holoubkovi na budově Základní umělecké školy v Litovli.⁹⁵

Holoubkova pedagogická práce byla podpořena nejprve kolegyní klavíristkou Ludmilou Kolarčíkovou, později na školu přicházeli další pedagogové. Škola si stále držela vysoký standard i výbornou reputaci. Roku 1959 odešel Holoubek do penze a vedení školy převzal klarinetista a hráč na dechové nástroje Květoslav Pecha. Holoubek ale učit nepřestal, pokračoval ve výuce houslí v Domě osvěty, kde byly pod hlavičkou Spojeného závodního klubu Tesla Litovel otevřeny hudební kurzy. Jeho práci ukončila náhlá smrt dne 19. února 1967.

Z Holoubkovy školy vyšly za celou dobu jeho působení stovky absolventů, z nichž se profesionálně uplatnil např. Jan Marek jako houslista České filharmonie, Ladislav Navrátil jako houslista v Komorní filharmonii Pardubice, Josef Bek působil především jako hudební vědec, Božena Halvová jako učitelka hudební výchovy a sbormistryně, Dobromila Hamplová (roz. Lehérová) dnes vlastní uměleckou agenturu *Ars Viva* v Olomouci, houslista Jan Nedoma působí ve Filharmonii Bohuslava Martinů ve Zlíně a houslistka Eva Nedomová v Symfonickém orchestru českého rozhlasu.

5.1.2 Významní rodáci 1. poloviny 20. století

Mnohé osobnosti hudebního života z Litovle pocházely, ale svůj život zde neprožily. Jednou z nich byl sbormistr českých pěveckých sborů ve Vídni **František Hluchý** (1876–1940?). Hluchý se vyučil typografem, vzdělával se také soukromě hudbě, u Josefa Bohuslava Foersterera dokonce studoval harmonii. „Před válkou byl členem kvarteta ‚Zvon‘ čili kvarteta hanáckých Francků. Členy byli Frant. Menšík, Frant. Bartík, Frant. Hluchý a Frant. Šmakal, všichni hanáckého rodu. Kvarteto účinkovalo často ochotně při zábavách ‚Komenského‘.“ (Melichar a kol. 1936, s. 149). Možná právě pro tyto příležitosti zkomponoval smyčcové kvarteto *Adam a Eva*. V době první světové války hrával ve vojenských kapelách v Olomouci, Josefově a ve Vídni. Tam se nakonec usadil a pracoval jako typograf v českých *Dělnických listech*, kde uveřejňoval své fejetony. Aktivně se účastnil kulturních činností české společnosti

⁹⁵ V kronice hudební školy existuje rukopisná vzpomínka Richarda Nováka vztahující se k této události.

ve Vídni a dvacet let vedl tamní české pěvecké sbory. (Černušák a kol. 1963, s. 446). Melichar ke Hluchého kompoziční činnosti dodává: „Sbormistr Frant. Hluchý složil tyto sbory pro mužské hlasy: ‚Posvícenská‘, ‚Dohořela‘ (Machar), ‚Májová hymna‘ (Olbracht), ‚Hymna vítězů‘ a ‚Blahopřání‘. U vojenské hudby složil několik pochodů a písní a před časem pochod ‚Na té naší Hané‘, jenž byl hrán tamburaši ‚Tovačovského‘ v bratislavském rozhlasu a vídeňské rozhlasové výstavce rovněž tamburaši a Vídeňskými symfoniky za řízení Karla Schönherra. Dokončil [...] symfonickou báseň ‚Vindobona‘.“ (Melichar a kol. 1936, s. 149).

Více titulů po něm zůstalo v oblasti beletrie: román *Šťastní a nešťastní*, sbírka pohádek a fejetonů *Symfonie života*,⁹⁶ dvousvazkový román *Luise 19...*, nebo pětiaktová hra *Shroucení*, jež nastudoval vídeňský dramatický spolek. (Slavík 1937, s. 72). V závěru života sepsal *Moje vzpomínky na rodnou Litovel*, které vyšly na pokračování v Litovelském kraji roku 1938 (Hluchý 1938a–c, s. 1–2).

Jistou podobnost osudu vykazují životopisná data flétnisty **Jana Pinkavy** (1876–?). Z rodiny Pinkavových vynikl snad nejvíce, protože v Litovli nezůstal. Dostal se nejprve k vojenské hudbě v Budapešti, kde se zdokonaloval ve hře na tamější konzervatoři. Krátce působil jako sólista v Kaimově filharmonii v Mnichově, ale poměrně brzy se vrátil, aby mohl přesídlit do vídeňské filharmonie pod vedení Oskara Nedbala. Onemocněl však plicní chorobou, která mu znemožnila další hraní, a proto se věnoval úřednické práci. Jeho sestry Marie a Antonie vynikaly především v Litovli a v Olomouci jako klavíristky a zpěvačky.

Zmínku si jistě zaslouží i klavíristka a učitelka **Ludmila Novotná, roz. Pryčová** (1906–1972), která vyučovala od roku 1951 v Olomouci. Spojitost s hudebním světem předurčil možná už její strýc Gracian Černušák, její první kroky v hudebním vzdělání ale určoval Gustav Pivoňka (Šik b r. 2, s. 828).

⁹⁶ Rukopisné věnování autora rodné Litovli, které je vepsáno do románu, je možno nalézt v přílohách. Věnování je napsáno „hlavnímu městu severní Hané“. Tímto výrokem Hluchý poukazuje na fakt, že severní Haná není Zábřežsko, ale české Litovelsko.

5.1.3 Významné hudební osobnosti 2. poloviny 20. století

S Aloisem Holoubkem je poměrně úzce spojena rodina Bekova. **Josef Beck nejst.** (1875–1949) se s rodinou přistěhoval do Litovle roku 1907, přijal zde místo učitele na Dívčí měšťanské škole. Od dvacátých let se kromě učitelského povolání naplno věnoval také práci v městské knihovně, kterou opustil dávno po svém penzionování ve škole až po druhé světové válce. Beckovi měli tři děti – Marii, Roberta a Josefa. Chyba zápisu při křtu způsobila, že právě nejmladší Josef byl pokřtěn se jménem Bek, což mu nadále zůstalo.

Obr. 20: Josef Bek st.

Josef Bek st. (1904–1947) prý projevoval nesporný talent jako houslista. Zmiňuje se o tom jeho syn ve svých pamětech: „Holoubek z něho měl radost a stále častěji mu dával příležitost k veřejným vystoupením. Místní noviny o něm psaly vždy jen s chválou. Velkého úspěchu dosáhl [...] v Brně, kde se konala celostátní přehlídka uměleckých škol (městských ústavů a konzervatoří). Náš tatíček, dávno již student medicíny, tam zahrál jednu větu nějakého houslového koncertu (porota pak litovala, že jej nemohl zahrát celý) s takovým úspěchem, že samotný inspektor hudebních škol v zemi moravskoslezské Antonín Hromádka se vyškrábal za tatíčkem na pódium, aby mu stiskem ruky vyjádřil veřejné uznání za jeho výkon. Tatíčkův úspěch nebyl náhodný. Své housle miloval, a pokud mohl, věnoval se jim i během vysokoškolských studií.⁹⁷ Doma o letních prázdninách cvičil od brzkého rána při otevřeném okně a letní hosté [...] postávali před dědouškovou vilou a naslouchali houslovým partům z Vieuxtempse, Bériota, Wieniavského, Spohra, z Humoresky od Dvořáka, z Beethovenových Romancí a tak podobně.“ (Bek 2005, s. 10–11).

⁹⁷ Fotografie pochází ze soukromého archivu Boženy Halvové.

Povolání lékaře zavedlo Josefa Beka na různá místa. V Praze se oženil s Boženou Drchalovou, lépe placené místo si nakonec našel až v Úsově. Tam se narodil další Josef z rodu Beků. Jeho sestra Božena, později provdaná Halvová, přišla na svět v Praze o tři roky později. Než ale obě děti přišly do Litovle, byly jejich první roky školní docházky spojené se šumavským Vacovem.

Josef Bek ml. (1934–2005) ve svých pamětech vzpomíná nejvíce na Vacov, s nímž jsou spojeny i první lekce hry na housle. „Když jsem začal chodit do druhé třídy, dostal jsem půlky housličky a tatíček si mě vzal do osobní péče. Byly to galeje. Neměl předpoklady k trpělivé pedagogické práci, kladl na mě nepřiměřené požadavky, hnal mě neustále kupředu (od začátku jsem hrál hodinu, po roce už dvě hodiny denně) a co nejhoršího, často dával průchod své prchlivosti. [...] Dokud jsem byl v tátových rukách, nepoznal jsem, co je to radost z vlastního muzicírování. Zažil jsem to po letech, když už otec nežil. Teprve pak jsem mu dovedl odpuštit drezůru, které mně podroboval, a ocenit, že jsem se také něčemu naučil.“ (Bek 2005, s. 19).

Bekovo následné studium se odehrávalo v Litovli, a to jak na gymnáziu, tak i v hudební škole, kde navštěvoval hodiny houslí u Aloise Holoubka. V letech 1950–1952 se věnoval také komorní hře. S dalšími Holoubkovými žáky Liborem Fialou a Ferdinandem Kučerou hrál zprvu v triu, po roce 1957 se v komorním seskupení uplatnili také Oldřich Kubíček, Bohumil Teplý, Jindřich Ludvík a jeho sestra Božena Halvová (Božena Halvová 2011, audio). Bek si po maturitě na gymnáziu vybral studium hudební vědy na Masarykově univerzitě v Brně. Jeho hudebně-teoretické sklony jej přiměly k tomu, aby se v letech 1958–1960 nadchl pro terénní výzkum kramářské písně na Litovelsku, Konicku a Zábřežsku. Již od roku 1957 pracoval v Krajském vlastivědném muzeu a poté v Univerzitní knihovně v Olomouci, v roce 1962 odešel na dva roky do Brna, aby nakonec trvale zakotvil v Praze. S odchodem do Brna musel opustit i Litovel, takže roli vedoucího hráče komorního seskupení po něm převzal Libor Fiala.⁹⁸ Tím ale neskončily veškeré Bekovy zásluhy o hudební život Litovelska. Během svého života přispěl několika hesly o hudebních osobnostech litovelského regionu do Československého hudebního slovníku (Josef Bek – Osobnosti Moravy, online).

⁹⁸ O komorní hře, kde figurovali oba bratři Fialovi, bude ještě dále referováno.

Nejdůležitějším pracovištěm Josefa Beka se stal Ústav pro hudební vědu a poté Ústav pro teorii a dějiny umění v Praze. Externě pracoval od roku 1972 i na Katedře hudební vědy Karlovy univerzity, kde byl roku 1982 jmenován docentem. Jako muzikolog po sobě zanechal řadu významných publikací, v nichž se zabýval především meziválečným obdobím dějin hudby a hudbou 20. století, specializoval se na osobnost skladatele Ervína Schulhoffa, podílel se na řadě týmových spisů publikovaných v *Dějínách české hudební kultury I - II* a *Hudební vědě I - III*, je autorem mnoha hesel, studií, rozhlasových a televizních pořadů (Poledňák 2005, s. 26). V těchto muzikologických stopách pokračuje jeho syn, hudební vědec a nynější rektor Masarykovy Univerzity v Brně Mikuláš Bek.

Další hudební osobností rodiny Bekovy, jejíž životní osudy jsou s Litovlí spojeny asi nejvíce, je sbormistryně **Božena Halvová** (1936). S příchodem do Litovle se začala stejně jako její bratr vzdělávat ve hře na klavír u Aloise Holoubka až do doby, než odmaturovala na zdejším Reálném gymnáziu a odešla studovat Vyšší pedagogickou školu v Brně. V Brně byla nejvíce ovlivněna pedagogem Františkem Lýskem, v jehož sboru zpívala a také jej doprovázela na klavír, a Janem Vratislavským. Sbírala tak cenné zkušenosti pro budoucí pedagogickou a sbormistrovskou praxi.

Při nástupu do Základní školy v Senici na Hané jí byl hned v prvním roce svěřen mj. pěvecký kroužek. První praktické rady získávala od tehdejšího učitele na Základní škole Jungmannova v Litovli a sbormistra dětského sboru Libora Fialy. Po třech letech se dostala na Základní školu Opletalova v Litovli, kde založila Pionýrský pěvecký kroužek a časem se tak stávala Fialovou sbormistrovskou konkurentkou.

Prvním úspěchům však předcházel dvouletý sbormistrovský kurz při Pražské konzervatoři vedený Čestmírem Staškem, dále spolupráce s Josefem Vacou, Svatoplukem Šmudlíkem, Karlem a Jiřím Klimešovými. Po deseti letech soustavné práce s Dětským pěveckým sborem Mládí se tento žákovský soubor zařadil mezi amatérské špičky ve své kategorii. Božena Halvová začala se sborem sbírat první místa z ústředních kol soutěží dětských pěveckých sborů (v Kladně

Obr. 21: Dětský pěvecký sbor Mládí na přehlídce Svátků písní v Olomouci v roce 1980

1979, v Olomouci 1980,⁹⁹ v Příbrami 1988, v Pardubicích 1992), první místa v krajských a okresních soutěžích, stejně tak zvláštní ceny poroty (za dirigentský výkon a za dlouholetou činnost, v Ostravě roku 1986) (Kaštanová 2007, s. 16–17).

Zvláštní kapitolu v repertoáru tohoto sboru představují hudební divadla. Prvním zdařilým představením se stal *Ptačí festival* skladatele Františka Gauseho a olomouckého textaře Františka Navary roku 1986. Účastí na festivalu hudební tvorby v Karviné v roce 1989 s dětským divadlem *Chyťte Matěje* týchž autorů na sebe sbor upozornil ještě více a sbormistryně neváhala ve stejném roce nastudovat další dílo s názvem *Polámal se mraveneček* olomoucko-přerovského skladatele Leoše Švagery. Do dnešní doby bylo uvedeno dalších sedm titulů – *Sněhurka* (1995), *My se vlka nebojíme* (1998), *Ferda mravenec* (2000), *Malá vánoční muzika* (2001), *Popelka* (2002), *Mauglí* (2003) a *Liška Bystrůška* (2007). Tyto hudebně-dramatické produkce představovaly specifikum sboru a dokazovaly všestrannost jak sbormistryně, tak i dětských představitelů hlavních rolí.

Za zmínku stojí četné spolupráce s mnoha dalšími osobnostmi olomouckého

⁹⁹ Obr. 211 – fotografie z Kroniky dětského pěveckého sboru Mládí.

hudebního života, s klavíristou, folkloristou a skladatelem Pavlem Klapilem, skladatelem a teoretikem Janem Vičarem, skladatelem Pavlem Čotkem ad.

Vývoj sboru byla dokumentována celkem třikrát prostřednictvím filmových snímků Jiřího Hrozka. První byl natočen roku 1978 pod názvem *Jen leťte, holubi*, druhý snímek *Zpívám* vyšel o čtyři roky později a poslední krátký film *Stále mladé Mládí* byl natočen v roce 1989 (Kaštanová 2007, s. 40–41).

S úspěchem byly spojeny i zahraniční výjezdy sboru, ty však bylo možno uskutečnit až v devadesátých letech. Sboristé zpívali v Německu, Walesu, Francii a v Norsku. Ještě v letech 2004 a 2006 byla Litovel svědkem výměnného pobytu žákovského dechového orchestru z norského města Siljan.

Z množství žáků, jež prošli tímto pěveckým sborem, se pravidelně po pěti letech setkává více než stovka bývalých sboristů, kteří společně se sbormistryní oslavují každé kulaté a polokulaté výročí od jeho založení. V roce 2009 proběhl prozatím poslední koncert k padesátému výročí, který byl spojen s odchodem Boženy Halvové do důchodu (Halvová 2011, audio).

Jak již bylo dříve zmíněno, sborová tradice byla v Litovli ve 20. století prezentována nejprve německými pěveckými spolky, později sbory českými.¹⁰⁰ Nejdelší etapy každého takového tělesa se dosti často vztahují k jedné vůdčí osobnosti. Typickými příklady jsou Jan Burian a Božena Halvová, vedle nich je ale nutno uvést Libora Fialu s jeho dětským pěveckým sborem a především Vlastimila Nedomu se smíšeným pěveckým sborem Kantika.

Libor Fiala tvoří pravděpodobně nejdůležitější hudební „článek“ celé rodiny Fialovy. Jeho otec, **Libor Fiala st.** (1876–1963), byl samoukem ve hře na citeru a pro tento nástroj také upravoval lidové písně. Lidová tvorba Fialu nadchla natolik, že začal sbírat lidové písně na Litovelsku a Konicku. Tato činnost zaujala i mladšího syna **Jaroslava Fialu** (1921–1993), který spolu s ním uspořádal sbírku nazvanou *Ketečke hanáckých pěsniček*. Písně Jaroslav také upravoval pro klavír nebo dětský sbor.¹⁰¹

Libor Fiala ml. (1917–1994) se hudbě věnoval nejvíce. V hudební škole

¹⁰⁰ Celou kapitolou o sborové tradici v Litovli přispěl do místního Almanachu Josef Bezděčka (Bezděčka 1996, s. 61–64).

¹⁰¹ Problematikou lidových písní, které sesbíral Libor a Jaroslav Fialovi, Jan Burian, Ignát Melhuba ad., se ve své diplomové práci zabývala Eva Kvapilová (Kvapilová 1996).

u Aloise Holoubka vystudoval hru na housle a klavír, kde hře na tyto nástroje později také vyučoval (Šik b r. 2, s. 786). V roce 1952 v Litovli založil dětský pěvecký sbor, který sám vedl a dirigoval. Oproti Dětskému pěveckému sboru Mládí (dále jen DPS Mládí) se více zaměřoval na vokální skladby z oblasti vážné hudby, jejichž nastudování vyžadovalo náročnější přípravu a v mnoha případech i využití většího instrumentálního doprovodu (Nedoma 2012, audio). Práci s dětským pěveckým sborem¹⁰² se věnovala také neteř Libora Fialy a dcera Jaroslava Fialy, **Jaroslava Vebrová** (1944). V letech 1967–1990 vedla přípravné sborové oddělení složené z dětí prvních až čtvrtých tříd základní školy a podílela se na práci s DPS Mládí (Stárek 1982, s. 637).

Jak již bylo zmíněno, v Litovli se během padesátých let projevovaly tendence místních hudebníků provozovat komorní hudbu. Velký podíl na tomto

Obr. 22: Libor Fiala diriguje dětský pěvecký sbor s instrumentálním doprovodem

záměru měli právě houslisté Libor Fiala, Josef Bek ml. a violista Ferdinand Kučera. Jejich snahy utvořit stálé smyčcové kvarteto se vyplnily teprve na počátku šedesátých let, po příchodu violoncellisty Vlastimila Nedomy. V té době z Litovle odešel Josef Bek a na jeho místo nastoupil Miroslav Kuchař.

¹⁰² Časové zařazení fotografie není známé (soukromý archiv Vlastimila Nedomy).

V roce 1968 se situace **Litovelského kvarteta**¹⁰³ na dlouhou dobu změnila, zemřelého Ferdinanda Kučeru nahradil violista Miroslav Kuchař a ke druhým houslím usedl Jaroslav Fiala (Nedoma 1996, s. 74). „[...] Libor Fiala měl k našemu kvartetu přístup profesionální. To, co rozdal na pulty, předem prostudoval. Rozebral s námi obsahovou stránku i formální. Věděl, kdy kvartet vznikl, za jakých okolností, i o autorovi leccos řekl. [...] Zkoušelo se důkladně a intenzivně, dvě hodiny týdně se strojovou pravidelností. Byla zřetelná jeho snaha rozeznít partitury Dvořákovy, Smetanovy, Mozartovy, Haydnovy, Brahmsovy a mnoha dalších skladatelů na maximální technické a výrazové úrovni, jíž jsme byli schopni dosáhnout.“¹⁰⁴ (Nedoma 1992, s. 8).

Vlastimil Nedoma (1927), violoncellista Litovelského kvarteta, patří mezi nejznámější hudební osobnosti regionu. Narodil se v Chudobíně a první hudební vzdělání získával hrou na housle v litovelské soukromé škole Marie Lachmanové,

Obr. 23: Litovelské kvarteto na koncertě v Revúci roku 1978. Zleva: Vlastimil Nedoma, Bohumil Kubičík, Libor Fiala, Karel Svozil

absolventky Pražské konzervatoře. V roce 1944 přešel do hudební školy k Aloisi Holoubkovi, kde zůstal do svého odchodu na studium na Střední lesnické škole v Hranicích. Jeho hudební aktivity však neustávaly, navštěvoval dále výuku houslí

¹⁰³ Původní název kvarteta zněl Komorní sdružení, teprve v roce 1971 začali jeho hráči používat název Litovelské kvarteto (Nedoma 1996, s. 75).

¹⁰⁴ Obr. 23 – Soukromý archiv Vlastimila Nedomy.

u Marie Šimečkové a v roce 1947 zde vedl studentský pěvecký sbor (Nedoma 2012, audio). Jako první houslista hrál ve smyčcovém kvartetu a pro potřeby studentského swingového orchestru se začal učit hrát také na kontrabas. Tuto schopnost zúročil později v Praze, kam odešel na roční pomaturitní kurz a začal zde poté pracovat na Hlavní správě Ministerstva lesů a dřevařského průmyslu. Hudebně se angažoval ve smyčcovém orchestru Přemysla Charvát, nejprve jako houslista a později jako kontrabasista.

Roku 1956 se ale do Chudobína a potažmo i do Litovle vrátil, postupně vyměnil kontrabas za violoncello a o čtyři roky později hrál ve zmíněném smyčcovém kvartetu až do roku 2002, kdy činnost tohoto tělesa ustala.

Se jménem Vlastimila Nedomy se velmi úzce váže vznik a dlouholeté působení pěveckého sboru Kantika. Sbor vznikl v Chudobíně roku 1968 a byl původně sestaven Tomášem Nedomou, ředitelem místní školy a otcem Vlastimila Nedomy, aby při oslavách 28. října zazpíval slavnostní sbory Františka Sládka *Tam nad Vltavou*, *Hymna k 28. říjnu* a Suchoňovu *Aká si mi krásna* (Urválková 1996, s. 65). Kantiku už tehdy dirigoval sám Vlastimil Nedoma a tento původně příležitostný pěvecký sbor se čtyřiaadvaceti zpěváky se pravidelně scházel až do roku 1977 v Chudobíně.¹⁰⁵

Pro potřeby získávání nových členů a větší propagace přesídlil sbor

Obr. 22: Vlastimil Nedoma a Pěvecký sbor Kantika¹⁰⁵

do Litovle, kde fungoval pod vedením Spojeného závodního klubu, nyní je součástí Městského klubu v Litovli. Sbor vystupuje pravidelně několikrát ročně a jeho repertoár se skládá především ze stěžejních děl období renesance, baroka, klasicismu a romantismu (tamtéž, s. 67). Dirigent vždy kladl velký důraz na výběr českých skladeb, které bývají dodnes součástí každého koncertu Kantiky.

Nejen výběr repertoáru, ale celková soustavná práce sbormistra přinesla sboru několik ocenění získaných na pěveckých soutěžích a přehlídkách. Jubilejní bulletin Kantiky ke 35. výročí sboru uvádí medaili Leoše Janáčka, Cenu města Litovle za reprezentaci, dvě stříbrné medaile z mezinárodní soutěže Iuventus Mundi Cantat v Olomouci ad. (Urválková a kol. 2003, s. 8). Unie českých pěveckých sborů navíc ocenila Vlastimila Nedomu Zlatým odznakem s granáty.

Za dobu své existence sbor navázal spolupráci s mnohými hudebními a pěveckými tělesy nejen z Moravy a Čech, ale také ze zahraničí. Mezinárodní zájezdy sbor podnikl na Slovensko, do Polska či do Itálie, za zmínku jistě stojí společná vystoupení se saským pěveckým sborem Blaue Schwerter Meißen, s nímž zpíval v letech 1982, 1984, 1987 a 1993 u nás i v Německu. Podobně navázala Kantika nedávné kontakty se sborem Vocabella Colonia Köln.

V čele sboru stál Vlastimil Nedoma do roku 2003, vedení po něm převzala dlouholetá členka sboru a korepetitorka Irena Blektová.¹⁰⁶ Jako houslista se však Nedoma i dnes účastní mnoha sborových vystoupení, nechybí ani v publiku sborových přehlídek pořádaných v Litovli. Jako sbormistr i houslista se navíc společně s mnohými zdejšími hudebníky a zpěváky stále uplatňuje na kůru Husova sboru v Litovli nebo při různých příležitostech v Chudobíně a v regionu vůbec.

Nedílnou součástí hudebních aktivit této osobnosti je také Kruh přátel hudby, který v Litovli existuje od počátku sedmdesátých let a jehož byl Vlastimil Nedoma zakladatelem a prvním předsedou. Po dobu pětadvaceti let organizoval koncerty vážné hudby a zval do Litovle interprety špičkových kvalit jako např. Josefa Suka, Pavel Haas Quartet, Ars instrumentalis Pragensis ad. (Urválková 1992, s. 5).

¹⁰⁵ Fotografie Kantiky je převzata ze soukromého archivu Vlastimila Nedomy.

¹⁰⁶ Irena Blektová (1958) patří mezi absolventy zdejší Lidové školy umění a Střední pedagogické školy v Přerově. Jako žákyně zpívala v Dětském pěveckém sboru Mládí, v dospělosti přešla do pěveckého Kantika, kde nejen zpívala, ale navíc korepetovala na klavír a varhany.

Kruh přátel hudby organizačně spadá pod Městský klub v Litovli, s nímž je spojena nejen Kantika, ale i dřívější hudební kurzy, v nichž Vlastimil Nedoma vyučoval hře na housle, zobcovou flétnu a violoncello. Tyto kurzy navštěvovali žáci v odpoledních hodinách, což vyhovovalo i Nedomovi. Vychoval zde řadu žáků, z nichž byli někteří přijati na konzervatoř nebo se hudbě věnují v rámci svého učitelského povolání (Nedoma 2012, audio).

V těchto souvislostech je nutno zmínit ředitele Lidové školy umění v Litovli **Květoslava Pechu** (1929–2011), který tuto funkci převzal po Aloisu Holoubkovi. Pocházel z Loštic, kde od třicátých let vyučoval všestranně nadaný hudebník, místní dirigent a varhaník Jarolím Směták. Z mladých hráčů zde Směták založil

Obr. 25: Květoslav Pecha

dechovou kapelu a dva taneční orchestry, převzal i chrámový orchestr a pěvecký sbor. Pecha se u Smětáka učil hře na klarinet a navštěvoval dechovou kapelu mladých hráčů. Klarinetu se pak dále věnoval na Pražské konzervatoři a po absolutoriu se stal členem Moravské filharmonie v Olomouci.

V roce 1951 převzal po Jarolímu Smětákovi loštickou dechovku také taneční orchestr. Pod jeho vedením dosáhla kapela značných úspěchů v okresních a krajských kolech dechových orchestrů, zájem o ni měl i Československý rozhlas, s nímž

nahrála půlhodinový pořad složený z lidové tvorby i z vlastních Pechových skladeb. K úspěchům se připojil zájem o vystoupení na celostátních dožínkových slavnostech v Olomouci a v Praze. Pecha se svým tanečním orchestrem nastudoval ve spolupráci s místními ochotníky řadu operet, např. *Polskou krev*, *Uličníci*, *Talisman*, *Tuláka*, *První valčík* ad. V roce 1982 ukončil dirigentskou kariéru v dechové kapele a ta následně zanikla. Ve stejném roce se navíc rozdělil taneční

orchestr, jehož část Pecha řídil do počátku devadesátých let (Anon 2001, s. 8–9).

Nejdůležitějším postem v profesním životě Květoslava Pechy se stala funkce ředitele Lidové školy umění v Litovli, kam nastoupil v říjnu 1959. Vyučoval zde dechovým nástrojům, nejvíce flétnám, klarinetům a saxofonům, dlouhou dobu i akordeonům.

V Litovli založil Orchesterální sdružení Spojeného závodního klubu Tesla Litovel, v němž hráli jak stávající, tak i bývalí žáci školy. Ve škole nově zavedl výuku souhry dechových dřevěných nástrojů, kterým sám vyučoval, i žesťové sekce, již vedl Svatopluk Navrátil. Kromě zmíněných těles se nejvíce věnoval řízení tanečního a houslového souboru, na významná výročí školy navíc pravidelně sestavoval komorní orchestr složený z učitelů, členů Moravské filharmonie v Olomouci nebo bývalých žáků školy.

Pecha¹⁰⁷ byl také schopný organizátor. Za jeho doby došlo k ustavení pobočky školy v Senici na Hané,¹⁰⁸ v Litovli pak přibyl kromě hudebního oboru také obor výtvarný, který se velmi úspěšně prezentoval i v celostátních soutěžích. Uplatnil se dále jako člen okresní dechové sekce pro Lidové školy umění (dále jen LŠU), dále jako člen školské a kulturní komise při Městském národním výboru v Lošticích, umělecký vedoucí dechového a operetního souboru v Lošticích i jinde.

K uměleckým zájmům Květoslava Pechy patřila také skladatelská činnost. Svě kompozice většinou tvořil pro určité specifické instrumentální obsazení a pro zvláštní příležitosti. Kronika hudební školy tak např. uvádí, že v roce 1972 složil slavnostní fanfáru pro tzv. Večer hudby a humoru konaný v Lošticích, roku 1982 pak hráli učitelé LŠU v Litovli jeho *Hudbu pro šest nástrojů*, nebo o rok později bylo možno slyšet *Studijní předehru*, kterou předvedl pod jeho vedením houslový soubor školy. Roku 1984 dirigoval dechový orchestr MEZ Mohelnice,¹⁰⁹ který interpretoval jeho autorské kusy. Některé další skladby především pro dechový orchestr dodnes hrávají místní hudebníci na koncertech věnovaných zdejších autorům.¹¹⁰

¹⁰⁷ Obr. 25 – soukromý archiv Vlastimila Nedomy.

¹⁰⁸ Před jeho příchodem existovala pobočka v Konici, ta přešla v roce 1960 do prostějovského okresu.

¹⁰⁹ MEZ Mohelnice je oficiální název strojírenské firmy.

¹¹⁰ Nejvýraznější skladatelskou osobností Loštic byl Stanislav Adam (1889–1974). Kopii úvodní strany rukopisu jeho *Poetické polky* – viz Hajdu 2011, s. 117.

Jako všestranného hudebníka a pedagoga vyhledávala tohoto ředitele školy i jiná orchestrální tělesa, aby se ujal taktovky. Vypomohl např. v Dechové hudbě Haná, s níž roku 1985 vystupoval na Krajském dni tisku, rozhlasu a televize v Ostravě (Kronika hudební školy v Litovli).

S odchodem do důchodu v roce 1989 Pecha nepřestal být hudebně činný. Do počátku devadesátých let vedl svůj taneční orchestr v Lošticích a jako pedagog dechových nástrojů působil ještě několik let na tamní základní umělecké škole, které věnoval k jejímu padesátiletému výročí roku 2001 *Slavnostní znělku*.¹¹¹ Květoslav Pecha o deset let později zemřel.

5.1.4 Významní rodáci 2. poloviny 20. století

V souvislosti s Aloisem Holoubkem byl mimo jiné zmíněn i houslista a violista **Jan Marek** (1933). Marek neměl žádné hudební předky a hře na housle se začal věnovat v šesti letech u Aloise Holoubka. Jeho talent se projevil už během studia na reálném gymnáziu, v té době také začal úspěšně veřejně vystupovat. Když v roce 1949 zvítězil v moravském kole Soutěže tvořivosti mládeže, byl tehdy bez přijímacích zkoušek přijat ze sexty gymnázia na Pražskou konzervatoř do třídy Jana Šlaisa. Když roku 1954 konzervatoř dokončil, nastoupil na Hudební fakultu AMU k Marii Hlouňové. O dva roky později zvítězil v soutěži uměleckých škol ke 200. výročí narození Wolfganga Amadea Mozarta, která se konala v Brně.

Už v průběhu studentských let se uplatnil v orchestru divadla D 34 u Emila Františka Buriana. Hrál zde celkem čtyři roky, během nichž zároveň působil jako primárius smyčcového kvarteta. V letech 1957–62 zastával post druhého koncertního mistra Pražského komorního orchestru bez dirigenta, pak přešel do České filharmonie, kde mimo jiné pracoval v různých volených funkcích. Setrval zde po dobu třiceti let.

Jeho zájem o starší i nejnovější tvorbu se dále projevil i ve spolupráci s jinými hudebními soubory – s Pražským concertinem, Ars redivivou, Musicou vivou Pragensis, se Sebastian orchestrem, Dvořákovým komorním orchestrem ad., v souboru Virtuosi di Praga navíc působil jako koncertní mistr. Dále se profesně

¹¹¹ Kopie rukopisu *Slavnostní znělky* k 50. výročí založení ZUŠ Loštice se nachází v Almanachu ZUŠ na s. 4.

angažoval v komorní hudbě v Kroftově kvartetu, které vzniklo v roce 1974 a v němž účinkoval jako violista. S tímto hudebním seskupením se zasloužil o uvedení děl skladatelů Maxe Regera, skladeb Albana Berga nebo Antona von Webera ad. V rámci komorní hudby dále příležitostně spolupracoval se Smetanovým kvartetem (Bek – Český hudební slovník osob a institucí, online). Jako významný rodák byl několikrát pozván do Litovle, aby zde koncertoval.

Mezi profesionální hudební umělce patří i následující pěvecká osobnost – **Rita Schimkeová** (1961). Narodila se v Brně, přesto je celé její dětství spojeno s Litovlí. I když od mládí ke zpěvu netíhla, začala na druhém stupni základní školy navštěvovat Dětský pěvecký sbor Mládí pod vedením Boženy Halvové. Zde se projevila její pěvecká výjimečnost, takže se postupem doby poměrně často uplatňovala v dětských sólových partech, např. v Hábově úpravě písně *Háječku zelený* nebo ruské lidové *Večerní zvon*. Kromě sborového zpívání rozvíjela své nadání v lidové škole umění, kam docházela od dvanácti let do hodin sólového zpěvu k Jiřímu Weingärtnerovi,¹¹² který ji připravil na přijímací zkoušky na konzervatoř.

V roce 1976 nastoupila Rita Schimkeová¹¹³ na Janáčkovu konzervatoř v Ostravě do třídy Vlasty Danielové. V osmnácti letech Ostravu opustila a přihlásila se na konkurz sboristky operního souboru tehdejšího Státního divadla Oldřicha Stibora v Olomouci, v němž uspěla. Aby své studium

Obr. 26: Rita Schimkeová jako Gilda

¹¹² Jiří Weingärtner – člen olomoucké opery a bratr Stelly Májové (Stella Májová – Osobnosti, online).

¹¹³ Fotografie Rity Schimkeové pochází ze soukromého archivu Rity Schimkeové.

úplně neukončila, byla přijata do druhého ročníku dálkového studia Konzervatoře Brno. Zde ji vyučoval sólista brněnské opery Josef Klán.

Od dob brněnských studií se začala velmi slibně rozvíjet její pěvecká kariéra. Na olomoucké scéně dostala příležitost zpívat sólové party a jako svou první roli ztvárnila Gildu ve Verdiho *Rigoletti*. Po ní následovaly další hlavní postavy, např. Taťána z *Evžena Oněgina*, nebo Mimmi z Pucciniho *La Bohème*. Zájem o talentovanou pěvkyni se postupně začal projevovat i zvenčí. Jako Micaela v Bizetově *Carmen* rovnou vstoupila bez orchestrální zkoušky na jeviště Státního divadla v Ostravě. Po prvním jednání jí tehdejší šéf opery Jaromír Návrat přijal do tamního operního souboru. Na ostravském jevišti dále ztvárnila hlavní role v operách *Faust a Markéta*, *Rigoletto*, *Voják a tanečnice* (tanečnice).

Olomoucká a ostravská scéna společně s dálkovým studiem konzervatoře představovala pro mladou pěvkyni poměrně velkou zátěž, ale ani po absolutoriu v roce 1987 se její situace o mnoho nezměnila. Rita Schimkeová začala v sezoně 1990–1991 spolupracovat i s Národním divadlem. Jako hostující mladodramatický soprán zpívala Mařenku ve Smetanově *Prodané nevěstě*¹¹⁴ a v následujícím období dojížděla do Prahy jako Blaženka v *Tajemství*.

V sezoně 1992–1993 opustila Ostravu a zpívala v Olomouci. Jako *Rusalka* se s olomouckým nastudováním této Dvořákovy opery pod taktovkou Stanislava Macury představila na scéně Národního divadla ještě jednou, její sólová dráha se ale blížila ke konci. Poslední hlavní rolí se stala Fiordiligi v Mozartově singspielu *Così fan tutte*.

Vlivem osobní životní tragedie a pracovního vytížení ukončila v červnu roku 1997 svou pěveckou kariéru. Živila se nejprve jako hlasatelka soukromého olomouckého rádia Pohoda, pak dlouhá léta jako referentka Stavebního odboru a archivářka Magistrátu města Olomouce. V roce 2008 se opět vrátila jako sboristka do Moravského divadla v Olomouci, kde dnes zpívá i některé vedlejší role. Z posledních inscenací, v nichž Rita Schimkeová účinkuje, lze uvést Suppého *Boccaccia* nebo Heubergerův *Ples v opeře* (Schimkeová 2012).

Jevištní scéna provází i dalšího litovelského rodáka **Alana Bastiena** (1971).

¹¹⁴ Obsazení rolí *Prodané nevěsty* v nastudování Národního divadla v Praze je možno nalézt v přílohách.

Jeho zaměření ale, narozdíl od ostatních zde uvedených osobností, směřuje do oblasti populární hudby. Alan Bastien, vlastním jménem Rudolf Nasadil, se zpěvu začal věnovat teprve ve svých jedenadvaceti letech. Na Litovelsku byl známý především jako zpěvák místní rockové kapely Alien Rock, kterou roku 1996 opustil a přestěhoval se do Prahy. Tam působil hned v několika kapelách, jako zásadní bod v jeho kariéře se však projevilo založení skupiny Vajnot, jejíž repertoár produkoval Ota Balage a Pavel Větrovec. Skupina vydala společně s Alanem Bastienem roku 2005 album *Talent na klid*; kromě výše zmíněných se na něm podílely i další hudební osobnosti jako Ivan Hlas, Monika Absolonová

**Obr. 27: Hlavní představitelé muzikálu *Tři mušketýři*
zleva: Josef Vojtek (Athos), Stanislav Hložek (Porthos), Petr Poláček
(Aramis), Alan Bastien (d'Artagnan)**

nebo Linda Finková, Bastien přispěl kromě zpěvu i jako autor písní *Julie* a *Bez tebe*. Některé skladby z této desky byly oceněny v hitparádě Českého rozhlasu. Úspěch kapely ale neodvrátil rozpad, k němuž došlo roku 2006. V té době už ale Alan Bastien vystupoval sólově.

Roku 2003 byl díky Michalu Pavlíčkovi poprvé obsazen jako Lancelot a poté i Vortinger v muzikálu *Excalibur*, jenž patřil na scénu pražského divadla Ta Fantastika. Největší uplatnění ale našel v muzikálech divadel Broadway a Hybernia. V roce 2004 ztvárnil hlavní roli d'Artagnana v muzikálu *Tři*

mušketýři,¹¹⁵ k níž se o čtyři roky později vrátil v obnovené premiéře. Tuto postavu považuje za sobě charakterově nejbližší (Matějka – Novinky.cz, online).

Od roku 2006 bylo možné sledovat jeho pěvecký a herecký projev v roli Rufia v *Kleopatře*, Jákoba v *Golemovi*, Nicolase v *Angelice*, Nicka v *Draculovi*, nebo Michelangella Buonarottiho v muzikálu *Mona Lisa*. Jeho prozatím nejnovější postavou z roku 2010 se stala trojrole v muzikálu *Je třeba zabít Davida*, kde se představil jednak jako choreograf Hugo Harafen, dále jako Ježíš Nazaretský a archanděl Gabriel (O Alanovi – Oficiální fanweb Alana Bastiena, online).

Jako sólový zpěvák vydal roku 2008 své debutové album nazvané *Alan Bastien*, na němž jako producent spolupracoval Michal David a jako jeden z textařů tohoto CD se uplatnil Lou Fanánek Hagen. O svém CD se vyjadřuje jako o jakési „zповědi romantického beatníka“, čímž upozorňuje na její popový charakter (Pitra – Musikserver.cz, online). Nejznámější píseň tohoto projektu *Bůh to tak chtěl*, se dostala do programu mnoha českých rozhlasových stanic.

Z původního rockového až hardrockového zpěváka se v posledních letech přiklonil k jemnějšímu hudebnímu žánru a zpívání s kapelou se společně s účinkováním v muzikálech pražských divadelních scén stalo jeho doménou.

5.1.5 Z hudebních spolků a institucí

Prakticky každá obec regionu vždy mívala svůj hudební soubor, ochotnické divadlo nebo pěvecký sbor. Významnější součástí hudebního života na Litovelsku ve dvacátém století však tvořily hudební instituce a tělesa, která se kvalitně prezentovaly jak v místě svého působení, tak i v rámci celé republiky či zahraničí. Některé z nich již zanikly, např. Litovelanka a Dechová hudba Haná, jiná stále patří do současného hudebního života. Jsou to národopisný soubor Hanačka se svou Hanáckó mozekó, Základní umělecká škola v Litovli se svými významnými absolventy nebo Muzeum harmonik Jiřího Sedláčka.

Litovelanka byl dětský dechový orchestr, který pod tímto názvem založil roku 1965 učitel Miroslav Kočí na tehdejší Základní devítileté škole Opletalově

¹¹⁵ Obr. 27 – Michaela Feureislová, Právo (Matějka – Novinky.cz, online).

v Litovli. Velikost orchestru po roce působení čítala kolem čtyřiceti členů. Na organizaci a nastudování jednotlivých hráčských sekcí bylo třeba nejednoho pedagoga, a proto se kromě dirigenta Miroslava Kočího na výuce podíleli Jan Riedinger v sekci klarinetů a saxofonů, Zdenko Krajčí v trubkách a křídlovkách a Jaroslav Janda přípravou lesních rohů. K orchestru netradičně patřil i taneční a pěvecký kroužek vedený učitelkou Jaroslavou Vebrovou. Soubor vystupoval

Obr. 28: Litovelanka v roce 1970 před budovou gymnázia

v krojovaném oblečení.¹¹⁶

Pravidelnost a četnost jak dělených, tak i společných zkoušek zajistila společně s dobrým vedením a podporou ředitele školy Aloise Kočího poměrně rychlý kvalitativní růst této mladé dechové kapely. Už v roce 1967 se soubor účastnil soutěže a v krajském kole v Krnově získal druhé místo. Rychlý vzestup Litovelanky a zájem obecnostva byl doprovázen velkým počtem koncertních vystoupení. Mezi nejvýznamnější patřily koncerty na festivalu Kmochův Kolín, na 100. výročí položení základního kamene Národního divadla v Praze, na Strážnických folklorních festivalech, Hanáckých dožínkách s patnácti tisíci diváky v publiku, ve slovenské Revúci aj.

Samostatnou kapitolu v historii souboru tvoří zahraniční zájezdy. V roce

¹¹⁶ Obrázek je součástí soukromého archivu Marie Horákové, bývalé členky Litovelanky.

1968 se dětská dechovka představila v saských městech Chemnitz, Zwickau a Bernsdorf a s bernsdorfským pionýrským orchestrem navázala družbu. Ještě ve stejném roce odlétali mladí hráči z Litovle do Anglie, aby strávili tři dny v Londýně a dalších dvacet dní v zámku Hexham. V následujícím roce cestoval soubor do Sárska, kde se poměřoval s dalšími dvaceti dechovými hudbami, a o letních prázdninách už jej čekala cesta přes Berlín a Warnemünde do dánské Kodaně. Součástí této cesty byla i návštěva Švédska a rekreace u moře. Hned po prázdninách už ale Litovelanka vystupovala ve Vídni, kde ji přijali dětská organizace Wiener Kinderfreunde a starosta města. Jednalo se o její poslední zahraniční koncert.¹¹⁷

Úspěchy dětského dechového orchestru byly zaznamenány a vysílány Československým rozhlasem, pořízeny byly i zvukové nahrávky souboru v olomouckém rozhlasovém studiu v roce 1968. Filmové nahrávky byly natočeny britskou stanicí BBC Newcastle, rakouskou televizí a tuzemský koncert v Mohelnici zaznamenala 19. června 1970 i Československá televize. (Anon 1970, s. 1–4).

V roce 1971 byl v důsledku normalizace odvolán ředitel školy Alois Kočí a zanedlouho po něm i dirigent Miroslav Kočí. Dechovku převzal učitel na tehdejší Lidové škole umění Alois Kondziolka, který se ale nedokázal vyrovnat s generační obměnou mladých hráčů a udržet kvalitu souboru na stejné úrovni. Ještě roku 1977 se o vedení Litovelanky pokusil Stanislav Klein, ani ten nakonec její chod neudržel (Šik b r. 2, s. 433).

S dechovými nástroji je spojen osud také dalšího místního hudebního tělesa, **Dechové hudby Haná**. Od roku 1933 se v Litovli začal scházet soubor hráčů, kteří zde měli zájem založit dechovou hudbu. Tito nadšenci měli k dispozici pouze smyčcové nástroje, s nimiž původně vystupovali. Nejprve tedy bylo nutné pořídit nástroje pro všechny dechové sekce. Nákupy instrumentů tak postupně vznikala Dechová hudba Haná, jejím prvním dirigentem se stal Karel Martínek.

¹¹⁷ O tomto vystoupení informuje rakouský tisk *AZ Sonntag* z roku 1969, výtisk zmíněného periodika se dochoval v soukromém archivu bývalé hráčky na klarinet Jitky Dvořákové, provdané Křivánkové. Kopie článku je součástí příloh (Anon 1969, s. 5).

V Litovli už v té době existovala poměrně vyspělá dechová hudba pod vedením Františka Cenkla, takže zpočátku docházelo ke konkurenčním třením mezi oběma tělesy. Soutěživé prostředí podnítilo zvýšení kvality obou těles, ale do Dechové hudby Haná navíc přicházeli mladí hráči, kteří prošli službou u vojenských hudeb (Anon. 1983a, s. 9–10).

Obr. 23: Dechová hudba Haná v roce 1940 pod taktovkou Víta Haderky

Kapela se stávala součástí slavností, zábav i promenádních koncertů,¹¹⁸ o nichž se zmiňuje i dobový tisk: „Za slunného nedělního dopoledne konal se ve Smetanových sadech v Litovli promenádní koncert hudby Haná. Přes poměrně slabou reklamu, která koncertu předcházela, sešlo se přes 500 posluchačů, kteří pozorně naslouchali a se zájmem sledovali jak výkony hudebníků, tak u pultu dirigentského nového dirigenta Víta Haderku,¹¹⁹ který se nám v Litovli jako dirigent představil po prvé. [...] Nedělní koncert byl v prvé řadě úspěchem hudby Haná, a pro nás, posluchače, byl příjemně strávenou chvílí, v níž jsme se zcela oddali líbezným českým melodiím. Hudba Haná však především obnovila tradici hanáckých kapel, které bývaly v dřívějších dobách vyhledávány a účinkovaly

¹¹⁸ Obrázek Dechové hudby Haná je přejat z dobového tisku (Anon 1940, s. 2).

¹¹⁹ Vít Haderka – rodák z Měrotína, bývalý rotmistr vojenských dechových kapel.

i při nejvýznačnějších národních slavnostech.“ (Anon 1940, s. 2).

Od padesátých let dechovka fungovala pod stálým zřizovatelem, jímž se stala místní Osvětová beseda. V tělese se v průběhu let vystřídal řada dirigentů, ale přesto se kapela účastnila také soutěžních klání, v nichž postupem času vítězila i nad proslulou dechovou hudbou z Pňovic.¹²⁰ Její úspěšnost byla korunována na soutěžní přehlídce ve Šternberku v roce 1982, kde pod taktovkou Oldřicha Jakla dosáhla nejvyššího ocenění.

Následné padesátileté výročí Dechové hudby Haná v roce 1983 dalo průchod dvoudenním koncertním oslavám. Tyto okamžiky patřily k jednomu z jejích posledních vrcholných vystoupení. Dalších deset let se už dechovka nacházela v generační krizi, její úroveň klesala a ubývalo příležitostí k vystoupením. Po roce 1993 už již někteří hráči věnovali hraní smuteční hudby na pohřbech nebo jiných příležitostech a Dechová hudba Haná tak postupně zanikala (Šik b r. 2, s. 717).

Specifický žánr prezentuje hanácký folklorní soubor písní a tanců **Hanačka**, který původně vznikl v roce 1945 ve Slatinicích jako součást místního Sokola, později se jejím zřizovatelem stala Osvětová beseda. Jeho vedoucí a choreografka byla po dlouhou dobu Valerie Hladká za Slatinic, později s ní spolupracovala i Libuše Gabajová z Olomouce. „Jako hudební doprovod se zde postupně vystřídal štrajchové, cimbálové, ale i dechové hudby. Dalo by se říci, že tehdy ve Slatinicích tančili a zpívali všichni, často až 80 kompletních a krásně krojovaných párů. Nejčastější byla vystoupení při hanáckých dožínkách v Náměšti na Hané, [...] Soubor vystupoval na nejrůznějších oslavách a akcích, nejednou i v cizině. Ve Zlíně například mj. předávala Hanačka manželce prezidenta republiky Haně Benešové hanácký kroj. Soubor tančil a zpíval na Světovém kongresu studentstva, pořádal zájezdy do Německa, Polska, představil se také na festivalech ve švýcarském Lausanne či v Jugoslávii. Byly tu i nahrávky pro Československý rozhlas v Brně, v Ostravě, či v Olomouci. Čs. televize s Hanačkou dokonce natáčela pořady ‚Hanácké kraslice‘.“ (Kulatá – Krestýn 2011, s. 1). Koncem sedmdesátých let měl ale soubor problémy s hudebním doprovodem a dostal se do krize. Tento fakt způsobil, že se roku 1981 spojil s nově vznikajícím

¹²⁰ Jediná dechová kapela, která dosud existuje, pochází právě z Pňovic.

souborem v Litovli, který navázal na činnost původní slatinické Hanačky (Krestýn a kol. 2004, s. 8).

Hanačka se vždy snažila oživit, uchovat a šířit hanácké tradice, a to nejen v rámci litovelského regionu. Vystoupení litovelské Hanačky dodnes tvoří taneční, recitační a dramatická složka. Hudební doprovod původně zajišťovala Dechová hudba Haná, později se o něj starala Cimbálová muzika Šumica. Ta ale v roce 1996 se souborem ukončila spolupráci, podobně jako choreografka Valerie Hladká. Vedení Hanačky tehdy převzala Stanislava Kulatá a hudebního doprovodu se na několik let ujal Milan Vybíral.

Obr. 24: Hanácká mozeke v roce 2012

Opravdovým oživením se stal rok 2000, kdy vznikl jak dětský taneční soubor Hanáčci, tak i místní doprovodná kapela,¹²¹ jejíž původní pracovní název zněl stejně jako výše zmíněný dětský dechový orchestr – Litovelanka. Kapela se v prvních letech své existence potýkala s řadou personálních změn, než se její obsazení ustálilo. V dnešní době v tomto seskupení hrají troje housle, dva klarinety, cimbál a kontrabas, zpívají ženské a mužské hlasy. Kapela se nazývá **Hanácká mozeke** a vede ji klarinetista a zpěvák Robert Najman.

Repertoár Hanácké mozeke sestává především z hanáckých lidových písní,

¹²¹ Fotografie Hanácké mozeke je zkopírován z oficiálních webových stránek Hančky (Hanácká muzika – Hanačka, online).

jež jsou pro potřeby hudebního i tanečního souboru sestaveny do pásem a pořadů, které pak vytvářejí celý tradiční hanácký rok (Hanácká muzika – Hanačka, online). Protože je mozek se svými zpěváky na tanečnicích nezávislá, absolvuje většinu svých vystoupení samostatně. V bohatých hanáckých krojích reprezentuje zdejší kulturu prakticky po celé republice na folklorních festivalech a pořadech, plesech, poutích, koncertech, nebo na jiných kulturních a soukromých akcích. Vytíženost členů mozeky je díky zájmu veřejnosti velmi vysoká, v průměru absolvují zhruba čtyřicet vystoupení ročně.

Celý folklorní soubor se prezentoval na mnohých zahraničních zájezdech – v letech 2002–2005 opakovaně vystupoval na Slovensku, v Polsku a Nizozemsku, v následujících letech pak opět několikrát na Slovensku, dále v Itálii, Srbsku a Chorvatsku (Kulatá 2011, s. 6). V letošním roce se tito Hanáci představili na Makarské riviéře v Chorvatsku.¹²²

Tradici a kontinuitu hudebního vzdělávání na Litovelsku vždy zajišťovala původně Hudební škola, později Lidová škola umění a od roku 1990 **Základní umělecká škola**. Když roku 1989 odešel z funkce jejího ředitele Květoslav Pecha, nastoupil na jeho místo Jiří Kovář, zástupce ředitele bývalé Lidové školy umění Žerotín v Olomouci. Významným aktem v jeho době bylo připomenutí pětadvacátého výročí úmrtí Aloise Holoubka spojené s odhalením pamětní desky na budově školy a slavnostním koncertem, který se konal 22. května 1992.

V následujícím roce 1993 už převzal vedení školy nový ředitel a bývalý trumpetista Moravské filharmonie v Olomouci Zdenko Krajčí (Kronika hudební školy v Litovli). S jeho příchodem a zdejším desetiletým působením je spojena řada inovací. Ke stávající pobočce školy přibyly další na Bouzově, v Příkazích, Drahanovicích a Unčovicích, škola se veřejně zapojovala do spolupráce s dalšími místními hudebními a pěveckými organizacemi a spolky. Nový ředitel zavedl tradici jarních koncertů a založil Dixieland a Litovelský estrádní orchestr, který byl později přejmenován na Zábavní litovelský orchestr. Budova školy rovněž doznala řadu zásadních změn.

¹²² Hanačka je nejstarší folklorní soubor na Litovelsku. Teprve v roce 1986 vznikl hanácký folklorní soubor Cholinka v Cholině a o pět let později i Pantla v Nákle. Tyto soubory však nedisponují vlastní originální hanáckou kapelou, která by jim poskytovala stálý doprovod. Spolupráce mezi všemi třemi soubory však existuje.

Nová doba a přibývající počet žáků v devadesátých letech přinesly i poměrně významné úspěchy na soutěžích. Největší ocenění za reprezentaci školy získali ve hře na akordeon žáci Jiřího Kováře Dagmar Plačková a Tomáš Zaccal. Podobný vývoj pokračoval i v letech následujících, kdy se do popředí dostali klavíristé Otto Orany, Hana Váňová a Radka Najmanová ze třídy Lenky Vicenecové (provdané Bodlákové), kteří soutěžili jak sólově, tak i ve hře na dva klavíry. Na celostátní úrovni se ale na prvních místech umísťovali pouze žáci Jiřího Kováře. Ve hře na keyboard pravidelně vyhrávaly Pavla Dostálová, Romana Ambrožová a Hana Kaštanová, ve hře na akordeon patřily k nejlepším žákům Renata Krutilová a zejména Markéta Melková, ta společně s Hanou Kaštanovou i jako komorní duo.

Od roku 2003, kdy na ředitelské křeslo usedl Ivo Škrabal, patřili k vyspělým žákům na akordeon také Dušan Dosoudil, Anna Dosoudilová a Hana Bednářová. Nově vzniklo pěvecké oddělení, které v posledních letech posílilo dechové oddělení s Minibandem ZUŠ pod vedením Martina Pánka a perkusní soubor Solo Sticks učitele Viktora Korduljaka. Jeho dosud nejlepším žákem se stal Vladimír Vařeka, student Pražské konzervatoře.

Mnozí absolventi Základní umělecké školy v Litovli se stále profesionálně či amatérsky věnují hudbě. Otto Orany vystudoval Konzervatoř Jaroslava Ježka v Praze v oborech skladba a klavír, nyní je studentem skladby na AMU ve třídě Slavomíra Hořínky. Vyučuje na soukromé hudební škole Wunderbaro v Praze a hrál na klavír ve skupině The Tap Tap. Ještě v době gymnaziálních studií byl proveden muzikál Mauglí, který zhudebnil i dirigoval, jako student konzervatoře složil a doprovázel představení Lišky Bystróšky.¹²³

Z dalších absolventů zdejší Základní umělecké školy absolvovala výuku klavíru na Pražské konzervatoři Hana Váňová, v Kroměříži studovala bývalá žákyně Evy Rousové Pavla Dostálová, která vyučuje na ZUŠ v Litovli. Odliv zaznamenalo akordeonové oddělení, odkud byli na Konzervatoř Pavla Josefa Vejvanovského v Kroměříži přijati Dušan Dosoudil, Anna Dosoudilová a Hana Bednářová. Z pěveckého oddělení odešly na Církevní konzervatoř v Opavě Monika Kaštanová a Monika Laštůvková, Kaštanová navíc ukončila studium

¹²³ Mauglí – text Iva Kevešová, Lucie Ottingerová; Liška Bystróška – text Zdeněk Branný.

na brněnské konzervatoři absolutoriem a nyní je studentkou operního zpěvu na Janáčkově akademii múzických umění v Brně ve třídě Zdeňka Šmukaře.

Mezi další hudebně a profesně činné absolventy posledních let patří učitelka hudební výchovy a sbormistryně Dětského pěveckého sboru Mládí na ZŠ Vítězná Iveta Navrátilová. Ta se navíc věnuje hře na cimbál v Hanácké mozece a sborovému zpívání. Zpěv je dominantou bývalé klavíristky a saxofonistky Ivy Kevešové, která se specializuje na chanson a jazz a pravidelně koncertuje především v Olomouci a okolí. S Olomoucí je také spojena muzikoložka Hana Kaštanová, která je nyní studentkou doktorského studijního programu Hudební teorie a pedagogika na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, vyučuje na ZUŠ v Uničově a diriguje vlastní pěvecký sbor Senzakord v Litovli.¹²⁴

Dnešní Litovel patří bezesporu mezi kulturně živá města, a to nejen zásluhou výše uvedených těles, ale také jedné zcela specifické instituce. Dne 1. července 2011 bylo v Javoříčské ulici v Litovli totiž otevřeno unikátní **Muzeum harmonik** soukromého sběratele Jiřího Sedláčka (1937). Jeho zpřístupnění veřejnosti předcházelo dlouhodobé shromažďování a nákladné opravy vystavených hudebních nástrojů.

Záliba v harmonikách provázela Jiřího Sedláčka od dětství. Již v pěti letech se začal sám učit na heligonku. Jako samouk se dále vzdělával v hudebním notopise a ve hře na pozoun a na kytaru. Během vojenské služby byl pak přiřazen k vojenské hudbě ve slovenském Martině, kde hrál na klávesovou harmoniku. I když se po nástupu do zaměstnání profesionálně hudbě již nevěnoval, přihlásil se ve svých třiatřiceti letech na tehdejší Lidovou školu umění Žerotín v Olomouci do čtyřletého večerního studia hry na akordeon. Při zaměstnání pak soukromě vyučoval hře na akordeon a hrál na pozoun v Dechové hudbě Haná a v místním tanečním orchestru.

Obliba hry na akordeon způsobila, že Jiří Sedláček začal sbírat nejprve klávesové harmoniky. Zanedlouho mu však učaroval basový témbur heligonky i specifické vnější zdobení jednotlivých nástrojů. Kromě sbírání se začal věnovat

¹²⁴ K dalším starším absolventkám tehdejší Lidové školy umění patří i Marcela Barvířová (1966). Barvířová vystudovala obory Hudební výchova a Ruština na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Působí jako pedagog na Gymnáziu Jana Opletala v Litovli, kde založila smíšený pěvecký sbor Palora. Ten umělecky vede, diriguje a pravidelně se úspěšně umísťuje v soutěžních přehlídkách Gymnasia Cantant.

také jejich opravám, proto je každý vystavený kus zcela funkční (Sedláček 2011, audio).

Během několika desetiletí Sedláček nasbíral, opravil a vystavil na 230 kusů nástrojů, z nichž největší počet představují právě heligonky vyrobené pětapadesáti různými českými výrobci. Dále se zde nachází i klávesové, knoflíkové a atypické harmoniky. Jedná se tak o největší muzeum harmonik ve střední Evropě. Celá sbírka je na přání samotného sběratele evidována ve fondu Ministerstva kultury, aby nemohlo dojít k jejímu pozdějšímu rozprodání.¹²⁵ (Úvod – Muzeum harmonik, online).

Obr. 25: Jiří Sedláček ve svém Muzeu harmonik

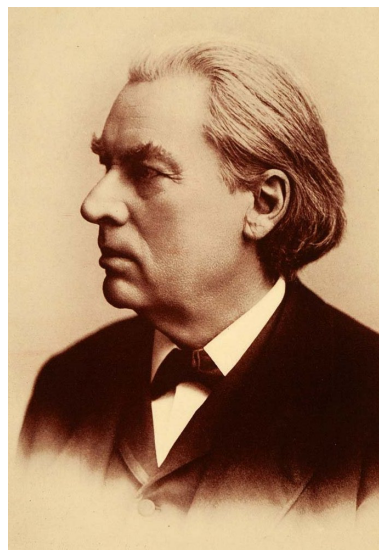
¹²⁵ Obrázek je přejat z webových stránek muzea (Fotoalbum – Muzeum harmonik, online).

5.2 Bouzov

Zdejší hudební život byl vždy spojován především s římskokatolickými církevními svátky a tradicemi. Přesto odsud pocházejí osobnosti, jejichž životní náplní se stala hlavně koncertní a pedagogická činnost. Už první kapitola o hudebním životě do roku 1899 připomíná benediktinského mnicha, varhaníka a houslistu Alexia Habricha, který se roku 1736 narodil přímo na hradě. Nezmiňuje se však o Hansi Balatkovi, jehož původ je spojen s částí Kozova, tzv. Zákozovským mlýnem (Soukromý archiv Jiřího Ženožičky).

Hans Balatka¹²⁶ (1825–1899) sice vystudoval práva v Olomouci, ale dostal se do Vídně, kde se zdokonalil v harmonii a skladbě u Simona Sechtera a v dirigování u Heinricha Procha. Za účast v akademických legiích v revolučním hnutí roku 1848 byl stíhán, proto emigroval do USA. Usadil se v městečku Milwaukee a založil zde v roce 1850 hudební spolek, který dirigoval při koncertech a operních představeních (Černušák a kol. 1963, s. 44). Společně s Vojtěchem Náprstkem vedl zdejší hudební a kulturní život. O deset let později se přestěhoval do Chicaga a stal se dokonce ředitelem Filharmonické společnosti a později i dirigentem tamějšího mužského sboru Germania.

V Americe se zapsal jako velký propagátor německé hudby, Bacha, Händela, Haydna, Beethovena, Schumanna, Mozarta a Lortzinga (Stolberg-Wernigerode 1953, s. 547). Dirigoval a organizoval největší hudební festivaly tehdejší doby v USA, které se konaly v Clevelandu, Cincinnati, Detroitu, Pittsburghu, Chicagu a Indianapolis. V roce založil významnou Balatka Academy of Musical art¹²⁷ a vydal monografie *A Condensed History of Music*¹²⁸ (1888) a *A History of Orchestra Music*

Obr. 32: Hans Balatka

¹²⁶ Obrázek Hanse Balatky je součástí webové stránky amazon.com (Hans Balatka – Amazon, online).

¹²⁷ Balatkovy Akademie hudebního umění.

¹²⁸ Zkrácené dějiny hudby.

*in Chicago*¹²⁹ (Hans Balatka – Wikipedia, online). Protože prožil většinu života v cizině a inklinoval k německé hudbě, byl znám více v zahraničí než doma.

Obr. 26: Hradní fanfáry – zleva kastelán Vrtal, dále hráči Zapletal, Elgner, Skládál, Blechta a Vlček

V době Balatkových vrcholných let se hudební život v jeho rodišti nijak významně nerozvíjel, týkal se, jak jsme uvedli, hlavně svátků a tradic.¹³⁰ Za slavnostní události se považovaly návštěvy arcivévody a později velmistra Řádu německých rytířů Evžena Rakouského (1863–1954), jehož zásluhou byl hrad přestavěn do dnešní romantické podoby (1895–1910). Archiv hradu Bouzova skýtá několik položek týkajících se tamního hudebního života. Množství notových opisů známých operních, operetních árií, valčíků, orchestrálních a jiných kusů poukazuje na symfonické obsazení orchestru, to se ale na hradě ani v obci Bouzov nikdy nevyskytovalo. Domněnka bývalého kastelána Františka Finsterleho o tom, že noty sesbíral arcivévoda Evžen na různých místech a pouze je tu zanechal, se

¹²⁹ Dějiny orchestrální hudby v Chicagu.

¹³⁰ Všechny svátky a tradice spojené s hudbou podrobně popisují autoři příspěvku Hudební život v bouzovské farnosti ve světle vzpomínkových vyprávění pamětníků v publikaci *Zajímavosti z Litovelska* (Faltýnek – Ženožička 2011, s. 106–129).

proto zdá být dosti pravděpodobná.¹³¹ (Finsterle – Ženožička 2012, audio.) Jiné zachovalé notové knížky pro trubky a tympány, stejně jako samotné hudební nástroje a obleky, se naopak ke hradu zřejmě vztahují. Po mnohá desetiletí zde hrávala Bouzovská kapela, která měla svůj šedý stejnokroj, vysoké boty a klobouk s péry, vedle toho existovalo civilní smyčcové septeto a hradní trubači v červených uniformách s vysokými botami. Hradní fanfáry zde zněly za doby Evžena Habsburského, vedl je zdejší správce hradu Vrtal.¹³² Troubilo se na velké hradní věži, nebo na verandě nad nádvořím (Faltýnek – Ženožička 2011, s. 109). Podobný případ jako fanfáry představuje i zmíněné smyčcové septeto, v němž jako houslista Vrtal také figuroval. Kromě něj se zde uplatnili i bratřenci Kabilkovi a Theodor Kolář, violoncellista Zapletal, violista Planita a kontrabasista Lavička. Tito hudebníci se prezentovali hlavně při slavnostních bohoslužbách na hradě v době pobytu arcivévody Evžena (Finsterle – Ženožička 2012, audio). Septeto nemělo tak dlouhého trvání jako fanfáry, které se dále využívaly ke hradním slavnostním příležitostem ještě za doby kastelána Františka Finsterleho (1953–1986). Jako kapelník vystřídal kastelána Vrtala na konci dvacátých let místní samouk a učitel Jan Leibner st. Ten měl k dispozici další tři trubače – Němečka, Spáčila a Navrátila, na tympány hrál František Finsterle.

Jméno **Jana Leibnera st.** (1903–1982) se objevuje také v jednom z notových sešitů určených hradním trubačům, který jej potvrzuje v roli vedoucího.¹³³ Vedl také dechové soubory na Bouzově, řídil pěvecký sbor a hrál na varhany na kůru kostela sv. Gotharda. Jako učitel na housle, klarinet, pozoun, klavír a varhany za svůj život vychoval mnoho zdejších žáků, mezi nimi také syna Jana a dceru Marii, provdanou Faltýnkovou (1938). Její znalost místních lidových písní se uplatňovala v kalendářích Roku na Hané, kde tyto písně uveřejnila (Marie Faltýnková – Osobnosti Moravy, online).

Největší hudební osobností Bouzova však je **Jan Leibner ml.** (1933).

¹³¹ Různá data, místa a podpisy opisovačů psaná v kurentu či německy nevykazují žádnou souvislost ani s hradem ani s bouzovskými hudebníky. Krajiní data opisovačů jsou od sebe vzdálená téměř půl století, podobně i místa opisů, např. Freiwaldau (Jeseník), Bielitz (v Polsku), Wien (Vídeň) ad.

¹³² Křestní jméno Vrtala ani dalších hudebníků nelze v dnešní době zjistit. Fotografie pochází ze soukromého archivu Františka Finsterleho.

¹³³ „Jan Leibner 1929 / kapelník Bouzov“ (Centrální evidence MF – hrad Bouzov).

Během docházky na základní školu mu první hudební vzdělání poskytl otec. Jeho výuka vytvořila pevný základ k přijetí na Janáčkovu varhanickou školu v Brně, kde jej mimo jiné učili Vilém Petrželka, Oswald Chlubna nebo Pavel Blatný. Leibner se zde věnoval hře na varhany a dirigování. Dále se vzdělával na brněnské Hudební pedagogické škole Jaroslava Kvapila pro učitele hudebních škol a nakonec na Janáčkově akademii múzických umění v oboru řízení sboru, kde byl žákem nejprve Viléma Steinmana a poté Josefa Veselky. JAMU absolvoval v roce 1958.

Již během studií navštěvoval brněnské pěvecké sdružení Foerster a založil pěvecký sbor Eliška Krásnohorská, který dirigoval po dobu dvou let. V roce 1960 se přestěhoval do Přerova, vyučoval na Střední pedagogické škole hře na klavír a hudební výchově a prakticky až do svého odchodu do důchodu vedl školní dívčí sbor. Leibnerova sbormistrovská kariéra se rozvíjela i v několika dalších

Obr. 27: Jan Leibner a jeho pěvecký sbor v Rytířském sále hradu Bouzova, 11. září 1999

pěveckých sborech. V letech 1968–1977 dirigoval pěvecké sdružení Přerub v Přerově, pravidelně dojížděl do Kroměříže do pěveckého sboru Moravan a také do Hulína, kde řídil sbor Smetana. Největších úspěchů dosáhl se smíšeným pěveckým sborem Vokál, pod jehož vedením sbor fungoval v letech 1977–1994 (Leibner, Jan – Valašské Athény, online).

Když roku 1995 odešel Jan Leibner do důchodu, vrátil se zpět na Bouzov. S vyučováním ani dirigováním ale nepřestal, dalších deset let se uplatnil jako pedagog na ZUŠ Litovel v pobočce Bouzov, kde učil hře na klavír a dětskému sborovému zpěvu. Roku 1996 navíc na popud zdejších obyvatel založil nový pěvecký sbor,¹³⁴ který na Bouzovsku pravidelně vystupoval po dobu pěti let.

Leibnerův repertoár představoval pestrou škálu skladeb od doby renesanční až po tvorbu 20. století. S oblibou interpretoval skladby českých skladatelů a úpravy lidových písní. V dnešní době už se aktivní hudební činnosti nevěnuje (Jan Leibner 2012, audio).

¹³⁴ Fotografie pochází z ručně psané kroniky sboru (Kronika Pěveckého sboru z Bouzova).

5.3 Měrotín

Měrotín leží asi 10 km severozápadně od Litovle. Z hlediska hudební topografie nejevila tato obec až do počátku 20. století známky výjimečnosti. Jistou přednost oproti okolním vesnicím však měla. Už od roku 1381 se zde nacházel kostel, který dodnes tvoří dominantní bod celého okolí, a od roku 1672 také farní škola. Školní obvod tehdy sestával z Měrotína, Hradečné, Savína, Měníka, Mladče, Nové Vsi, Střemeníčka, Kovářova a Pateřína (Šmoldas 1988, s. 275). Jako středisková obec byl Měrotín kulturním centrem světské i církevní hudební produkce. Tyto projevy však až do počátku 20. století v podstatě nepřesahovaly hranice regionu, teprve příchodem Vladimíra Juráše dosáhly vyšší umělecké hodnoty.

Vladimír Juráš¹³⁵ (1872–1950) se narodil v Unčovicích u Litovle a své učitelské povolání vykonával nejprve v Senici na Hané a ve Vilémově, do Měrotína byl povolán jako řídící učitel místní dvoutřídní školy dne 4. února 1907. Základy pro hudební a pedagogickou praxi získal absolvováním abiturientského kurzu učitelství v Brně v roce 1891 a současně v desetiměsíčním kurzu na varhanické škole u Leoše Janáčka.

Obr. 28: Vladimír Juráš

Jurášova pedagogická činnost nezahrnovala pouze práci ve škole, byl činný jako varhaník a staral se o hudební život na kůru kostela sv. Martina, který se nachází v sousedství školy. Už před svým příchodem se pokoušel o skládání příležitostných písní, o čemž svědčí i vlastní vpisky na některých dochovaných rukopisech jeho notových záznamů. Československý hudební slovník uvádí, že Vladimír Juráš je autorem mší, koled, chrámových příležitostných skladeb, že zhudebnil pohádkovou hru *Poslední čaroděj* Antonína Kvapila (Černušák a kol. 1963, s. 617) a upravoval a harmonizoval mešní písně. Výpovědi místních pamětníků se k těmto tvrzením přiklánějí, ale vzhledem k tomu, že od časů Jurášova působení v Měrotíně uplynula poměrně dlouhá doba, jsou

¹³⁵ Fotografie Vladimíra Juráše poskytl starosta obce Měrotína Vladimír Kulatý.

spolehlivějšími prameny především jeho skladby a opisy.

Rodina Vladimíra Juráše nesdílela takové nadšení pro hudbu jako on sám a po jeho smrti proto došlo ke zničení téměř celé jeho pozůstalosti. To, co zbylo na kůru kostela sv. Martina, vypovídá jen zčásti o jeho skladatelských a pedagogických kvalitách. Obsazení, pro něž své skladby psal nebo i rozepisoval, svědčí o poměrně velkém ansámblu: existují party pro čtyřhlasý smíšený sbor, 1. housle, 2. housle, violu, violon, flétnu, dva klarinety, dva lesní rohy, trubku in F a varhany.¹³⁶ Žádná partitura nevyšla tiskem, ani uvedená hra *Poslední čaroděj* není nikde uložena. Dodnes však přežila jedna melodie, která se stala i součástí dnešního *Kancionálu* římskokatolické církve olomoucké arcidiecéze vydaného v roce 1994. Nápěv písně *K nebesům dnes zalet' písní* z roku 1916 je možno nalézt v tomto aktuálním zpěvníku pod číslem 804.¹³⁷ (Simajchl a kol. 1994, s. 561). Jedná se o nápaditou a lehce zapamatovatelnou durovou melodii na text Josefa Miklíka, která patří k nejoblíbenějším nejen v měrotínské farnosti.

Měrotín je spojen ještě s jednou významnou osobností, a to se zdejší rodákem **Františkem Kobzou** (1956). Jeho první hudební kroky směřovaly roku 1966 k Aloisi Holoubkovi, který tehdy učil na Domu osvěty v Litovli. Po roční výuce hry na kytaru Holoubek zemřel a František Kobza dál navštěvoval hodiny u Jaroslava Vychodila.¹³⁸ Ten jej ale po roce začal učit hrát na housle a postupně připravovat na přijímací zkoušky na konzervatoř. Pro nedostatek absolvovaných let na tento nástroj však přicházelo v úvahu zvolit místo houslí violoncello. Po roční přípravě hry u Antonína Dražila byl Kobza na Státní konzervatoř v Kroměříži ke zmíněnému vyučujícímu přijat. Studoval zde v letech 1971–1974 do doby, než Antonín Dražil z politických důvodů emigroval do Jugoslávie. Kobza požádal o přerušení studia a nastoupil vojenskou službu, teprve po ní přestoupil na konzervatoř v Brně do druhého ročníku k Jaroslavu Moučkovi a poté od třetího ročníku k Václavu Horákovi.

¹³⁶ Kopii rukopisu jeho Graduale a podpis je možno zhlédnout v přílohách.

¹³⁷ Notový zápis viz v přílohách.

¹³⁸ Jaroslav Vychodil (1940) – byl houslista Moravské filharmonie Olomouc v letech 1962–1968 (Jaroslav Vychodil – Osobnosti Moravy, online).

Už během studií v roce 1977 byl František Kobza¹³⁹ zaměstnán na Lidové škole umění v Litovli, kam jej přijal tehdejší ředitel Květoslav Pecha. Pecha představoval pro Kobzu hudební osobnost, s níž mohl později konzultovat své četné skladebné pokusy. V Litovli postupně vznikaly první skladby, jako příklad lze uvést *Andante pro violoncello a klavír* (1982) věnované Václavu Horákovi a *10 národních písní pro violoncello a kytaru* (1987), které mají instruktivní charakter. Po ukončení studia na konzervatoři v roce 1982 nastoupil jako violoncellista do Státního divadla Oldřicha Stibora v Olomouci, kde zůstal tři sezony. V Litovli tehdy zůstal jako externí vyučující a o rok později začal

Obr. 29: František Kobza

vyučovat i na Lidové škole umění v Uničově. Litovel opustil roku 1984 a začal se naplno věnovat pedagogické činnosti v Uničově.

Uničov znamenal pro Kobzu nový směr hudebního vyžití. Jako zaměstnanec školy vyučoval hře na violoncello a na kytaru, hrál ve školním smyčcovém orchestru, který po Janu Morávkovi¹⁴⁰ v roce 1987 převzal, čerpal zde inspiraci a začal se více zajímat o kompozici a o dirigování. Především zkušenosti z konzervatoře, zejména od prof. Dalibora Spilky,

doplnil samostudiem a konzultacemi s Květoslavem Pechou. Psal tehdy především instruktivní kompozice pro klavír a violoncello, např. *Largo jako v baroku* pro tři violoncella (1990). V rámci Kruhu přátel hudby, jenž Jan Morávek tehdy zakládal, se Kobza angažoval jako cellista ve smyčcovém kvartetu s klavírem složeném

¹³⁹ Obr. 36 – Soukromý archiv Františka Kobzy.

¹⁴⁰ Jan Morávek (1928) působil v letech 1964–1988 jako ředitel Lidové školy umění v Uničově, kde založil a vedl smyčcový orchestr. V roce 1974 v Uničově zřídil a dodnes vede Kruh přátel hudby, pro který zajišťuje mimořádně kvalitní programy pro širokou síť kruhů přátel hudby ve velkém regionu Olomoucka a Šumperska. Jako propagátor hudebního umění se zasloužil o rekonstrukci koncertní síně a varhan v bývalém minoritském kostele, která je veřejnosti přístupná od roku 1983 (Frömllová 2008, s. 7).

z učitelů Lidové školy umění. Jako dirigent školního orchestru pravidelně uváděl díla světové literatury (Mozartovu *Sinfoniettu*, Beethovenův *Klavírní koncert č. 1 C dur*, Janáčkovu *Suitu*, Purcellův *Abdelazer*, Bartókův *Gyermeknek*, vánoční mše ad.). Roku 1998 Uničov opustil a přešel na Základní uměleckou školu Žerotín v Olomouci, kde působí dosud.

Největší vlna skladebných inspirací Františka Kobzy se dostavila po roce 2004 a nutno dodat, že mnohé kusy vznikly na zakázku Základní umělecké školy v Uničově, s níž udržuje stálý kontakt. V roce 2005 byla uvedena skladba *Tarantule* k 60. výročí založení ZUŠ v Uničově, zdejší Smyčcový orchestr hraje poměrně pravidelně *Koledy beze slov* (2006).¹⁴¹ V letošní soutěži smyčcových orchestrů základních uměleckých škol premiéroval uničovský orchestr Kobzovu programní suitu pro smyčcový orchestr nazvanou *Honzova cesta*. Suita se dočkala uznání odborné poroty v ústředním kole této soutěže.

K další tvorbě, jež vznikala mezi lety 2009 a 2011, patří symfonická „básnička“ *Baron Prášil*, skladba *Na kolotoči* pro violoncello a klavír, *Hrací strojek* pro tři kytary, *Polonéza pro marimbu* a pro smyčcový orchestr, fanfára pro žesťový kvintet určená pro soutěž Ministerstva školství s názvem *Sonet*, *Na vlnách* pro sólové violoncello, trio pro flétnu, kytaru a violoncello *Perníková chaloupka*, nebo *Vánoční koledy pro dětský hlas, varhany a orchestr* (vydáno 2008, Musica Practica). Na své uvedení v příštím roce čeká *Věneček moravských písní pro dětský hlas a orchestr* (2009). V tomto cyklu Kobza uvádí, že čerpal lidové písně nejen z různých sbírek, ale i z ústního podání v místě rodiště – nápěvy písní *Jedna palečka* a *Jede sedlák na lóko* mu poskytla jeho matka Marie Kobzová z Měrotína.¹⁴²

Kompoziční tvorba Františka Kobzy zahrnuje kusy sólové, komorní i orchestrální. Sám uvádí, že se stylově hlásí k neoromantismu a programní hudbě. Ke každému dílu přistupuje zcela intuitivně, v orchestrální tvorbě klade důraz na instrumentační stránku díla (Kobza 2012, audio).

Kromě artificiální hudby se už od dětství setkával s populární hudbou, zejména však s big beatem. Od patnácti let hrál ve čtyřčlenné kapele v Měrotíně

¹⁴¹ Nahrávku *Koledy beze slov* je možné poslechnout na přiloženém DVD.

¹⁴² Partitura je v digitální podobě přiložena jako datový soubor na DVD.

a určitou dobu se živil v profesionální kapele, která fungovala pod hlavičkou Krajského kulturního střediska v Brně.

František Kobza žije dlouhá léta v Olomouci a především svou skladatelskou tvorbou překročil hranice regionu i kraje. Mnohé kompozice mají spojitost s Měrotínem a s Litovlí. V současnosti pracuje na kompozici *Concertina pro klarinet a smyčce*.

Uvedené hudební osobnosti spojené s tímto místem se prosadily nejvíce skladatelsky, stejně jako dříve zmíněný Konradin Kreutzer, který v těsném sousedství Měrotína, v Bílé Lhotě, skládal první dějství své neznámější opery *Nocleh v Granadě*. V dnešní době se hudební aktivity Měrotína a blízkých okolních vesnic udržují spíše církevní okruh zdejších obyvatel.¹⁴³

¹⁴³ Za připomenutí stojí rovněž nedaleká obec Palonín, odkud pochází malíř, grafik a ilustrátor Stanislav Lolek (1873–1936). Nejvíce se proslavil kresleným seriálem o chytré kmotře lišce, který zhudebnil Leoš Janáček jako operu Příhody lišky Bystrouška (Loštice – Liška Bystrouška, jak ji neznáme – Turistika, online). „Rodiště“ této zvířecí postavy se nachází o něco dále, západně od Loštic v usedlosti Střítež. Jedná se o hájenku, původně léno olomouckých biskupů (Rodiště Lišky Bystroušky – Znatemapu.cz, online).

5.4 Chudobín

V kapitole o hudebním životě Litovle se píše o Vlastimilu Nedomovi, největší hudební osobnosti Chudobína.¹⁴⁴ V souvislosti s ním je připomenuta i celá historie pěveckého sboru Kantika, který v Chudobíně založil. Sbor zde pracoval v letech 1968–1977, pak jej Vlastimil Nedoma převedl do Litovle pod hlavičku Spojeného závodního klubu, jenž sídlil v Domě osvěty. Kromě něj se však k Chudobínu váže řada dalších hudebních osobností, které se zde narodily nebo odsud pocházejí.

Poměrně zajímavou postavou hudebního života byl **Josef Vogl** (1912–1983). V Chudobíně se narodil a vyučil se řezníkem. Od raného mládí ale projevoval pěvecké nadání, proto se ve svých jedenatřiceti letech přihlásil na konkurz do olomoucké opery, kde zpíval nejprve ve sboru, po válce už však vystupoval jako sólista v tenorových rolích. Pokoušel se přejít na scénu opavského divadla, kde ale vydržel pouze v sezoně 1951–1952. Poté se ještě jako sólista do Olomouce vrátil a o šest let později vstoupil do operního sboru (Šik b r. 2, s. 862). Žádný zdroj neuvádí, že by tento pěvec vystudoval konzervatoř, je ale dost pravděpodobné, že navštěvoval soukromé hodiny zpěvu. Ve zdejší hudební historii tak představuje osobnost s poměrně ojedinělým a zajímavým životním příběhem.

K Chudobínu patří i děti Vlastimila Nedomy, syn Jan a dcera Eva. Obě se věnují hudebnímu povolání, i jejich začátky v hudebním vzdělávání měly stejný směr. Začali navštěvovat výuku houslí v Litovli na Domě Osvěty nejprve u Aloise Holoubka, zanedlouho pak u Zdeňka Johna.¹⁴⁵

Jan Nedoma (1956) se během prvního ročníku na litovelském gymnáziu navíc připravoval ke zkouškám na konzervatoř u Jana Schulmeistera v Olomouci a byl přijat do Kroměříže do třídy prof. Josefa Jírů. Po šestiletém studiu a absolutoriu v roce 1978 pak strávil dva roky v Armádním uměleckém souboru Víta Nejedlého v Praze. Po vojenské službě úspěšně vykonal konkurz a nastoupil

¹⁴⁴ Chudobín leží tři kilometry severozápadně od Litovle. Přestože obec nikdy neobývalo více než tři sta obyvatel, nachází se v ní zámek přestavěný z původní středověké tvrze. Kromě katolického kostela zde byly ve třicátých letech 20. století postaveny další dva kostely – husitský a pravoslavný, a to jedním farářem Josefem Žídkem.

¹⁴⁵ Houslista Zdeněk John byl v té době členem Moravské filharmonie v Olomouci.

jako hráč prvních houslí do Filharmonie Bohuslava Martinů ve Zlíně, kde je nyní šéfdirigentem Stanislav Vavřínek. Nedomovo dlouhodobé angažmá u tohoto orchestru přineslo mnoha zkušeností i s dalšími dirigenty, jimiž jsou Jakub Hrůša z Pražské komorní filharmonie, Petr Altrichter, Charles Olivieri Munroe ad. S orchestrem pravidelně absolvuje nejen tuzemské, ale i zahraniční zájezdy po Evropě a Spojených státech amerických. V rámci tohoto hudebního tělesa se účastní také koncertních vystoupení v komorním obsazení. Kromě hry v orchestru se Jan Nedoma po mnoho let věnuje i pedagogické činnosti na Základní umělecké škole v Bystřici pod Hostýnem, kde se svou rodinou také bydlí. Někteří jeho žáci byli úspěšně přijati na konzervatoře.

Eva Nedomová (1958) nastoupila v roce 1974 na kroměřížskou konzervatoř k Janu Schulmeisterovi. Když po šesti letech absolvovala studium na housle, hrála pouze krátce ve Filharmonii Hradec Králové, než přesídlila do pražského Symfonického orchestru Českého rozhlasu. V roce 1982 nastoupila ještě do dálkového studia v oboru housle na AMU k prof. Jiřímu Novákovi, její pracovní vytíženost ji však zabránila studium dokončit.

Ve svých profesních začátcích se Eva Nedomová angažovala i v jiných orchestrálních seskupeních. Na dva roky se stala členkou Talichova komorního orchestru s uměleckým vedoucím Janem Talichem, rok hrála v Sukově komorním orchestru, kde působil jako umělecký šéf Josef Suk a jako dirigent Petr Škvor. Zajímavou zkušeností pro ni byla mimo jiné koncertní vystoupení s dámským komorním orchestrem Orchestra Puellarum, s nímž tehdy cestovala i do Finska.

Do Symfonického orchestru Českého rozhlasu přišla v době, kdy jej řídil dirigent František Vajnar. Dosud nejdelší dobu však pracovala pod vedením Vladimíra Válka, od loňské sezony hraje pod taktovkou Ondreje Lenárda. Stálé angažmá v Symfonickém orchestru Českého rozhlasu ji zavedlo i do vzdálenějších míst světa – několikrát navštívila Japonsko a Jižní Koreu (Nedomová – Nedoma 2012, audio).

S Aloisem Holoubkem je spojena i další instrumentalistka **Dagmar Šmejkalová**, rozená Faltýnková (1955). Holoubek ji učil hrát na housle, poté se podobně jako sourozenci Nedomovi připravovala u Jana Schulmeistera na přijímací zkoušky na konzervatoř v Kroměříži, které pak úspěšně složila.

Studium zahájila ve hře na housle, poměrně záhy ale přešla ke hře na violu k Miloslavu Masaříkovi, u něhož nakonec absolvovala. Do zaměstnání nastoupila jako violistka do tehdejší Filharmonie pracujících v Gottwaldově,¹⁴⁶ kde hrála deset let. Následně prošla konkurzem do Moravské filharmonie v Olomouci a určitou dobu zastupovala koncertního mistra viol. V tomto tělese hraje dodnes.

Její sestra **Jitka Pisková** (1949) vystudovala stejnou konzervatoř, ale jejím hlavním oborem se stal hoboje u profesorů Pavla Slezáka a Miroslava Hoška. Po absolutoriu nastoupila na učitelské místo v Hulíně, kde zůstala deset let, a pak se vrátila do Chudobína a pokračovala v tomto povolání na LŠU v Litovli. Kromě hoboje začala vyučovat také jiným předmětům – hudební nauce, klavíru, zobcové flétně a kytáře. Poměrně dlouhá léta spolupracovala jako hobojistka s litovelským Dětským pěveckým sborem Mládí, příležitostně hrála i v jiných vokálně-instrumentálních projektech v Litovli či v Uničově. V dnešní době vyučuje na pobočkách litovelské ZUŠ na Bouzově a v Příkazích (Nedoma 2012, audio).

Obr. 30: Jitka Pisková na koncertu DPS Mládí v roce 2003

Svou profesní kariéru začínal jako žák na housle u Vlastimila Nedomy místní rodák **Jindřich Fritsch** (1971). Úspěšně složil zkoušky na konzervatoř v Kroměříži a během prvního ročníku přešel ke hře na kontrabas. Jeho životním osudem se však tento nástroj nestal. Prosadil se jako tenorista nejprve ve vokálním seskupení Dobrý večer Quintet¹⁴⁷ a nyní ve skupině No. 5Vocal. Její členové se zaměřují na známé hity populárních skupin Bee Gees, Queen, Beatles, ABBA, Eagles ad., které zpívají a cappella

¹⁴⁶ V současnosti se nazývá Filharmonie Bohuslava Martinů ve Zlíně.

¹⁴⁷ Vokální seskupení Dobrý Večer Quintet vzniklo roku 1986 speciálně pro festival Vokalíza '86 a skládá se z pěti hlasů – soprán, alt, tenor, baryton, bas. Dnes již Fritsch s tímto vokálním kvintetem nevystupuje (Kdo jsme – Dobrý Večer Quintet, online).

(No. 5Vocal – Umělecká agentura KNY, online). Hlavním středem Fritschova zájmu se ale stala vlastní umělecká agentura Kulturní servis Praha, kterou nejen řídí, ale kde se také v rámci některých souborů, jako jsou cimbálová muzika Studánka Praha, nebo Frajeři z Galérky, uplatňuje pěvecky i instrumentálně (Kulturní servis Firma Fritsch, online).

5.5 Haňovice

Haňovice se nacházejí tři kilometry jihozápadně od Litovle. Poměrně nedávno zdejší občan Josef Pospíšil znovu upozornil na profesní zásluhy svého bratra a hudebního skladatele, který je na Slovensku známý pod jménem **Juraj Pospíšil** (1931–2007).¹⁴⁸ Český ekvivalent svého křestního jména tento skladatel nepoužíval, jelikož prožil téměř celý život v Bratislavě.

Jiří Pospíšil se učil několik let hře na housle, teprve v šestnácti letech přešel ke hře na klavír, a to nejprve na hudební škole v Litovli, později na hudební škole v olomouckém Žerotíně. Jeho záliba ve hře na klavír jej přivedla k prvním skladatelským pokusům, které podpořil tehdejší šéfdirigent Moravské filharmonie František Stupka. Po maturitě na litovelském gymnáziu v roce 1950 byl přijat na Janáčkovu akademii múzických umění v Brně a studoval zde skladbu u Viléma Petrželky. O dva roky později se oženil a přesídlil do Bratislavy na Vysokou školu múzických umění, kde jej skladbě vyučoval Ján Cikker.

Po absolvování Vysoké školy múzických umění (dále jen VŠMU) začal Pospíšil vyučovat nejdříve hudební teorii a posléze i kompozici na bratislavské konzervatoři. V roce 1966 se pak stal odborným

Obr. 31: Juraj Pospíšil

asistentem na VŠMU, v sedmdesátých letech byl ale tohoto postu z politických důvodů zbaven. Dále se věnoval vlastnímu studiu, a to v doktorském programu na Komenského univerzitě, které úspěšně ukončil roku 1979 obhajobou disertační práce (Pospíšil 2012, s. 9).

Kompoziční dílo tohoto již ryze slovenského skladatele vychází z tonálního období, jež trvalo zhruba do roku 1958, poté začal hledat nové cesty k vlastnímu hudebnímu projevu. Největší část své tvorby pak skládal ve stylu dodekafonie a elektroakustické hudby. Komponoval díla orchestrální, vokálně-instrumentální, komorní, sborová, varhanní a vokální, složil dokonce dvě opery – *Inter arma*,

¹⁴⁸ Fotografie Juraje Pospíšila převzata z webových stránek, viz Juraj Pospíšil – Hudobné centrum, online.

op. 27 (libreto skladatel, 1969–1970) a *Manon Lescaut* (libreto Vítězslav Nezval, 1993). (Juraj Pospíšil – Wikipedie, online). Za zmínku stojí i jeho elektroakustická *Suita ad modum tympanorum*, op. 55 (1983), která zazněla na 14. mezinárodním festivalu soudobé hudby v roce 1987 v Záhřebu.

I když je dílo Jiřího Pospíšila velmi početné, nalézají se v něm drobné vzpomínky na rodný region – slova básníka a rodáka z Chudobína Aloise Volkmana zhudebnil ve vokálně-orchesterálním cyklu *Dna hladin* op. 44 (1980), či ve fantazii pro bas a smyčcové kvarteto nazvané *Stáčení podzimu* op. 80 (1994).¹⁴⁹

Kromě hudební tvorby se během svého života věnoval i teoretické a publikační činnosti. Vydával skripta určená studentům konzervatoře i řadu odborných článků a kritik. Jako osobnost slovenské hudby také zastával funkci místopředsedy sekce skladatelů vážné hudby (Pospíšil 2012, s. 9).

¹⁴⁹ Složil také znělku k 65. výročí založení litovelského gymnázia. Ta je k dispozici k nahlédnutí v přílohách.

5.6 Cholína

Obec Cholína zaujímá důležité místo na mapě Mikroregionu Litovelsko nejen jako turistická lokalita, ale i jako významné římskokatolické církevní středisko. V 18. století se stala centrem nově vytvořeného děkanství, k němuž náležely fary v Cholině, Litovli, Měrotíně, v Náměšti na Hané, Nákle, Senici na Hané a Těšeticích. V současnosti patří cholinská farnost do děkanátu v Konici (Havlíčková 2006, s. 22–23). Cholinský kostel Nanebevzetí Panny Marie byl vždy hojně navštěvován jako poutní místo s gotickou plastikou Panny Marie s Ježíškem v náručí, jejíž původ se datuje do počátku 15. století.¹⁵⁰ (Cholína – ado.cz, online). Součástí pravidelných církevních svátků proto bývá vystoupení zdejší scholy.

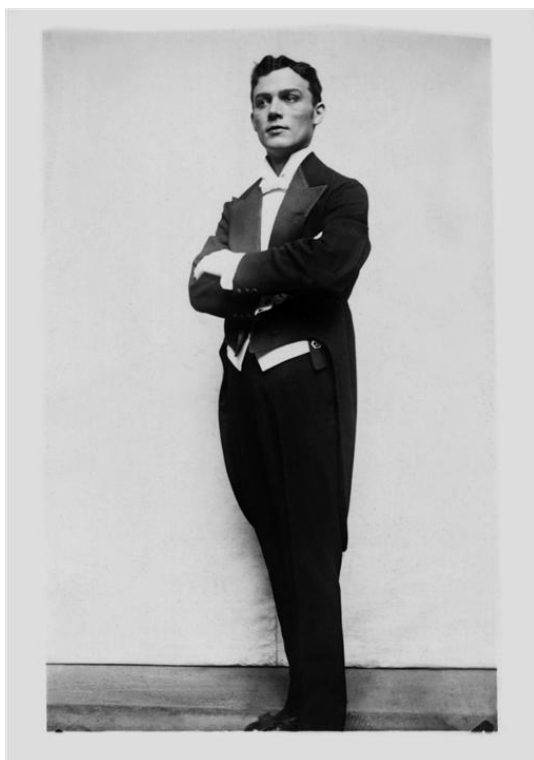
Obyvatelé obce udržují folklorní tradici prostřednictvím tanečního hanáckého souboru Cholinka, který byl založen v roce 1986 (Cholinka – cholinka.cz, online). Tyto novodobé návraty k hanácké kultuře navazují na cholinské rodáky bratry Šindlerovy, jejichž vymyšlené hanácké postavy strážka Matěje Křópala z Břochovan a Jozéfka Melhoby byly v první polovině dvacátého století v Československu stejně populární jako známý Spejbl a Hurvínek.

Bratři Šindlerové vyrůstali v rodině Františka a Kateřiny Šindlerových v Cholině, kde otec provozoval obchod a pohostinství. Ze sedmi sourozenců – tří dívek (Apolónie, Ludmila, Aloisie) a čtyř chlapců – se hudbě věnovali všichni chlapi, z toho tři profesionálně. Nejstarší František, o němž neexistuje mnoho zmínek, často vystupoval jako výborný houslista. Na profesionální hudební dráhu se ale nevydal, pracoval jako revident důchodové kontroly. Jeho mladší bratři naopak vystudovali konzervatoř a věnovali se kariéře operních a operetních pěvců.

Nejznámější ze sourozenců **Valentín Šindler** (1885–1957) původně studoval v Olomouci bohosloví a pěvecky se tři roky vzdělával u Josefa Nešvery. Na radu Karla Kovařovice od studia teologie upustil a začal se plně věnovat opernímu zpěvu. Po celý rok 1909 hostoval v pražském Národním divadle, ale stále angažmá v té době ještě pro nedostatečně rozvinutý hlas nedostal. Z tohoto důvodu odjel na roční studia do Vídně k O. E. Robinsonovi a také

¹⁵⁰ V roce 1996 byla tato plastika z hlavního oltáře odcizena. Po deseti letech byla náhodně nalezena v jednom z vídeňských starožitnictví a jednání o její vrácení bylo úspěšné. V roce 2009 byla plastika na své původní místo slavnostně reinstalována. (Cholína – ado.cz, online).

do Berlína k F. Emmerichovi, aby se hlasově zdokonalil a mohl se do Prahy vrátit. Po návratu do Prahy ve Zlaté kapliče pouze hostoval a dva měsíce strávil v Městském divadle na Královských Vinohradech. Teprve v cyklu Smetanových oper se mu podařilo prorazit a uchytit se v Národním divadle (1911–1913).¹⁵¹ (Valentin Šindler – Národní divadlo, online).

Obr. 32: Valentin Šindler jako Alfred Germont v operě La Traviata (ND Praha)

z nichž téměř polovina patří české tvorbě. Premiéroval dokonce role v Janáčkových operách – Kudrnáče v *Káti Kabanové*, Lumíra v *Šárce*, Vítka ve *Věci Makropulos* a Šapkina v operě *Z mrtvého domu* – a zpíval i prvního Jana v *Dědově odkazu* Vítězslava Nováka. Dočkal se dokonce Janáčkova vřelého

V Praze se Valentin angažoval také jako člen Cyrilské jednoty křížovnické, Uměleckého kvarteta Národního divadla a Moravského kvarteta v Praze.¹⁵² Během první světové války zpíval nejprve v záhřebském královském divadle, Valentinovým životním působištěm se ale v letech 1917–1932 stala scéna Národního divadla v Brně, kde patřil mezi opory operního souboru. Hostoval také ve vídeňské Volksoper, u Východočeského divadla v Pardubicích, v Malé operetě na Vinohradech a jinde (Kaštanová 2011, s. 3–4).

Za svou pěveckou kariéru se představil zhruba v sedmdesáti rolích,

¹⁵¹ Obrázek Valentina Šindlera (Valentin Šindler – Národní divadlo, online).

¹⁵² Kromě Valentina tvořili Moravské kvarteto jeho bratr Antonín Šindler a bratři Axmanovi. Jaroslav Axman se zapsal do hudební historie jako varhaník kůru v Ratajích u Kroměříže, odkud Axmanové pocházeli. Emil Axman je znám jako hudební skladatel, folklorista a archivář. Nejprve vystudoval gymnázium v Kroměříži, pak odešel do Prahy, aby se věnoval studiu historie, hudební vědy a estetiky (Nejedlý, Hostinský), zpěvu (František Spilka), hudební teorie (Karel Stecker), skladby (Vítězslav Novák) a kontrapunktu (Otakar Ostrčil). Vlivem Hostinského se věnoval sběru a úpravám lidových písní, což se promítlo nejen do jeho tvorby, ale i do práce teoretické. Sledoval vlivy Moravy v novější české hudbě. V roce 1913 se stal knihovníkem Národního muzea, kde mu byl svěřen hudební archiv.

uznání za postavy Števy a pana Broučka (Vaňková 2005, s. 39–41).

Už od roku 1909 projevil o Šindlerův hlas zájem hned několik nahrávacích společností, a tak se jeho prostřednictvím dochovaly stovky záznamů. Nahrával národní písně, operní a operetní snímky – někdy také společně s operními kolegyněmi Evou Žitnou, Evou Prachatickou, Marií Fialovou, nebo manželkou dirigenta Zdeňka Chalabaly Bělou Rozumovou. Od opery přecházel přes lidové písně také ke kupletům kabaretu Červená sedma, staropražským písničkám Karla Hašlera ad. nebo k moderním šlágrům a tancům z německých revuí a operet. V obrovském množství natočených nahrávek se leckdy neobjevuje ani Šindlerovo jméno, někdy se dokonce na gramodeskách uvádí jeho pseudonym J. Cholínský (Gössel – Týdeník rozhlas, online).

I když patřil Valentin Šindler k nejproduktivnějším pěvcům dvacátých let minulého století, nevyjadřují se mnozí kritikové o jeho nahrávkách kladně. Jeho projev prý působil těžkopádně, provedení různých žánrů se v jeho podání od sebe ani výrazem ani témbrem zásadně nelišily. Nenáročného posluchače však šířkou záběru uspokojil, a snad proto byl takřka dvacet let využíván nahrávacími společnostmi jako zpěvák prakticky pro všechno. Svě poslední snímky natočil v roce 1928 (Valentin Šindler – Fonogram, online).

Ještě před koncem své pěvecké kariéry začal vyprávět, psát i nahrávat humorné povídky v hanáckém dialektu jako smyšlená postava stréčka Matěje Křópala z Břochovan. Tyto „plkačky“, jak je nazýval, uveřejňoval zpočátku v Divadelních šeptech (1920–1926) jako dopisy pod názvem *Stréček Křópal čili Tož to vám belo tak* a dokázal k nim přimalovat také trefná vyobrazení.¹⁵³ Plkačky vyšly roku 1927 také v knižní podobě.

Valentin nejprve tajil identitu skutečného představitele Matěje Křópala, nakonec se ale v jeho roli sám představil. Postavu bodrého hanáckého stréčka přenesli na jeviště autoři Oldřich Nový, Vilém Skoch a Antonín Kincl v revui *Z Brna do Brna*, ujala se i v dalších inscenacích divadla Na hradbách – *Hanácká krev*, *Me sme me*, *Dva dny prezidentem v Kanadě* aj. Ke stréčkovi Křópalovi přibyla postava jeho nezbedného synovce Jozéfka Melhobe v podání mladšího

¹⁵³ Že se v té době jednalo o velmi populární čtení, je možné se přesvědčit z písemných ukázek, které nabízí webový archiv Národního divadla v Brně. Povídka o tom, jak stréček Křópal navštívil koncert houslisty Jaroslava Kociana je součástí příloh (Archiv – Národní divadlo Brno, online).

Valentinova bratra Václava. Výpravná revue *Z Brna do Brna* o třiceti obrazech měla velký úspěch, hrála se celkem stodevětkrát po dobu šesti let, než byla stažena z repertoáru. Poté se Valentin se svou postavou stréčka¹⁵⁴ uchýlil do Prahy na jeviště Divadla na Vinohradech, kde pokračoval v humorných povídkách jako *Křópal detektivem*, *Křópal amorkem* ad. Valentin se tehdy v Praze usadil natrvalo.

K oběma hanáckým postavám se záhy přidala ještě tetka Křópalka, kterou původně hrála Antonie Košnerová. Ta byla sice zvyklá na rozhlasové přenosy, ale nedokázala si dobře poradit s hanáckým dialektem a od role upustila. Valentin proto našel novou představitelku Ludmilu Janulíkovou, jejíž hanáčtina byla přesvědčivá. Dohromady pak tyto tři hanácké figurky nahrály na šedesát rozhlasových pořadů v brněnském rozhlase, navíc vystupovaly v různých zábavných estrádách (Kaštanová 2011, s. 7).

Největší popularity se dočkal především Valentin. Svědčí o tom i dobová filmová produkce. Už roku 1923 byl obsazen v němém filmu *Pepánek Nezdara* v roli učitele. Celkem dvakrát se představil v hanácké postavičce – poprvé ve filmu *Vše pro lásku* (1930), který je považován za první moravský snímek, a podruhé vedle Jaroslava

Obr. 33: Stréček Matěj Křópal z Břochovan

Vojty, Jiřiny Steimarové a Jindřicha Plachty v lidové hře se zpěvy *Na svatém Kopečku* v režii Miroslava Cikána (1934). Pod režii Martina Friče ztvárnil také školníka ve filmu *Kantor ideál* (1932),¹⁵⁵ kde hrál po boku herců Karla Lamače,

¹⁵⁴ Obrázek stréčka Křópala z: Stréček Křópal čili Tož to vám belo tak – Národní divadlo Brno, online).

¹⁵⁵ Filmová ukázka Valentinova zpěvu ve filmu *Kantor ideál* bude ke zhlédnutí v přílohách (*Kantor ideál* – Movie library, online).

Anny Ondrákové, Theodora Pištěka ad. Jako kolovrátkáře je možné jej zhlédnout ve filmu *V cizím revíru* a jako mlynáře Hlubinu, kde si zahrál s Hanou Vítovou, ve filmu *Hřích mládí* (1934) (Valentin Šindler – Filmová databáze, online).

Valentin Šindler se zpěvu věnoval také jako pedagog, mezi jeho žáky patřili i jeho bratři Antonín a Václav. V letech 1952–1956 byl dokonce zaměstnán jako hlasový poradce a pedagog Uměleckého souboru národní bezpečnosti v Praze. Mimo jiné psal drobné hudebně-výchovné články a pokoušel se prosadit i skladatelsky. Na vlastní náklady nechal v Brně roku 1928 vydat *Vánoční zpěv pro dva ženské nebo dětské hlasy s doprovodem varhan*, (Havlíčková 2006) dochovaly se i další rukopisy jeho skladby, např. výše zmíněná hra se zpěvy *Dva dny prezidentem v Kanadě*, nebo *Vánoční skladby pro 2 hlasy s průvodem varhan*.¹⁵⁶ Valentin Šindler zemřel v roce 1957 a jeho ostatky se nacházejí v rodinné hrobce na Vyšehradě.

Obr. 34: Antonín Šindler

Valentinův mladší bratr **Antonín Šindler** (1886–1972)¹⁵⁷ se měl na přání rodičů stát hostinským. Jeho touha následovat staršího bratra ale byla silnější, a proto po smrti otce začal docházet na hodiny zpěvu nejprve k bratru Valentinovi, poté k Ludmile Procházkové-Neumannové a později k Marii Nedbalové, manželce Oskara Nedbala (Vaňková 2006, s. 34–35). Skutečnou pěveckou dráhu započal studiem operního zpěvu v Praze a na Hudební akademii v Berlíně u již zmíněného profesora Emmericha.

Jako lyrický tenor začal zpívat v sezóně 1919–1920 v Národním divadle v Brně. Od následujícího období už ale vystřídal řadu jiných angažmá – v Lublani (1920–1922), Bělehradě (1922–1923), Olomouci (1923–1926), Českých Budějovicích (1926–1929), deset let pracoval v Moravské Ostravě (1921–1931)

¹⁵⁶ Pozůstalost Josefa Kocvrliha je uložena u jeho vnučky Kateřiny Vaňkové v Cholině, nacházejí se v ní také skladby, které byly Valentinu Šindlerovi věnovány. Jedná se o hru *Stréček Matěj Krópal diplomatem*, kterou zhudebnil Břetislav Diviš, dále *Ludové písně z Piešťan a okolia* zapsané a zharmonizované Josefem Emanuele Jankovcem a různé písně Antonína Kincla, Františka Květoslava Lejska, Františka Neumanna, Antonína Viplera a Gustava Voždy. Mnohé rukopisy obsahují i věnování autora.

¹⁵⁷ Obrázek Antonína Šindlera – Expozice Muzea Cholína.

a poté rok v Pardubicích. Svůj pěvecký talent prokazoval také jako hostující tenorista v řadě dalších divadel tehdejší Československé republiky, např. v roce 1927 v Národním divadle v Praze. Svá vystoupení doplňoval i koncertní činností. Postupně mu přicházely nabídky na zahraniční angažmá, které ale zhatil příchod nacistů a druhá světová válka, a tak musel Antonín návrhy berlínské opery a opery v Halle an der Saale odmítnout. Přechodně tedy působil u německých divadel v Jihlavě a v Olomouci a byl také zaměstnán v pražském rozhlase. Po druhé světové válce patřil k opernímu souboru v Opavě, vyučoval zpěv a působil jako hlasový poradce. Velkého ocenění se mu dostalo v roce 1952, kdy obdržel uměleckou profesuru na JAMU v Brně. Svou kariéru ukončil v roce 1962 a o deset let později zemřel (Vaňková 2006, s. 53–58).

Žijící dcera Antonína Šindlera Vendula (1926) původně studovala střední Zdravotní školu Emanuela Pöttinga v Olomouci a po jejím ukončení se po vzoru otce a strýců vydala na pěveckou dráhu. Nejprve zpívala v olomoucké opeře, později přešla do divadla v Opavě, kde působila pět let, než přesídlila do Slovenského národního divadla v Bratislavě. Ve svých dvaadvaceti letech emigrovala do Vídně, kde žije dodnes. V roce 2003

Obr. 35: Václav Šindler jako Jozefek Melhoba

navštívila Cholinu a obohatila tamní muzeum o svou fotografii, která doplňuje nástěnkou se snímky rodiny Šindlerových. Podle místní kronikářky Svatavy Chybové prý i ona hovořila plyně hanácky (Chybová 2005, s. 2–3).

V pořadí třetí hudebně známý Šindler pocházející z Choliny se jmenoval **Václav** (1893–1952).¹⁵⁸ O jeho sólové kariéře pěvce existuje nejméně zmínka snad právě proto, že svá angažmá nestřídal. V pořadí třetí tenor, tentokrát buffo, začal svou uměleckou dráhu v Moravské Ostravě v roce 1919 a po dvou sezonách přešel do Zemského divadla v Brně, kde zpíval do roku 1932. K jeho stěžejnímu

¹⁵⁸ Obrázek Jozéfka Melhobe z: Stréček Křópal čili Tož to vám belo tak – Národní divadlo Brno, online.

repertoáru patřily české opery – zpíval např. koktavého Vaška v *Prodané nevěstě*.

Valentin nebyl pouze Václavovým učitelem zpěvu, ale i jeho pěveckým a hereckým kolegou. Společně nahrávali lidové písně na gramodesky, Václav ale nenatáčel v takovém množství jako samotný Valentin, hráli divadlo a vystupovali v rozhlase. Figurka Jozéfka Melhoby se původně objevila v brněnském rozhlase docela náhodou, když v silvestrovském vysílání roku 1925 Václav vyplnil svým hlasem zhruba desetiminutovou pauzu a zachránil tento sváteční večer pro všechny posluchače a hlavně rozhlasové pracovníky. Napodobil dětský osmiletý hlásek, který se nezapomenutelně vryl do paměti posluchačů i publika (Kaštanová 2011, s. 10).

Trojice hanáckých postav se stala předlohou pro loutky, které podle návrhu Ondřeje Sekory vyráběla loutkářská firma Jana a Elišky Králových. Jejich vytvoření dalo impuls k založení původního loutkového divadla Radost, které sídlilo v brněnské Husovické dvoraně. Zpětný pohled na úspěchy těchto představení korunuje i účast později slavného Karla Högera, který si zde zahrál a namluvil hlas Kašpárka.¹⁵⁹ (Soukupová – Idnes.cz, online).

Hanácké figurky mohlo publikum naposledy spatřit v roce 1952 v letním divadle na brněnském výstavišti. Během tohoto představení ranila Václava Šindlera mrtvice a ukončila jejich další plánovaná vystoupení.

¹⁵⁹ Karel Höger v té době působil jako učitel v Lomnici na Tišnovsku.

6 Závěr

Litovelsko se ve srovnání s jinými regiony jeví jako poměrně jednolitá, nikoliv však jednotvárná oblast.¹⁶⁰ Její geografické rozložení a blízkost města Olomouce značně napomohlo zdejšímu osídlení už ve 13. století. Od té doby zde vedle sebe existovaly dvě národnostně odlišné skupiny obyvatel. Němci obývali především město Litovel a starali se o zdejší správu, české (hanácké) obyvatelstvo žilo převážně na venkově a teprve ve druhé polovině 19. století se začalo stěhovat do města.

Výsledky komunálních voleb v roce 1899 tento proces dovršily a Litovel se proto od počátku 20. století profilovala jako většinově české město. Litovelsko bylo tedy až do konce druhé světové války nejseverněji ležícím souvislým etnicky českým územím na Moravě,¹⁶¹ neboť čeští starousedlíci na Zábřežsku byli od Litovelska (i od východních Čech) odděleni mohelnicko-úsovským (lanškrounsko-svitavským) německým pruhem. V důsledku těchto událostí se na Litovelsku utvářela specifická kulturní a hudební tradice, která přinesla řadu uměleckých subjektů a osobností.

Počáteční impuls k vytvoření kontinuální hudební výuky nastal roku 1900 založením veřejné hudební školy. Chod a renomé této instituce po devět let zajišťoval skladatel Otakar Bradáč. I když se o jeho skladatelských aktivitách vyjadřoval soudobý tisk pochvalně, nezanechal v Litovli viditelný pedagogický odkaz. Ten s sebou přinesli teprve Jan Burian a Alois Holoubek, kteří se navíc jako činní umělci nesmazatelně zapsali do hudební historie Litovelska. Jejich společným jmenovatelem se nestalo pouze místo působení, ale jistým způsobem i osobnost Leoše Janáčka. Nejen z tohoto důvodu dodnes představují Burian s Holoubkem dvojici nejvýznamnějších hudebních osobností Litovelska a tato disertační práce jim právem věnovala větší pozornost.

Burian na Janáčka vzpomněl na gramofonové nahrávce pořízené jeho vnučkou v roce 1971. Janáček na něj zapůsobil především jako výborný pedagog,

¹⁶⁰ Zde máme na mysli hlavně Chráněnou krajinnou oblast Litovelské Pomoraví.

¹⁶¹ Nepočítáme-li tzv. Moravskou bránu, úzký moravský pruh rozdělující Slezsko na dvě části – opavskou a těšínskou.

navíc sdílel Janáčkovu nadšení pro sběr lidových písní a sám je proto začal také sbírat. Tím vznikla sice malá, ale vlastním nákladem publikovaná sbírka písní vztahujících se přímo k Litovelsku. U jména Jan Burian se v *Československém hudebním slovníku* uvádí, že byl sbormistrem a sběratelem lidových písní (Černušák a kol. 1963, s. 155), kromě výše uvedených aktivit ale projevoval i hudebně-teoretickou, pedagogickou a organizační zdatnost.

Holoubek byl s Janáčkem spojen v přímém vztahu učitel – žák, ostatně stejně jako Jan Burian. Janáček navíc Holoubka na místo ředitele litovelské školy cíleně vyslal. Holoubek pak, oproti Burianovi, zaměřil svou uměleckou činnost spíše orchestrálně. Oplýval skladatelskými dispozicemi, jež se projevovaly už během studií,¹⁶² později i ve skladbách, z nichž mnohé věnoval litovelským osobnostem. Jeho doménou se ale stala výuka na smyčcové nástroje a řízení orchestrů, které sám založil. Holoubkův pedagogický odkaz zhodnotil jeho bývalý žák Miroslav Kuchař: „Jeho bouřlivá, výbušná povaha vyvolala mnohdy dramatické výstupy, když žáci nesplňovali jeho náročné požadavky. Pokud však viděl píli, houževnatost s trochou nadání, nelitoval času ani sil, aby svého svěřence přivedl k nadprůměrným výkonům. Dovedl pak prohloubit lásku k hudbě, pomohl překonat kritická období a z jeho žáků se stávali osobní přátelé a stálí obdivovatelé. Působení Aloise Holoubka na litovelské hudební škole znamenalo v kulturní historii města samostatnou epochu, která nemůže být zapomenuta.“ (Šik 1992, s. 4).

Disertační práce uvedla v chronologickém pořadí další hudební osobnosti a nutno dodat, že ty nejvýraznější z nich prošly Holoubkovou výukou. Jedná se o rodiny Bekovu, Fialovu a Nedomovu, z nichž někteří jejich členové spolu ještě v dnešní době hudebně spolupracují.

„Beci a Bečata“ nazval svůj rodinný klan prof. Josef Bek ve svých nedopsaných pamětech, v nichž vzpomíná na hudební nadání svého otce, rodinné muzicírování a své první roky strávené u houslí. Jde o poměrně podrobnou a upřímnou zповěď hudebního vědce, jehož syn Mikuláš se vydal po stejných stopách a stal se mimo jiné rektorem Masarykovy univerzity v Brně.

¹⁶² Holoubkovo nadání pro skladbu je patrné už ze skladebných cvičení na varhanické škole, některé z nich se společně se zápisky z harmonie dochovaly v jeho pozůstalosti. Malá ukázka je součástí příloh.

Pro Litovelsko má ale největší význam Božena Halvová, rozená Beková. Hudební průprava u Aloise Holoubka a studium u Františka Lýska napomohly její sbormistrovské kariéře hlavně v profesních začátcích. Celostátní úspěchy v dětských sborových soutěžích, divadelních a muzikálových představeních, hudebních projektech a kvalitních nahrávkách během její padesátileté praxe jen potvrzují její umělecké a osobnostní kvality.

V rodině Fialů se nejvíce hudebně angažoval Libor Fiala. Jako umělecký vedoucí smyčcového kvarteta udržoval jeho interpretační úroveň značně vysoko, podle výpovědi některých zúčastněných pamětníků pečlivě vybíral a studoval každý repertoár. Stejný přístup uplatňoval i ve svém dětském pěveckém sboru, kde se soustředil na zpěv umělecky náročnějšího repertoáru než jeho kolegyně Božena Halvová. Ta s ním dokonce zpočátku konzultovala metodické postupy při vedení dětského pěveckého sboru a čerpala z jeho zkušeností. Fialovy vysoké nároky ale způsobily, že na rozdíl od Halvové neměl jeho sbor zdaleka tak dlouhého trvání jako její.

Za jednu z nejčinnorodějších hudebních postav na Litovelsku je považován Vlastimil Nedoma. Je propojen s mnoha druhy hudebního umění, kterými se ale neživil, dodnes se některým činnostem věnuje pouze jako svému zájmu. Představuje tedy hudebníka, pedagoga, sbormistra a organizátora, který sice neprošel profesní přípravou na konzervatoři či hudební akademii, ale dokázal vhodně projevit a propojit své schopnosti k tomu, aby dosáhl vysoké interpretační úrovně jak v Litovelském kvartetu, tak v pěveckém sboru Kantika, v hudebních lekcích v Domě osvěty i jinde. Jeho obě děti se hudbě věnují profesionálně.

Velká aktivita a muzikálnost provázela i Květoslava Pechu, absolventa Pražské konzervatoře ve hře na klarinet a bývalého hráče Moravské filharmonie Olomouc. Se svým Orchesterálním sdružením provedl mnohé operety a skládal příležitostné skladby. Litovelskou hudební školu vedl stejně jako Alois Holoubek čtyřicet let, nedosáhl ale takového věhlasu jako jeho předchůdce. Pechovo hudební vyžití je totiž možné sledovat na dvou místech – v Litovli a v Lošticích. Tam jsou jeho umělecké zásluhy větší.

Disertační práce připomněla i zdejší rodáky, kteří sice svou uměleckou profesi vykonávají jinde, ale jejich začátky se s Litovelskem prokazatelně pojí.

Holoubkův žák Jan Marek zazářil už jako student litovelského gymnázia ve hře na housle. Bez přijímacích zkoušek přestoupil na konzervatoř a úspěšně se dále účastnil uměleckých soutěží. Řadí se k malému procentu profesionálů, kteří odsud pocházejí a vystudovali nejen konzervatoř, ale i Akademii múzických umění. Třicet let hrál v České filharmonii a působil v řadě dalších hudebních a komorních seskupeníh současně jako houslista nebo violista.

Další rodačka Rita Schimkeová byla operní pěvkyní v Národním divadle v Praze a na scéně olomouckého a ostravského divadla. Už v raném věku byla obdařena přirozeným pěveckým talentem, který se pak naplno projevil. Konzervatoř vystudovala dálkově a poměrně brzy se dostala na pěvecký vrchol. I když svou sólovou kariéru předčasně ukončila, dokázala se k divadlu po mnoha letech vrátit.

Jistým „protikladem“ operní pěvkyně je původně rockový zpěvák Alan Bastien, který se úspěšně uchytil v muzikálových představeních pražských divadel Broadway a Hybernia. Sice se v tomto případě jedná o populární pěvecký žánr, nelze Bastienovi upřít značnou uměleckou hodnotu a náročnost. Nebylo by proto vhodné v disertační práci opomenout umělce, který už teď dosáhl značného úspěchu a výrazně přesáhl hranice litovelského regionu.

Na Litovelsku vždy existoval velký počet různých účelových lokálních hudebních ansámbľů. Ani jejich koncertní výjezdy mimo region ale nezaručovaly jejich výjimečnost. Výběr v této kategorii se proto zúžil pouze na pět uvedených subjektů.

Dětský dechový soubor Litovelanka patří mezi hudební tělesa, jejichž činnost neměla dlouhého trvání, ale svou kvalitou a úspěchy předčila mnohé orchestry v regionu, a to až do dnešní doby. Žádné jiné hudební ani pěvecké těleso nerepresentovalo město a jeho kulturu tak intenzivně.

V případě Dechové hudby Haná se nejedná o orchestr, který by hned zpočátku vykazoval vysokou kvalitu interpretace. Přednost Hané spočívá spíše v délce její existence a počtu hráčů, již se v ní vystřídali. Vyšší kvalita kapely jí nakonec zaručila úspěchy a značné zásluhy v hudebním životě Litovelska.

Hanačka a zvláště Hanácká mozeka je v současnosti pravděpodobně nejaktivnější litovelský hudební spolek. V jistém smyslu navazuje na úspěchy

Litovelanky, ale její zaměření je více folkloristické. Na mnohých tuzemských i zahraničních cestách sklízí velký obdiv hlavně díky své regionální specifičnosti. Její předností je i fakt, že ji tvoří poměrně mladá generace hudebníků.

Základní umělecká škola je instituce, která udržuje kontinuitu hudebního vzdělávání. Její místo je prakticky nezastupitelné, protože vytváří podmínky pro profesionální i amatérské uplatnění svých absolventů už od roku 1900. Činnost této instituce se od počátku spojuje s osobnostmi, jež stály v jejím čele a určovaly její další vývoj. Ten je možný vyčíst hned v několika částech této disertační práce. Jeho prozatímní završení pak přináší kapitola věnovaná hudebním spolkům a institucím, v nichž se uplatňují i její významní mladí absolventi.

Za zmínku stojí i poměrně nově otevřené Muzeum harmonik, které ve svém domě zbudoval sběratel a dříve i opravář těchto hudebních nástrojů Jiří Sedláček. Jeho obrovská sbírka heligonek je výjimečná a mezi sběrateli představuje středoevropskou raritu.

Hudební život ve venkovských obcích celé vytyčené oblasti nevykazuje všude stejnou intenzitu ani důležitost. Obce samotné ani v dnešní době neposkytují valné příležitosti k profesionálnímu hudebnímu uplatnění. Práce proto věnuje pozornost spíše významným a jinde se uplatňujícím rodákům.

Podnět ke vzniku hradních fanfár na Bouzově dal arcivévoda Evžen Habsburský. Informací o tomto hudebním seskupení existuje už jen velmi málo a jedná se o nepřímý pramen získaný od pamětníka Františka Finsterleho, který se odvolává na fakta získaná vyprávěním od svého otce (Finsterle – Ženožička 2012, audio). Sám Finsterle pak ve své funkci kastelána pokračoval také jako tympanista hradních fanfár a společně s další generací trubačů udržoval tuto hudební tradici. On sám je navíc vztahově propojen s rodinou Leibnerovou, z níž pocházejí nejvýznamnější hudebníci na Bouzovsku.

Problematické získávání pramenů se projevilo i ve spojitosti s měrotínským učitelem a varhaníkem Vladimírem Jurášem. Československý hudební slovník uvádí, že se jeho pozůstalost nachází v rodině v Měrotíně. Ta už ale v dnešní době neexistuje. To, co po Jurášovi zůstalo na kůru kostela a mezi pamětníky, bylo autorkou disertační práce zpracováno.

Další hudební osobnosti obcí Měrotína, Chudobína, Haňovic i Choliny se řadí ke zdejším rodákům, z nichž se doposud nejvíce proslavili bratři Šindlerové. Všichni ostatní zde uvedení také dosahují značných kvalit, ale veřejnost je zná jen velmi málo.

Disertační práce se časově zaměřila na období hudebního života od počátku 20. století po současnost a sledovala při tom významné osobnosti, spolky a instituce z oblasti folklóru, vážné i populární hudby. Čtenáři práce předkládá hlubší vhled do vybrané problematiky, která může být nejen pro „zasvěcené“ přínosná a čtivá, a to především z toho důvodu, že publikované informace byly v mnoha případech získány od osobností ve vysokém životním věku nebo dokonce už jen od pozůstalých rodin. Množství a důležitost poprvé zveřejněných pramenných materiálů proto disertační práci přidává na originalitě.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Literatura

- Anon 1970 Anon: *Litovelanka 5*. Litovel, 1970.
- Anon 2001 Anon: *Almanach / Základní umělecká škola Loštice / 1951–2001*. Loštice, 2001.
- Bartoš 1889 Bartoš, František: *Národní písně moravské v nově nasbírané*. Brno, 1889.
- Bartoš 1972 Bartoš, Josef a kol.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960*. Svazek III. Ostrava: Profil, 1972.
- Bek 2005 Bek, Josef: *Beci a Bečata*. Strojopis. Soukromý archiv Boženy Halvové. Praha, 2005.
- Bezděčka 1988 Bezděčka, Josef: Litovelský hudební život. *Kulturní a společenský život města do roku 1948*. Strojopis. 1988, s. 98–110.
- Bezděčka 1996 Bezděčka, Josef: Tradice sborového zpěvu v Litovli. In: *Almanach Litovel*. Litovel: Městský klub, 1996. s. 61–64.
- Bradáč 1910 Bradáč, Otakar: *Láska (symfonická báseň)*. Z cyklu *symfonických básní Víra, naděje, láska*. Lipsko, 1910.
- Březovská 2009 Březovská, Markéta: *Prof. Pavel Klapil – hudební pedagog a folklorista*. Olomouc, 2009. Univerzita Palackého. Katedra hudební výchovy. Vedoucí práce Karel Steinmetz.
- Burian 1942 Burian, Jan: Hudba na Litovelsku a Konicku. In: *Vlastivěda střední a severní Moravy. II. díl. Studie z kulturních dějin střední a severní Moravy*. Přerov, 1942. s. 651–666.
- Burian b r. Burian, Jan: *Kytička písní z Litovelska*. Brno: František Soukal Moravské hudební nakladatelství, b r.
- Burianová 1972 Burianová, Jiřina: *Jan Burian. Hudebník a pedagog*. Olomouc, 1972. Diplomová práce. Univerzita Palackého. Katedra hudební vědy a výchovy. Vedoucí práce Ferdinand Váňa.
- Černušák a kol. Černušák, Gracian – Štědroň, Bohumír – Nováček, Zdenko:

- 1963 *Československý hudební slovník osob a institucí*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1963. sv. 1 a 2.
- Faltýnek – Ženožička 2011 Faltýnek, Karel – Ženožička, Jiří: Hudební život v bouzovské farnosti ve světle vzpomínkových vyprávění pamětníků. *Zajímavosti z Litovelska. Ročenka Muzejní společnosti Litovelska 2009–2010*. Muzejní společnost Litovelska, 2011. s. 106–129. ISBN 978-80254-7255-2.
- Hajdu 2011 Hajdu, Filip: *Hudební život v Mohelnici a Lošticích po roce 1945*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. ISBN 978-80-244-2887-1.
- Havlíčková 2006 Havlíčková, Jitka: *Památník obce Choliny*. Brno, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Pavel Holman.
- Hluchý 1926 Hluchý, František: *Symfonie života. Sbíрка povídek a feuilletonů*. Vídeň, 1926.
- Chytil 1907 Chytil, Alois: *Národnostní mapa Moravy. 1 : 150000*. Nákladem Národní jednoty pro severovýchodní Moravu v Olomouci. Praha: Grafický uměl. Ústav V. Neubert, 1907.
- Kalousek – Stryk 1941 Kalousek, František – Stryk, Osvald: *Zpěvník k bohoslužbám mládeže církve českomoravské*. Náboženská obec CČM, 1941.
- Kaštanová 2007 Kaštanová, Hana: *Dětský pěvecký sbor Mládí*. Olomouc, 2007. Univerzita Palackého. Katedra muzikologie. Vedoucí práce Alena Burešová.
- Kaštanová 2011 Kaštanová, Hana: Bratři Šindlerové – tři hudební a herecké talenty z Litovelska první poloviny 20. století. In: *Hudební teorie a pedagogika – věda, výzkum, současnost: Hudební výchova 2011 – 8. webová konference KHV PdF OU*. Ostrava, 2011. Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. Dostupné také z: <<http://konference.osu.cz/khv/index.php?id=3>>. ISSN 1802-6540.
- Klapil 1987a Klapil, Pavel: *Čtyřicet písniček z Uničovska*. Olomouc: OKS, 1987.

- Klapil – Hrabalová 1987 Klapil, Pavel – Hrabalová, Olga (usp.): *V Zábřeze na rynku. Lidové písně severní Moravy*. Šumperk: Okresní vlastivědné muzeum, 1987.
- Klapil 1996 Klapil, Pavel: *Blahoslava Melhuby Národní písně severní Moravy z roku 1893*. Olomouc: INTERGRAFIS, 1996.
- Kollmann 1987 Kollmann, Vítězslav: *Litovel v proměnách staletí /Ikonoografie Litovle do roku 1905*. Litovel: Městský národní výbor, 1987.
- Kopecký – Koptová 2011 Kopecký, J. – Koptová, M.: *Richard Batka a hudební život Čechů a Němců v Praze na přelomu 19. a 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. ISBN 978-80-244-2714-0.
- Koptová 2009 Koptová, Markéta: *Richard Batka: Die Musik in Böhmen*. Olomouc, 2009. Diplomová práce. Univerzita Palackého. Katedra muzikologie. Vedoucí práce Lenka Křupková.
- Körner 2010 Körner, Tomáš: *Geografická analýza cestovního ruchu v Mikroregionu Litovelsko*. Olomouc, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Palackého. Katedra geografie. Vedoucí Petr Šimáček.
- Koudela 1999 Koudela, Miroslav: *Mnichov 1938 na Litovelsku a vytyčování nové státní hranice*. In: *Ročenka Státního okresního archivu v Olomouci*. Olomouc, 1999. s. 85–100.
- Krejčí 2011 Krejčí, Jaroslava: *Boj o českou Litovel 1881–1914. (Václav Socha a jeho úloha v dějinách města)*. Olomouc, 2011. Diplomová práce. Univerzita Palackého. Katedra historie. Vedoucí práce Michael Viktořík.
- Krestýn a kol. 2004 Krestýn, Jaroslav a kol.: *Městský klub Litovel*. Litovel, 2004.
- Kuchař 1996 Kuchař, Miroslav: *Muzikantské vzpomínky*. In: *Almanach Litovel*. Městský klub, 1996. s. 55–60.
- Kulatá – Krestýn 2011 Kulatá, Stanislava – Krestýn, Jaroslav: *Hanačka Litovel. 20 let Hanáckého souboru písní a tanců*. Litovel: Městský klub, 2001.

- Kvapilová 1996 Kvapilová, Eva: *Lidová píseň Bouzovska*. Olomouc, 1996. Univerzita Palackého. Diplomová práce. Vedoucí práce Pavel Klapil.
- Lón a kol. 1981 Lón, František a kol.: *Osmdesát let Gymnázia Jana Opletala v Litovli 1901–1981*. Litovel, 1981.
- Lošťák 1973 Lošťák, J.: *Okresní úřad Litovel. Presidiální spisy 1866–1927. Výběrový katalog*. Olomouc: Okresní archiv, 1973. Dostupné také online z: <http://web.nacr.cz/pomucky/data/227102010/539/is/info.index.html>
- Machovský b r. Machovský, Jan: *Mikroregion Litovelsko*. Vyd. Mikroregion Litovelsko, b r.
- Melhuba 1893 Melhuba, Ignát: *Národní písně severní Moravy*. In: *Náš lid, jak se jeví se svých zvyčích, obyčejích, písních a t. d. z kraje litovelského a severní Moravy*. Národopisný odbor litovelský. Olomouc: Knížecí arcibiskupská knih- a kamenotiskárna, 1893.
- Melhuba 1978 Melhuba, Blahoslav: *Ignát Melhuba a jeho přínos pro hanácký folklór*. Olomouc, 1978. Univerzita Palackého. Katedra hudební vědy a výchovy. Diplomová práce. Vedoucí práce Mojmír Zedník.
- Melichar a kol. 1936 Melichar a kol.: *Dunaj. Revue rakouských Čechoslováků*. Vídeň: Školský spolek „Komenský“, 1936.
- Nedoma 1996 Nedoma, Vlastimil: *Litovelské kvarteto*. In: *Almanach Litovel*. Městský klub, 1996. s. 74–76.
- Němcová 2007 Němcová, Martina: *Litovel jako hudební lokalita*. Olomouc, 2007. Univerzita Palackého. Diplomová práce. Vedoucí práce Marie Horáková.
- Pospíšil 1966 Pospíšil, Juraj: *Slavnostní znělka k 65. výročí založení litovelského gymnázia*. In: *Památník k šedesátému pátému výročí reálného gymnasia v Litovli 1901–1966*. Litovel, 1966.
- Rakowski 2007 Rakowski, Michal: *Strategie rozvoje cestovního ruchu Mikroregionu Litovelsko*. Brno, 2007. Masarykova univerzita.

- Geografický ústav. Bakalářská práce. Vedoucí práce Josef Kunc.
- Říha 1935 Říha, Karel: *Národnostní mapa severní Moravy s podrobnými mapami okolí měst Svitav, Olomouce, Nového Jičína a Moravské Ostravy podle úředního sčítání lidu v roce 1930*. 1 : 300000. Olomouc: Národní Jednota pro sev.-vých. Moravu, 1935.
- Simajchl a kol. 1994 Simajchl, Ladislav a kol.: *Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí. Rozšířené vydání pro olomouckou arcidiecézi*. Praha: ZVON, české katolické nakladatelství, 1994.
- Slavík 1937 Slavík, Bedřich: *Písemnictví na Litovelsku*. Litovel: Městské muzeum, 1937.
- Stárek 1982 Stárek, Zdeněk: *Slovník českých sbormistrů*. Praha: Divadelní ústav, Hudební oddělení, 1982.
- Stárek 1982 Stárek, Zdeněk: *Slovník českých sbormistrů, část II*. Praha: Praha: Divadelní ústav, Hudební oddělení, 1982.
- Stolberg- Wernigerode 1953 Stolberg-Wernigerode, Otto zu: *Neue deutsche Biographie, Band: I. Aachen – Behaim, Berlin, 1953*.
- Šik 1952 Šik, Lubomír: Hudba v Litovli. In: *Almanach Litovel*. Litovel: Městský klub, 1996. s. 51–54.
- Šik 1994 Šik, Lubomír: *Litovelské paměti*. Litovel: Městský klub, 1994.
- Šik 1996 Šik, Lubomír (red.): *Almanach Litovel*. Litovel: Městský klub, 1996.
- Šik b r. Šik, Lubomír: *Spolkový život v Litovli*. Strojopis, b r.
- Šik b r. 2 Šik, Lubomír: *Litovel ve dvacátém století*. Strojopis, 11 dílů, b r.
- Šmoldas 1988 Šmoldas, Jaromír: *Putování staletími (naším krajem). Pamětní kniha obce Měrotín I. díl*. Měrotín, říjen 1988.
- Šourek 1941 Šourek, Otakar: *Dvořák ve vzpomínkách a dopisech*. Praha: Topičova edice, 1941.

- Ulrich 1873 Ulrich, Donat: *Geschichte der Stadt Littau*. Rukopis. Muzeum Litovel. Littau, 1873.
- Urválková 1988 Urválková, Hana: *Kantika jubiluje*. Olomouc, 1988. Univerzita Palackého. Diplomová práce.
- Urválková 1996 Urválková, Hana: Smíšený pěvecký sbor Kantika. In: *Almanach Litovel*. Litovel: Městský klub, 1996. s. 65–68.
- Urválková a kol. 2003 Urválková, Hana a kol.: *Kantika, smíšený pěvecký sbor Městského klubu Litovel, 35 let činnosti sboru*. Litovel: Městský klub, 2003.
- Vaňková 2005 Vaňková, Kateřina: *Život a dílo Valentina Šindlera – stréčka Matěje Křópala z Břochovan (operního pěvce a lidového vypravěče)*. Olomouc, 2005. Univerzita Palackého. Diplomová práce. Vedoucí práce Miloš Trapl, Karel Konečný.
- Wagner 1909 Wagner, J. E.: *Příruční mapa Markrabství moravského a Vévodství slezského. 1 : 450000* [oříznuto]. 7. vyd. Upr. Fr. Mareš. Praha: nakladatel F. Kytka, 1909.
- Zapletal 1986 Zapletal, Ladislav: Vymezení a geografická determinace dříve etnického regionu Haná. In: *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Rerum Naturalium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1986. s. 137–154.

7.2 Periodika

- Anon 1897 Anon: Církevní zpěv u nás. *Litovelské noviny*. 1897, roč. 7, č. 2, s. 2.
- Anon 1898 Anon: Boj o varhany. *Litovelské noviny*. 1898, roč. 8, č. 1, s. 2.
- Anon 1903 Anon: Nové symfonické dílo. *Selská stráž. Neodvislý týdeník, věnovaný zájmům našeho lidu*. 1903, roč. 2, č. 29, s. 3.
- Anon 1933 Anon: Konradin Kreutzer und Weisszöhlütten. *Das Neustädter Ländchen. Blätter für Heimatkunde*. 1933, č. 139, s. 1–2.
- Anon 1940 Anon: Hudba Haná obnovila v Litovli za řízení mladého dirigenta V. Haderky 4. t. m. tradici hanáckých kapel. *Litovelský kraj*. 1940, r. 17, č. 33, s. 2.

- Anon 1969 Anon: Sonne über Messe und Kinderglück. *AZ Sonntag*. 1969, č. 213, s. 5.
- Anon 1983a Anon: 50 let Dechové hudby Haná. *Kulturní zpravodaj města Litovle*. 1983, č. 4, s. 9–10.
- Anon 1983b Anon: 50 let Dechové hudby Haná. *Kulturní zpravodaj města Litovle*. 1983, č. 5, s. 10–11.
- Anon 1983c Anon: 50 let Dechové hudby Haná. *Kulturní zpravodaj města Litovle*. 1983, č. 6, s. 9–10.
- Burian 1940a Burian, Jan: Ta naše písnička. *Litovelský kraj*. 1940, roč. 17, č. 15, s. 2.
- Burian 1940b Burian, Jan: Ta naše písnička. *Litovelský kraj*. 1940, roč. 17, č. 16, s. 2.
- Burian 1940c Burian, Jan: Ta naše písnička. *Litovelský kraj*. 1940, roč. 17, č. 17, s. 2.
- ek 1895a ek: Osvald Vidrman. *Litovelské noviny*. 1895, roč. 5, č. 19, s. 1–2.
- ek 1895b ek: Osvald Vidrman. *Litovelské noviny*. 1895, roč. 5, č. 20, s. 2.
- ek 1895c ek: Osvald Vidrman. *Litovelské noviny*. 1895, roč. 5, č. 21, s. 3–4.
- ek 1895d ek: Osvald Vidrman. *Litovelské noviny*. 1895, roč. 5, č. 22, s. 2.
- Frömllová 2008 Frömllová, Tamara: Blahopřání Janu Morávkovi. *Uničovský zpravodaj*. 2008, r. 15, č. 5, s. 7.
- Hluchý 1938a Hluchý, František: Moje vzpomínky na rodnou Litovel. *Litovelský kraj*. 1938, roč. 15, č. 1, s. 1–2.
- Hluchý 1938b Hluchý, František: Moje vzpomínky na rodnou Litovel. *Litovelský kraj*. 1938, roč. 15, č. 2, s. 1–2.
- Hluchý 1938c Hluchý, František: Moje vzpomínky na rodnou Litovel. *Litovelský kraj*. 1938, roč. 15, č.3, s. 1–2.
- Husička 1939 Husička, Josef: Hudební skladatel Dr. Ant. Dvořák na návštěvě v Cholině. *Litovelský kraj*. 1939, roč. 16, č. 3,

- s. 2–4.
- Cholínský 1896 Cholínský, Jan Nepomuk: Kdo byl prvním zakladatelem města Litovle. *Litovelské noviny*. 1896, roč. 6, č. 3, s. 1.
- Chybová 2005 Chybová, Svatava: Rodina Šindlerova z Choliny č. p. 47. *Cholinský list*. 2005, č. 2, s. 2–3.
- Kulatá 2011 Kulatá, Stanislava: 30 let souboru Hanačka. *Litovelské noviny*. 2011, č. 11, s. 1, 6.
- Kux 1932 Kux, Johann: Zur pflege [sic!] deutscher Tonkunst in Littau. *Das Neustädter Ländchen. Blätter für Heimatkunde*. 1932, č. 128, s. 1–8.
- Kux 1933 Kux Johann: Konradin Kreutzer und Wiesszöhlhütten. *Das Neustädter Ländchen. Blätter für Heimatkunde*. 1933, č. 139, s. 1–2.
- Leuthner 1897 Leuthner, Karl: Die Wahlen in Oesterreich. *Die Neue Zeit*. 1897, roč. 15, č. 2, s. 82–83.
- Nedoma 1992 Nedoma, Vlastimil: Libor Fiala a Litovel. *Litovelské noviny*. 1992, č. 10, s. 8.
- Novotný 1938 Novotný, Ivan: Radostné dny na Litovelsku. Československé vojsko zabírá Červenku, Střelice a Želechovice. *Litovelský kraj*. 1938, roč. 15, č. 49, s. 7.
- Poledňák 2005 Poledňák, Ivan: Josef Bek. *Hudební rozhledy*. 2005, roč. 58, č. 11, s. 26.
- Pospíšil 2012 Pospíšil, Josef: Slovenský hudební skladatel a pedagog z Haňovic. *Litovelské noviny*. 2012, č. 3, s. 9.
- Stoklas 1933 Stoklas, Eugen: Kreutzerovo „Klekání“. *Litovelský kraj*. 1933, roč. 17, č. 43, s. 2.
- Ševčíková 2010 Ševčíková, Hana: Prosincová výročí středomoravského regionu. *Týnecké listy*. 2010, roč. 20, prosinec 2010, s. 5.
- Šik 1992 Šik, Lubomír: Alois Holoubek. *Litovelské noviny*. 1992, roč. 3, č. 2, s. 4.
- Urválková 1992 Urválková, Hana: Vlastmil Nedoma. *Litovelské noviny*. 1992, č. 4, s. 5.

- Vrbka 1940 Vrbka, Josef: Osvald Vidrman, spisovatel „Přástek“. *Mojmírova říše*. 1940, roč. 3, s. 54.
- ý 1938 -ý: Němečtí vojáci opouštějí Litovelsko. *Litovelský kraj*. 1938, roč. 15, č. 43, s. 1.

7.3 Internet

- Alan Bastien – Wikipedie Alan Bastien. *Wikipedie otevřená encyklopedie* [online]. Poslední změna 8.2.2012 ve 12.10 [cit. 30.9.2012]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Alan_Bastien
- Archiv – Národní divadlo Brno Křópal, Matěj: Stréček Matěj Křópal z Břochovan bele na koncertě Jarosl. Kociana v brněnském divadle (30. 4. 1921). *Národní divadlo Brno – archiv* [online]. [cit. 6.8.2012]. Dostupné z: <http://www.ndbrno.cz/online-archiv/strecek-matej-kropal-z-brochovan-bele-na-koncertejarosl?highlightWords=mat%C4%9Bj+k%C5%99%C3%B3pal+koncert%C4%9B>
- Bek – Český hudební slovník osob a institucí Bek, Mikuláš: Marek, Jan. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Poslední změna 19.10.2004 [cit. 20.10.2012]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=611
- Bulín Josef Mauritius – Vědecká knihovna v Olomouci Bulín Josef Mauritius. *VKOL Kalendárium REGO* [online]. Copyright 2006 [cit. 19.4.2012]. Dostupné z: <http://aleph.vkol.cz/rego/rg0916.htm>
- Burian, Burja – Český hudební slovník Kolofíková, Klára: Burian Burja. *Český hudební slovník* [online]. Poslední změna 13.1.2010 [cit. 19.5.2012]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebni-slovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=886

- Conradin Kreutzer – Wikipedia
Conradin Kreutzer. *Wikipedia die freie Enzyklopädie* [online]. Poslední změna 2.6.2011 v 17:09 [cit. 20.5.2012]. Dostupné z: http://de.wikipedia.org/wiki/Conradin_Kreutzer
- Eduard Aschenbrener – Encyklopedie dějin města Brna
Eduard Aschenbrener. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Poslední změna 20.4.2012 [cit.30.4.2012]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/homemmb/?acc=profil_osobnosti&load=10702
- Fotoalbum – Muzeum harmonik
Muzeum harmonik v Litovli [online]. [cit. 15.8.2012]. Dostupné z: <http://www.muzeumharmonik.estranky.cz/>
- Fotogalerie – Muzeum Litovel
Litovel na starých pohlednicích. Fotogalerie. *Muzeum Litovel* [online]. Poslední změna 3.5.2012 v 11:22 [cit. 30.3.2012]. Dostupné z: <http://www.muzeumlitovel.cz/redakce/index.php?clanek=61919&xuser=&lanG=cs&slozka=62460&xsekce=61863>
- Gössel – Týdeník rozhlas
GÖSSEL, G. Univerzální tenorista Valentin Šindler. *Týdeník Rozhlas*. Poslední změna 14.10.2002, [cit. 4.8.2012]. Dostupný z: <http://www.radioservis-as.cz/archiv02/4302/43pub4.htm>
- Gotiskova kronika – Gotiskovo web
Gottwald, Jiří: *Gotiskovo web...* [online]. Poslední změna květen 2010. [cit. 28.4.2012]. Dostupné z: <http://gotiskovo.webnode.cz/news/okres-litovel-v-letech-1850-1960/>
- Hanácká muzika – Hanačka
Hanácká muzika. *Hanačka. Folklorní soubor z Litovle* [online]. [cit. 12.8.2012]. Dostupné z: <http://www.hanacka-litovel.cz/hanacka-muzika.html>
- Hans Balatka – Amazon
1943 Print Composer Hans Balatka Milwaukee Musical - Original Halftone Print. *Amazon* [online].

- [cit. 25.7.2012]. Dostupné z: <http://www.amazon.com/Print-Composer-Balatka-Milwaukee-Musical/dp/B005DGUHI6>
- Hans Balatka – Wikipedia Hans Balatka. *Wikipedia – The free encyclopedia* [online]. Poslední změna 10.2. 2012 [cit. 25.7.2012]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Hans_Balatka
- Hlaváček – Spolky Profitux Hlaváček, Petr: *Hudba v moravských spolcích do roku 1918* [online]. [cit. 23.4.2012]. Dostupné z: <http://spolky.profitux.cz/index.html>
- Holoubek, Alois – Český hudební slovník osob a institucí Bek, Mikuláš: Holoubek Alois. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Poslední změna 19.10.2004 [cit. 22.7.2012]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=7904
- Cholina – ado.cz Cholina. *Ado.cz* [online]. [cit. 3.8.2012]. Dostupné z: <http://ado.cz/poutni/cholina/cholina.htm>
- Cholinka – cholinka.cz Cholinka. *Cholinka.cz* [online]. [cit. 3.8.2012]. Dostupné z: <http://www.cholinka.cz/>
- Informace – Mapový server *Informace – Mapový server* [online]. [cit. 28.4.2012]. Dostupný z: http://mapy.crr.cz/tms/crr_a/mikro/index.php?interface=tmv&Theme=mikroregiony&Values=521&lg=#c=3644844%252C5505965&z=4&l=ajax_mikro,ajax_mikro_plochy&p=&
- Jan Rozeplut – Manuscriptorium Jan Rozeplut. *Manuscriptorium* [online]. [cit. 16.4.2012]. Dostupné z: http://www.manuscriptorium.com/apps/main/en/index.php?%20request=show_tei_digidoc&docId=set20060315_118_4
- Jaroslav Vychodil – Osobnosti Moravy Jaroslav Vychodil. *Osobnosti Moravy* [online]. [cit. 2.7.2012]. Dostupné z: <http://osobnosti->

- moravy.eu/osobnosti/?id=IRI5a48JMipLZIBYWD%2FwWPC66wSdmUGR1gvVYLDZIHs%3D&order=5&asc=0
- Josef Bek – Osobnosti Moravy
Josef Bek. *Osobnosti Moravy* [online]. [cit. 20.6.2012]. Dostupné z: <http://osobnosti-moravy.eu/osobnosti/?id=FmeZDNYb7qtyWgH4xUZ%2F5sTDOKr9G75luV2Io32fFgo%3D>
- Juraj Pospíšil – Hudobné centrum
Juraj Pospíšil. *Hudobné centrum* [online]. [cit. 10.10.2012]. Dostupné z: <http://www.hc.sk/src/skladatel.php?oid=595&lg=sk>
- Juraj Pospíšil – Wikipedie
Juraj Pospíšil. *Wikipedie otevřená encyklopedie* [online]. Poslední změna 12.7.2012 v 18.56 [cit. 1.8.2012]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Juraj_Posp%C3%AD%C5%A1il
- Kantor ideál – Movie library
Kantor ideál. *Movie library* [online]. [cit. 6.8.2012]. Dostupné z: <http://movie-library.cz/film/3114-kantor-ideal/>
- Kdo jsme – Dobrý Večer Quintet
Kdo jsme. *Dobrý Večer Quintet* [online]. [cit. 19.8.2012]. Dostupné z: <http://www.dvq.cz>
- Kostnice sedlecká – Kramerius
Kostnice sedlecká. Kramerius. *Digitální knihovna Městské knihovny v Praze* [online]. Copyright MKP Jonáš 2003–2009 [cit. 29.4.2012]. Dostupné z: http://kramerius.mlp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=727029&mcp=&idpi=1436647&author=%C5%A0ubert_Franti%C5%A1ek+Adolf
- Kraje v Česku – Wikipedie
Kraje v Česku. *Wikipedie otevřená encyklopedie* [online]. Poslední změna 2.6.2012 v 05:40 [cit. 28.4.2012]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kraje_v_%C4%8Cesku
- Kulturní servis Firma Fritsch
Kulturní servis Firma Fritsch [online]. [cit. 19.8.2012]. Dostupné z: <http://www.firmafritsch.cz/>
- Kurfürst, Pavel – Kunerth, Kurfürst, Pavel: Kunerth, Johann Leopold. *Český*

- Johann Leopold *hudební slovník* [online]. Poslední změna 31.1.2006 [cit. dne 17.4.2012]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=4069
- Leibner, Jan – Valašské Athény Leibner, Jan. *Valašské Athény* [online]. [cit. 29.7.2012]. Dostupné z: <http://www.divadlo.schod.cz/val.atheny/?id=osobnosti&what=L>
- Lošťák – Presidiální spisy Lošťák, Jaroslav: *Okresní úřad Litovel. Presidiální spisy 1866–1917. Výběrový katalog* [online]. [cit. 18.5.2012]. Dostupné z: <http://web.nacr.cz/pomucky/data/227102010/539/is/info.index.html>.
- Loštice – Liška Bystrouška, jak ji neznáme – Turistika Loštice – Liška Bystrouška, jak ji neznáme. *Turistika.cz* [online]. [cit. 17.7.2012]. Dostupné z: <http://www.turistika.cz/mista/lostice-liska-bystrouska-jak-ji-nezname>
- Marie Faltýnková – Osobnosti Moravy Marie Faltýnková. *Osobnosti Moravy* [online]. [cit. 29.7.2012]. Dostupné z: <http://osobnostimoravy.eu/osobnosti/?id=UqAHfXgDpI5fG%2F4iSFwEe0PIbDuZvlePIsm1tCllorI%3D>
- Matějka – Novinky.cz Matějka, Jan: Zpěvák Alan Bastien: Začínal jsem jako závozník u ČSAD. *Novinky.cz* [online]. Poslední změna 5.6.2009 v 16.07 [cit. 30.9.2012]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/kariera/170625-zpevak-alan-bastien-zacinal-jsem-jako-zavoznik-u-csad.html>
- Mikroregion Litovelsko – Mapový server Mikroregion Litovelsko – *Mapový server* [online]. [cit. 28.4.2012]. Dostupný z: http://mapy.crr.cz/tms/crr_a/mikro/index.php#c=3644908%252C5505901&z=4&l=ajax_mikro,ajax_mikro_plochy&p=&hs=1&
- Mikroregion Litovelsko – Wikipedia Mikroregion Litovelsko. *Wikipedie otevřená encyklopedie* [online]. Poslední změna 11.2.2012

- v 00:37 [cit.28.4.2012]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mikroregion_Litovelsko
- No. 5Vocal – Umělecká agentura KNY [online]. [cit. 19.8.2012]. Dostupné z: <http://www.kny.cz/index.php?call=nabidka-umelcu&detail=23>
- Novověk – Wikipedie [online]. Poslední změna 19.10.2011 v 05:52 [cit. 16.4.2012]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Novov%C4%9Bk>
- O Alanovi – Oficiální fanweb Alana Bastiena [online]. [cit. 30.9.2012]. Dostupné z: <http://www.alanbastien.com/index.php/o-alanovi>
- Olomouc Žerotín – Spolky Profitux [online]. [cit. 23.4.2012]. Dostupné z: <http://spolky.profitux.cz/prilohy/o/olomouc/zerotin05.html>
- Otakar Bradáč – Wikipedie [online]. Poslední změna 27.4.2012 v 16:03 [cit. 29.4.2012]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Otakar_Brad%C3%A1%C4%8D
- Pitra – Musicserver.cz [online]. Poslední změna 4.10.2008 v 05:00 [cit. 30.9.2012]. Dostupné z: <http://musicserver.cz/clanek/23449/alan-bastien-alan-bastien/>
- Rodiště Lišky Bystroušky – Znatemapu.cz [online]. [cit. 17.7.2012]. Dostupné z: <http://www.znatemapu.cz/rodiste-lisky-bystrousky-pavlov>
- Růžičková Marie – Mikroregion Litovelsko [online]. [cit. 16.5.2012]. Dostupné z: <http://www.mikroregionlitovelsko.cz/mistopis/cms/169/>
- Soukupová – Idnes.cz [online]. [cit. 16.5.2012]. Dostupné z: <http://www.idnes.cz>
- Soukupová, J.: Když strážek Křópal a Jozéfek

- Melhoba rozdávali smích. *IDnes.cz / Brno a jižní Morava* [online]. Poslední změna 29.6. 2011, [cit. 15.5.2011]. Dostupné z: http://brno.idnes.cz/kdyz-strecek-kropal-a-jozefek-melhoba-rozdavali-smich-pd9-/brno-zpravy.aspx?c=A090626_1214555_brno_krc
- Stella Májová – Osobnosti online *Osobnosti.cz. Stella Májová* [online]. [cit. 5.7.2012]. Dostupné z: <http://www.osobnosti.cz/stellamajova.php#Internet%2060%20Mb/s%20+%2080%20TV%20program%C5%AF%20=%20649%20K%C4%8D%20m%C4%9Bs%C3%AD%C4%8Dn%C4%9B>
- Stréček Křópal čili Tož to vám belo tak – Národní divadlo Brno *Stréček Křópal čili Tož to vám belo tak. Národní divadlo Brno* [online]. [cit. 6.8.2012]. Dostupné z: <http://www.ndbrno.cz/online-archiv/strecek-kropal-cili-toz-to-vam-belo-tak>
- Strouhal Martin – Mikroregion Litovelsko *Strouhal Martin. Průvodce Mikroregionem Litovelsko* [online]. [cit. 16.5.2012]. Dostupné z: <http://www.mikroregionlitovelsko.cz/mistopis/cms/178/>
- Šamotulský kancionál – Wikipedie *Šamotulský kancionál. Wikipedie otevřená encyklopedie* [online]. Poslední změna 4.11.2010 v 15:37 [cit. 19.4.2012]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0amotulsk%C3%BD_kancion%C3%A1l
- Tři mušketýři – ulozto.cz *Tři mušketýři* [online]. [cit. 14.9.2012]. Dostupné z: <http://ulozto.cz/hledej?q=T%C5%99i+mu%C5%A1ket%C3%BD%C5%99i++muzik%C3%A1l>
- Úvod – Muzeum harmonik *Muzeum harmonik v Litovli* [online]. [cit. 14.8.2012]. Dostupné z: <http://www.muzeumharmonik.estranky.cz/>
- Valentin Šindler – Filmová *Valentin Šindler. Filmová databáze.* [cit.

databáze	15.5.2011]. Dostupné z: http://www.fdb.cz/lidi/33944-valentin-sindler.html
Valentin Šindler – Fonogram	Valentin Šindler. <i>Fonogram. 150 let. Dějin české populární hudby</i> . [cit. 4.8.2012]. Dostupné z: http://www.fonogram.4fan.cz/index.php?page=pop1
Valentin Šindler – Národní divadlo	Valentin Šindler. <i>Národní divadlo</i> [online]. [cit. 3.8.2012]. Dostupné z: http://archiv.narodnidivadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=3725&pn=256affcc-f002-2000-15af-c913k3315dpc
Wiener Staatsoper – Wikipedia	Wiener Staatsoper. <i>Wikipedia die freie Enzyklopädie</i> [online]. Poslední změna 13.5.2012 v 16:57 [cit.16.5.2012]. Dostupné z: http://de.wikipedia.org/wiki/Wiener_Staatsoper#Opern
ZUŠ Žerotín Olomouc – Pedagogové	ZUŠ Žerotín Olomouc. <i>Pedagogové</i> [online]. [cit. 5.7.2012]. Dostupné z: http://www.zus-zerotin.cz/olomouc/hudebni-obor/pedagogove

7.4 Prameny

Burian 1908	Sbírkový fond Etnologického ústavu Akademie věd České republiky, v. v. i., pracoviště Brno, signatura B 1 (A-D). Dopis Jana Buriana Leoši Janáčkoví. Litovel, 13.3.1908.
Centrální evidence MF – hrad Bouzov	Centrální evidence MF, BZ 2866-2870, inventární číslo BZ-02867, sešit notový – 1. Trompete. Bouzov.
Expozice Muzea Cholína	Cholína 52.
Finsterle – Ženožička 2012, audio	Rozhovor s Františkem Finsterlem a Jiřím Ženožičkou [digitální zvukový záznam]. Bouzov, 14.5.2012.
Halvová 2011, audio	Rozhovor s Boženou Halvovou [digitální zvukový záznam]. Litovel,

	27.11.2011.
Kobza 2012, audio	Rozhovor s Františkem Kobzou [digitální zvukový záznam]. Olomouc, 11.5.2012.
Kronika Dětského pěveckého sboru Mládí	Základní škola Vítězná, Litovel, Vítězná 1250.
Kronika Hudební školy v Litovli	Základní umělecká škola Litovel, Litovel, Jungmannova 740/11.
Kronika Pěveckého sboru z Bouzova	Marie Faltýnková, Bouzov.
Leibner 2012, audio	Rozhovor s Janem Leibnerem [digitální zvukový záznam]. Bouzov, 9.5.2012.
Nedoma 2012, audio	Rozhovor s Vlastimilem Nedomou [digitální zvukový záznam]. Chudobín 2.5.2012.
Nedomová – Nedoma 2012, audio	Rozhovor s Evou a Vlastimilem Nedomovými [digitální zvukový záznam]. Chudobín, 14.8.2012.
Pozůstalost Aloise Holoubka	Marie a Richard Novákoví, Brno, Grohova 3.
Pozůstalost Jana Buriana	Jiří Müller, Litovel, Komenského 770.
Pozůstalost Josefa Kocvrlicha	Kateřina Vaňková, Cholína 120.
Sedláček 2011, audio	Rozhovor s Jiřím Sedláčkem za přítomnosti Mgr. Roberta Najmana a Martiny Ščučkové [digitální zvukový záznam]. Litovel, 25.11.2011.
Schimkeová 2012	Rozhovor s Ritou Schimkeovou. Olomouc, 3.7.2012.
Soukromý archiv Boženy Halvové	Litovel, Novosady 547/3.
Soukromý archiv Františka Kobzy	Olomouc, Mariánská 7.
Soukromý archiv Hany Kaštanové	Litovel, Šmakalova 416.
Soukromý archiv Jiřího Ženožičky	Bouzov 106.

Soukromý archiv Jitky Křivánkové	Litovel, Havlíčkova 697.
Soukromý archiv Jitky Piskové	Chudobín 47.
Soukromý archiv Marie Horákové	Mohelnice, Pionýrů 9.
Soukromý archiv Rity Schimkeové	Olomouc, Sokolská 528/6.
Soukromý archiv Vladimíra Kulatého	Měrotín 67.
Soukromý archiv Vlastimila Nedomy	Chudobín 69.

Resumé

Disertační práce vyzdvihuje důležité momenty, osobnosti, spolky a instituce, které jsou spjaty s hudebním životem na Litovelsku. Tato hudebně-topografická monografie se nejprve věnuje hudebnímu životu města Litovle a postupně se dostává i k dalším místům regionu, jejichž hudební význam překročil hranice této oblasti.

Litovelsko leží severozápadně od Olomouce a rozkládá se na území Bouzovské vrchoviny, Litovelského Pomoraví a Hané. Už od 13. století zde vedle sebe žili Češi a Němci, ale teprve na konci 19. století Češi převzali správu města Litovle i celého Litovelska. Hudební život regionu je tedy v průběhu celého 20. století spojen převážně s českou většinou, a to i v době, kdy okolní města jako Uničov a Šternberk byla hlavně německá. Nejen z tohoto důvodu je zaměření disertační práce limitováno časovým rozpětím, které sahá od počátku 20. století po současnost.

Založení první veřejné hudební školy v Litovli v roce 1900 vytvořilo podmínky k zahájení kontinuálního hudebního vyučování. Hudební tradice Litovle i jejího okolí byla proto většinou spojena s pedagogy a umělci, z nichž někteří byli přímými žáky Leoše Janáčka. Mnohé další profesionální osobnosti, jež odsud pocházejí, patří do okruhu hudební vědy, opery, hudebního managementu nebo virtuózního či skladatelského umění.

K hudebnímu vyžití sloužily také různé spolky, sbory, seskupení a orchestry s větším, nebo menším významem. Práce si ale všímá těch subjektů, které představují typické charakteristiky zdejšího hudebního života a mají kvalitní reprezentativní charakter.

Zveřejnění značného množství informací pocházejících především z pramenných zdrojů přidává této disertační práci na hodnotě. Její význam však podtrhuje i fakt, že se tematicky vztahuje k hudebně činorodé lokalitě a poskytuje náměty k dalšímu hudebně-historickému bádání.

Summary

This dissertation highlights the important moments, personalities, societies and institutions which are bound to the musical life of the Litovel region. This musically-topographic monograph first focuses on the musical life of Litovel and then also addresses other places in the region whose musical impact surpassed the boundaries of this region.

The Litovel region lies to the northwest of Olomouc and it extends over the area of Bouzov Highlands, Litovelské Pomoraví and Haná. Since the 13th century both the Czech and German people lived in the area, but not until the end of the 19th century the Czech took over the administration of the town and the Litovel region as a whole. Therefore, the musical life of the region is linked mostly with the Czech majority throughout the 20th century, even at times when nearby towns like Uničov and Šternberk were mostly German. Partly for this reason the focus of the dissertation is limited by the time period from the beginning of the 20th century up until now.

The founding of the first public school of music in Litovel in 1990 created conditions for continuous education of music. For this reason, the musical tradition of Litovel and its surroundings was mostly linked with teachers and artists, some of whom were the students of Leoš Janáček himself. Many more professional personalities who come from this region are part of the musical science, opera, music management or virtuosic and composition art.

There were also various societies, choirs, groupings and orchestras with greater or lesser importance and those also enriched the musical life. However the dissertation focuses solely on those subjects which represent the typical characteristics of local musical life and their quality and character is presentable.

The publication of substantial amount of information based mostly on original sources is the evidence of the value of this dissertation. Its relevance is also underlined by the fact that it relates to a musically active locality and provides suggestions for further musically-historical research.

Zusammenfassung

Diese Dissertation zeigt wichtige Momente, Persönlichkeiten, Verbände und Institutionen, die mit dem Musikleben der Region von Litovel verbunden sind. Diese musikalisch-topographische Monographie widmet sich zuerst dem musikalischen Leben der Stadt Litovel und allmählich gelangt sie auch zu anderen Orten der Region, deren musikalische Bedeutung die Regionengrenze überschritten hat.

Die Litovel-Region liegt nordwestlich von Olomouc und erstreckt sich auf dem Gebiet vom Bouzov-Bergland, vom Landschaftsschutzgebiet Litovelské Pomoraví und Haná. Seit dem 13. Jahrhundert lebten hier nebeneinander Tschechen und Deutsche, aber erst am Ende des 19. Jahrhunderts übernahmen Tschechen die Stadtverwaltung der Stadt Litovel und ihres Bezirks. Das Musikleben der Region wurde also im Laufe des 20. Jahrhunderts vor allem mit der tschechischen Mehrheit verbunden, und zwar auch in der Zeit, als die umliegenden Städte z. B. Uničov und Šternberk überwiegend deutsch waren. Nicht nur aus diesem Grund richtet sich die Arbeit auf die Zeit vom Beginn des 20. Jahrhunderts bis zur Gegenwart.

Die Gründung der ersten öffentlichen Musikschule in Litovel im Jahr 1900 bildete die Voraussetzungen für die Errichtung des stetigen Musikunterrichts. Die Musiktradition der Stadt Litovel und ihrer Umgebung wurde daher meist mit den Pädagogen und Künstlern verbunden, von denen einige sogar Leoš Janáčeks Schüler waren. Viele andere Persönlichkeiten, die von hier stammen, gehören zum Bereich der Musikwissenschaft, der Oper, des Musik-Managements oder der Virtuosen- und Kompositionskunst.

Zu musikalischen Aktivitäten dienten auch verschiedene Vereine, Chöre, Gruppen und Orchester größerer oder geringerer Bedeutung. Die Arbeit bearbeitet aber Themen, die typische Merkmale der lokalen Musikszene darstellen und eine gute repräsentative Besonderheit haben.

Die beträchtliche Menge von den veröffentlichten Informationen, die vor allem aus privaten Quellen stammen, gibt dieser Dissertation eine wissenschaftliche Qualität. Die Bedeutung dieser Arbeit liegt auch in der Tatsache, dass sie

sich thematisch auf eine musikalisch tatkräftige Lokalität bezieht und Themen für weitere musikalische und historische Forschung bietet.

Anotace / Annotation

Disertační práce

Název:	Sondy do hudebního života na Litovelsku
Name of thesis:	Probes into the musical life of the region Litovel
Datum zadání:	2012-01-11
Datum odevzdání:	2012-11-15
Pracoviště:	Katedra hudební výchovy Pedagogická fakulta UP v Olomouci
Obor:	Hudební teorie a pedagogika
Autor:	Kaštanová Hana
Školitel:	Prof. PhDr. Pavel Klapil, CSc.
Oponenti práce:	PhDr. Jiří Kopecký, Ph.D. PhDr. Pavel Pospěch
Místo obhajoby:	Katedra hudební výchovy PdF UP v Olomouci
Rok obhajoby:	2013
Počet stran:	124
Počet příloh:	29 (22 + 7 na DVD)
Jazyk práce:	čeština
Language:	Czech
Klíčová slova:	hudební život, region, pedagog, skladatel, virtuoz, pěvec, orchestr, sbor, hudební instituce, muzeum, interpretace, hudební vzdělávání, dílo
Key words:	Musical life, region, pedagogue, composer, virtuoso, singer, orchestra, choir, musical institution, museum, interpretation, musical education, work
Shrnutí:	Mikroregion Litovelsko se rozkládá na území Bouzovské vrchoviny, Litovelského Pomoraví a Hané. Historicky patří k oblastem, v nichž se hudební tradice udržuje již po celá staletí na vysoké umělecké úrovni. Etnograficky je život

tohoto města v průběhu celého 20. století spojen s českým obyvatelstvem, a to i v době, kdy okolní města jako Uničov byla německá. Hudební bádání v tomto regionu často odhaluje velmi překvapivá zjištění o významných osobnostech z okruhu hudební vědy a pedagogiky, opery, sbormistrovství, virtuózní či skladatelské činnosti. Za zmínku stojí také spojitosti se skladateli Antonínem Dvořákem, Leošem Janáčkem, nebo Josefem Bohuslavem Foersterem.

Summary:

The region Litovel covers the areas of Bouzovská vrchovina, Litovelské Pomoraví and Haná. Historically, it belongs to the areas in which the music tradition is being kept at a high artistic level for centuries. The cultural life in Litovel had been linked up with the Czech inhabitants throughout twentieth century, not excepting the time when the neighbouring towns were German, such as Uničov. The music enquiry in this region often reveals highly surprising discoveries of important people of musicology and pedagogy, opera, choir conducting, virtuoso playing or composition. It is worth mentioning also connections with composers Antonín Dvořák, Leoš Janáček or Josef Bohuslav Foerster.

Seznam příloh

I. *Obrazové a textové přílohy*

1. Ukázka notace z Kancionálu Jana Rozenpluta
2. Abendchor z opery *Das Nachtlager in Granada* Konradina Kreutzerera
3. Titulní strana libreta k opeře *Kostnice sedlecká* od Otakara Bradáče
4. Fotografie Uničovského sboru s Janem Burianem
5. Burianovi žáci pravděpodobně v Troubelicích
6. Dopis Jana Buriana Leoši Janáčkoví
7. Plakát koncertu mistra Kubelíka v Litovli
8. Ukázka rukopisné skladby Jana Buriana
9. Fotokopie skladebných cvičení Aloise Holoubka z varhanické školy s opravami a vpisky vyučujícího
10. Kopie vysvědčení z jednoletého kurzu houslové hry s podpisem Leoše Janáčka, který absolvoval Alois Holoubek
11. Plakát s programem Velkého jarního koncertu v Litovli z roku 1921 za řízení Aloise Holoubka
12. Kopie Holoubkových rukopisných poznámek v notovém archu se jmény zpěváků sboru
13. Rukopisné věnování Františka Hluchého rodné Litovli v jednom z výtisků jeho sbírky povídek a fejetonů nazvané *Symfonie života*
14. Plakát s rozpisem obsazení rolí *Prodané nevěsty* s Ritou Schimkeovou v nastudování pražského Národního divadla
15. Kopie článku v rakouského tisku AZ Sonntag o koncertech Litovelanky
16. Kopie rukopisu *Graduale* Vladimíra Juráše s vlastním podpisem
17. Jurášova píseň *K nebesům dnes zalet' písní* uvedená v nejnovějším vydání Kancionálu Olomoucké arcidiecéze
18. Znělka pro litovelské gymnázium k oslavě 60. výročí, kterou složil Juraj Pospíšil
19. Znělka Pavla Klapila k oslavě 80. výročí založení litovelského gymnázia
20. Dopis strážníka Matěje Křópala z Břochovan o tom, jak navštívil koncert Jaroslava Kociana
21. Fotokopie části rukopisu skladeb ke hře *Dva dny prezidentem v Kanadě* od Valentina Šindlera
22. Mapa Litovelska

II. *Digitální, audio a video přílohy na DVD*

23. Digitalizovaný zvukový záznam z gramofonové desky s rozhovorem Jana Buriana s vnučkou Jiřinou Burianovou
24. Videoukázka z Dvořákovy *Rusalky* s Ritou Schimkeovou v hlavní roli
25. Videoukázka z muzikálu *Tři mušketýři* s Alanem Bastienem v roli d'Artagnana
26. Zvuková nahrávka *Koled beze slov* Františka Kobzy

27. Partitura Kobzova *Věnečku moravských písní pro dětský hlas a orchestr*
28. Videoukázka zpěvu Valentina Šindlera coby školníka ve filmu *Kantor ideál* z roku 1932, režie Martin Frič
29. Dvě zvukové ukázky rozhlasových povídek strážka Matěje Křópala a Jozéfka Melhobe

Přílohy

I.

Vísne o Největším
a nestýhlém, Syna Božého, w ži-
votě Blahoslavené Panny Ma-
rye. Wčelentj.

Veni Redemptor gentium.

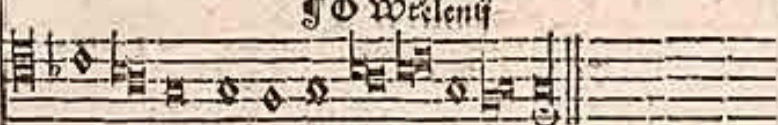
Křjgdž náš Wykupitel / včaz

porod slavné Panny / Diw suš wšsem Lidem

2 3 diw

2. **J O Wtělenij**

z divného, Porodu neslychaného.

G Neb ne z Semene Mužského / než z mocy Du-
cha Swatého / Slovo Tělem věčneno /
A w životě oslaweno.

G Panna gsaucy obtížena / wssak čistoty nez-
bawena / Ctností swatých plna byla /
Boha w své schráně nosyla.

G Wegdauc z Pokojika swého / Studu Dwo-
ru Královského / Obr ze dwogů podstaty /
Chtě nám spasenij zeyskati.

G Wyšel gest na Swět od Otce / Odtud wstoupil
k Otce zase / zstoupil do Pekel při Smrti /
Rownost má w Božstwij na wěky.

G Gsarowny Otce wěčnému / Pomož Kryste znáe
každému / Posylň nás mde mocy wěčné /
Dey s sebau sláwu Nebesku.

G Giž se stkwij Gesly twých sláwa / A swětlem swij-
tj Noc tmawá / Tě at nám nášs hřijch nestij-
nij / Dey znáti twé dobrodinij.

G Budiž Bohu Otce chwála / Budiž Synu čest
a Sláwa / s Duchem swatým Těssytele /
Uynij y na wěčné časy / Amen.

Con.

1. Ukázka notace z Kancionálu Jana Rozepluta

15.

Abendchor. (Aus: „Das Nachtlager von Granada.“)

Mäßig und faust.

Arceher

Sopran.
Alt.

1. Schon die A = bend = glo = den klan = gen, und die Flur im
2. Schlummert süß, und je = den Mor = gen wed' euch froh der

Tenor.
Baß.

1. Schon die A = bend = glo = den klan = gen und die Flur im
2. Schlummert süß, und je = den Mor = gen wed' euch froh der

Sopran.
Alt.

1. Schlum = mer liegt. Wenn die Ster = ne auf = ge = gan = gen,
2. Son = ne Strahl, schlum = mert süß und oh = ne Sor = gen,

Tenor.
Baß.

1. Schlum = mer liegt. Wenn die Ster = ne auf = ge = gan = gen,
2. Son = ne Strahl, schlum = mert süß und oh = ne Sor = gen,

Sopran
Alt.

1. je = der gern im Traum sich wiegt. Ja, ein ru = hi = ges Ge =
2. frei von Sün = den, Angst und Qual! Ja, ein ru = hi = ges Ge =

Tenor.
Baß.

1. je = der gern im Traum sich wiegt. Ja, ein ru = hi = ges Ge =
2. frei von Sün = den, Angst und Qual! Ja, ein ru = hi = ges Ge =

Sopran
Alt.

1. wif - fen mög' euch stets den Schlaf ver - sü - hen, bis der Mor - gen - ruf er -
2. wif - fen mög' euch stets den Schlaf ver - sü - hen, daß, wenn Got - tes Ruf er -

Tenor.
Bass.

1. wif - fen mög' euch stets den Schlaf ver - sü - hen, bis der Mor - gen - ruf er -
2. wif - fen mög' euch stets den Schlaf ver - sü - hen, daß, wenn Got - tes Ruf er -

Sopran.
Alt.

1. schallt, bis der Mor - gen - ruf er - schallt, und das Horn vom Fel - sen -
2. schallt, daß, wenn Got - tes Ruf er - schallt, er nicht bang' ins Herz euch

Tenor.
Bass.

1. schallt, bis der Mor - gen - ruf er - schallt, und das Horn vom Fel - sen
2. schallt, daß, wenn Got - tes Ruf er - schallt, er nicht bang' ins Herz euch

Sopran.
Alt.

1. halt. halt, und das Horn vom Fel - sen halt!
2. halt. halt, er nicht bang' ins Herz euch halt!

Tenor.
Bass.

1. halt. halt, und das Horn vom Fel - sen halt!
2. halt. halt, er nicht bang' ins Herz euch halt!

2. Abendchor z opery *Das Nachtlager in Granada* Konradina Kreutzera

3. Titulní strana libreta k opeře *Kostnice sedlecká* od Otakara Bradáče

4. Fotografie Uničovského sboru s Janem Burianem

5. Burianovi žáci pravděpodobně v Troubelicích

Shovutný Pane Řediteli!

Uklyšel jsem o sbírání nář. písní. Jelikoz v našem kraji nikdo posud se o to nestaral, opovrdil jsem se já, a proptával jsem se v okolí Jouxova po starých písních. Nevím ale vyhovino-li, a proto posílám několik „přesnicek“, které jsem načrtl na ukázkou. V ostatních, kteří bych sbíral, stačino-li, posílám kousky, které jsem už vyručel.

Tyto písně slýchati zde je, iž jsem zvědka a to spíše v okolních lidinách než-li v Jouxově (hornatá krajina sev. Moravy, okr. Litovel.)

Nevím, je-li některá z těch písní původní, ač myslím, že krajina zdejší vzhledem ku své krásě nemohla býti bez původního produkce. Dialekt zdejší se pokládá všeobecně za čisté hanácký; přece však se od něho lišívá výslovností některých slov. Tak na př. hanák od Litvoly řekne, nebožtík; zele - náš: nebožtík, zeli. Při hodině odsud, v krajíně kolem Koniců různí se Dialekt od hanácký ještě víc. Samohlásky o a e jsou ve výslovnosti ještě širší. Foké, viterko, foké! (Při tom, jako kolem Jpna. Jenže tam zas v některých slovech je u, kde u nás je o. Houno! Houno!)

Písně však jsou přizpůsobovány řeči spisovné, ač Dialekt je v nich přece znáti.

Na smutnou neděli nástrojí hoši
z doškové „smrtáka“, vynášejí ho a zpívají
při tom: Za dědinou smrtáka spálí.

Když děti z Kozlečka chodí v létě
se sbírájí jahody domů nesou hršky
s jahodami „na vichorato“ a propívají po
cestě: „Jahodulce Jo...“ Když přistánu
červené jahody, chodívají děti na
„černé jahody“ (borůvky) do Leš. Les
„Leš je na rozhraní Kozlečka a Hováčova.
Někdy se pethají při sbírání jahod děti
z obou obcí a někdy obyčejně nastane
i konkurenční závist. Bývá práčka.
Porázení utíkající se vlevoji si pokřikem:

Kováčosti havraní snědle koně za dva dny nemělo ho ještě dost,
vohřežale kajbo kost!

Nyní sloužuji si ještě poprositi za odpuštění,
že jsem obtěžoval tak dlouhým a neladným
psaním a znamenám se

v hluboké pletě

Brno na Moravě 13. března 1908.

Jan Burian,
učitel.

Dvorana Rolnické záložny v Litovli.

V sobotu 8. září 1934.

Okresní osvětový sbor, pěvecký a hudební spolek
„Smetana“, Akademický feriální klub v Litovli.

Pod protektorátem městské rady

SLAVNOSTNÍ KONCERT MISTRA JANA KUBELÍKA.

Pořad koncertu:

- 1) Dvořák: Houslový koncert a moll
Allegro ma non troppo - Adagio ma non
troppo - Allegro giocoso ma non troppo.
 - 2) a) Beethoven: Romance F dur.
b) Bach: Preludium (pro solové housle).
c) Schumann: Večerní píseň
d) Saint Saens: Rondo capriccioso.
Přestávka.
 - 3) a) Kubelik: Canzonetta.
b) Kubelik: Tarantella
c) Paganini: Campanella.
- U klaviru: Alfréd Holeček, virtuos na klavír.
Petrofův klavír ze skladu firmy.

Začátek o osmé hodině.

7. Plakát koncertu mistra Kubelíka v Litovli

Cikánští popěvky.

Slabě a dumavě

Slabě a dumavě

Slabě a dumavě

mf

mf

Mírně rychle

Mírně rychle

Mírně rychle

mf

mf

ritard.

a tempo

ritard.

a tempo

ritard.

a tempo

First system of a musical score, consisting of three staves. The top staff is the vocal line, and the bottom two are piano accompaniment. The tempo markings *poco rit.* and *a tempo* are present.

Second system of the musical score, also with three staves. The tempo marking *ritard.* is visible at the end of the system.

Third system of the musical score, featuring three staves. The vocal line includes the lyrics "do" and "Xorina". The tempo marking *mf* is present.

Fourth system of the musical score, consisting of three staves. The piano part features a prominent melodic line in the right hand.

Handwritten musical score for the first system, featuring a treble and bass staff with various notes and rests.

Handwritten musical score for the second system, featuring a treble and bass staff with various notes and rests.

ħvolna a vřrasnř

Handwritten musical score for the third system, featuring a treble and bass staff with various notes and rests.

Mnoħe vřchle

Handwritten musical score for the fourth system, featuring a treble and bass staff with various notes and rests.

The image shows a page of handwritten musical notation on aged paper. At the top, there are three staves of music. The first staff is in treble clef, the second in alto clef, and the third in bass clef. The tempo instruction "Dělní rytmus" is written above the first staff. The notation includes various rhythmic values, including eighth and sixteenth notes, and rests. Below the first three staves, there are three pairs of empty staves, each pair consisting of two staves joined by a brace on the left. At the bottom left of the page, there is a small circular logo and the text "SKG 412 Systém Štěrpek děpoš."

8. Ukázka rukopisné skladby Jana Buriana

Thema (violino)

This image shows a page of handwritten musical notation for a string quartet. The score is written in G major and 3/4 time. It consists of four staves: Violin I (Viol. I), Violin II (Viol. II), Viola, and Cello/Double Bass (Viol. C.). The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. There are several dynamic markings, including 'p' (piano) and 'f' (forte). The piece concludes with a double bar line and repeat signs. The handwriting is in dark ink on aged, slightly yellowed paper.

9. Fotokopie skladebných cvičení Aloise Holoubka z varhanické školy s opravami a vpisky vyučujícího

KONSERVATOŘ HUDEBNÍ A DRAMATICKÁ V BRNĚ
S PŘÁVEM VEŘEJNOSTI

(dle výnosu ministerstva školství a národní osvěty č. 43.582/4750 n. o. ze dne 19. listopadu 1919)

Vysvědčení.

Pan *Koloubeck Alois*
 Slečna
 narozený dne *1. ledna 1895* v *Peternau, Dol. Rakousko*
 navštěvoval ve školním roce 1919/20 *čtvrtý* ročník *houslečnického*
 oboru na konservatoři hudby v Brně jako *mimořádný* posluchač s tímto
 výsledkem:

Hudební nadání: *zručný*
 Chování: *velmi dobré*
 Pílnost: *uspokojivá*

Prospěch v jednotlivých předmětech:

Hlavní předmět (<i>housle</i>) <i>dobry</i>	
Theoretické (praktické) pedagogium a literatura nástroje	
Viola	
Tympaní a bicí nástroje	
Hra orchestrální	
Obtížní klavír	
Doprovod (klavírní, chorálu, mší)	
Improvisace	
Zařízení varhan	
Úvod do studia a pojmání rolí	
Deklamace a mimické studium partí	
Všeobecná hudební nauka	
Harmonie (theoretická, praktická), díl	
Kontrapunkt (theoret., prakt.)	
Hudební formy a rozbor skladeb	
Skladba	
Nauka o nástrojích	
Instrumentace	
Hra číslovaného basu	
Hra partitur	
Rtění (sboru, orchestra)	
Intonace, tlukání	
Sborový zpěv	

Církevní zpěv	
Církevní zpěv sborový	
Dějiny hudby (. díl)	
Dějiny české hudby	
Hudební paedagogika	
Zaklady psychologie	
Akustika	
Jiný nástroj roč.	
Čeština	
Fonetika	
Česká literatura	
Všeobecná literatura (. díl)	
Všeobecné dějiny (. díl) *	
Dějiny výtvarných umění	
Nauka o společenském chování	
Tanec	
Šerm	
Francouzština	
Ruština	
Italština	

Počet vynechaných hodin 2

Ředitelství hudební a dramatické konservatoře v Brně,

dne 30. června 1920.

Lea. Mag.
třídní profesor.

Weyr
předseda kuratoria.

Levi Janáček
ředitel.

Stupnice známek :

Stupeň:	1	2	3	4
Nadání:	vynikající	známé	přiměřené	—
Chování:	velmi dobré	uspokojivé	neuspokojivé	—
Přítomnost:	vytrvalá	uspokojivá	nestálá	nepřítomná
Prospěch:	velmi dobrý	dobrá	dotatečný	nedostatečný

10. Kopie vysvědčení z jednoletého kurzu houslové hry s podpisem Leoše Janáčka, který absolvoval Alois Holoubek

Pěv. a hudeb. spolek 'Smetana' v Litovli
dříve

MĚSTANSKÁ BESEDA LITOVEL

pořádá
v neděli 3. dubna
1921 o 8. hodině
večer

VELKÝ JARNÍ KONCERT

ve dvoraně Roln. záložny.

Dirigent p. Alois Holoubek.

POŘAD:

- Č. 1. B. r. Beethoven: Prometheus. Ouver-
tura pro orchestr.
- Č. 2. Ld. Fibich: Jarní romance pro smís.
sbor a sola s průvodem orchestru.
- Č. 3. B. Smetana: Klavírní trio op. 15.
a) Moderato assai.
b) Allegro ma non agitato. Andante. Maestoso.
c) Finale. Presto.
- Č. 4. B. Smetana: Česká píseň. Kantáta
pro smís. sbor s prův. orchestru.

Ceny míst ľudetně zemské dávkýj: Gaze K 52.
Křeslo K 10.40, I. místo K 7.80, II. místo 6 K.
6 stání K 3.60, student. lsteř K 2.40. Balkon
I. a II. řada K 7.80, III. a IV. řada 6 korun.

A. SMETANA, LITOVEL.

Upozornění. — S prováděním programu započato bude přesně o 8. hod. večerní. K vůli
zachování klidu budou po zahájení koncertu vchody do sálu uzavřeny.

11. Plakát s programem Velkého jarního koncertu v Litovli z roku 1921
za řízení Aloise Holoubka

Allegro moderato.

Hlavnímu městu sev. Slavé,
mé rodné Litvli,
kdysi král. svobodnému městu.

Hluchý Frant.

Ve Třídni, v říjnu 1938.

13. Rukopisné věnování Františka Hluchého rodné Litvli v jednom z výtisků jeho sbírky povídek a fejetonů nazvané *Symfonie života*

NÁRODNÍ DIVADLO

v Národním divadle

Ve čtvrtek dne 31. května 1990 v 19.00 hodin

BEDŘICH SMETANA

Prodaná nevěsta

Komická opera o třech dějstvích na slova Karla Sabiny

DIRIGENT: JOSEF KUCHINKA
REŽIE: LADISLAV ŠTROS
SCÉNA A KOSTÝMY: KAREL SVOLINSKÝ j. h.
SBORMISTR: MILAN MALÝ
CHOREOGRAFIE: JIŘÍ NĚMEČEK

Krušina, sedlák	Jaroslav Souček
Ludmila, jeho žena	Antonie Denygrová
Mařenka, jejich dcera	Rita Schimkeová, sólistka opery Státního divadla v Ostravě j.h.
Mícha, gruntovník	Karel Hanuš
Háta, jeho manželka	Blanka Vítková
Vašek, jejich syn	Alfréd Hampel
Jeník, Míchův syn z prvního manželství	Jan Markvart
Kecal, vesnický dohazovač	Karel Průša
Principál komediantů	Milan Karpíšek
Esmeralda, komediantka	Jana Jonášová
Indián, komediant	Josef Heriban

Vesnický lid, komedianti, děti

Furianta ve 2. jednání tančí: Jiří Němeček a baletní soubor Národního divadla
Skočnou ve 3. jednání tančí: Ivo Fiala, Bohuslava Jelínková, Elena Zemanová,
Luděk Frydrych, Jiří Němeček, Milan Karpíšek, Jana Jonášová, Josef Heriban

ORCHESTR NÁRODNÍHO DIVADLA
OPERNÍ SBOR A BALET NÁRODNÍHO DIVADLA

Pohybová spolupráce: Otto Šanda

Pomocný režisér: Miloslav Smrž

Hudební příprava: Jiří Pokorný a Bohumír Váchal

Hlavní inspicient: Ervín Schubert - Nápověda: Jiřina Barochová

Po začátku představení není dovolen přístup do hlediště - Přestávky po 1. a 2. jednání

Návštěvníkům Národního divadla a Nové scény je k dispozici podzemní parking osobních aut

Konec po 21.30 hod. - Mládeži přístupno

Zítřka v pátek dne 1. června 1990 v 19.00 hodin ZE ŽIVOTA HMYZU

14. Plakát s rozpisem obsazení rolí *Prodané nevěsty* s Ritou Schimkeovou v nastudování pražského Národního divadla

Sonne über Messe und Kinderglück

Vor Besuchersturm auf Herbstmesse. — Kinderfreunde feiern heute „Tag des Kindes“

Sonnenschein, wie er schöner nicht bestellt werden könnte, sagen die Meteorologen für den heutigen letzten Tag der Wiener Herbstmesse und den „Welttag des Kindes“, der allein in Wien auf 16 Festplätzen gefeiert wird, voraus. Örtlich dürften die Temperaturen bis auf 25 Grad steigen, und voraussichtlich wird ein mildes Südlüfterl dafür sorgen, daß keine Regenwolke den blauen Himmel trübt.

Im Messegelände im Prater und im Messepalast wird heute Sonntag ein großer Besucherandrang erwartet. Autofahrern, die sich langes Umherirren auf der Suche nach einem Parkplatz ersparen wollen, ist zu raten, die öffentlichen Verkehrsmittel zu benützen.

Auf 16 Festplätzen in fast allen Wiener Bezirken, wo die Wiener

Kinderfreunde heute den „Welttag des Kindes“ feiern, wird bei Kasperltheater, Filmvorführungen, lustigen Wettspielen und vielen anderen Attraktionen das Kinderglück blühen. Mehr als 50.000 Kinder und Eltern werden erwartet.

Im Donaupark spielen als Gäste der Wiener Kinderfreunde von

13 Uhr an 60 Mädchen und Buben aus Olmütz in ihren Nationaltrachten auf. Die Kapelle konzertiert später auch im Sonnenland Lasernberg. Im Sonnenland Paradies in Hütteldorf, im Baumgartner-Kasino-Park und auf dem Kinderspielplatz in der Ausstellungsstraße singt ein Kinderchor aus Proßburg.

Die kleinen Olmützer Trachtenmusikanten, die zum „Welttag des Kindes“ nach Wien gekommen sind, gaben Samstag vor dem Rathaus ein Ständchen

AZ-Wetterdienst

WETTER VON HEUTE: Nach meist rascher Auflösung der Frühnebelfelder im allgemeinen heiter bis wolkig und warm. An der Alpennordseite Föhneinfluß. Im Laufe des Tages im Südwesten Aufkommen stärkerer Bewölkung. In freien Lagen und auf den Bergen lebhaftere Winde aus südlichen Richtungen. Frühtemperaturen 7 bis 14 Grad. Tageshöchsttemperaturen 20 bis 25 Grad.

Smilka Popicová

Yitka Smoráková

Dana Smoráková

Graduale vánoční

Partitura

Andte. *Tutti*

Lpka se-je, bo-ží, lbo-ží, oh, zpíje sa-ši, žalonoje!

Solo. *Tutti.*

zde celým, zde celým světa o-bo-rem, zde celým světa o-bo-rem a

Solo.

hřbou kařcím pahorem. Cým na nebeské stolici vřdy s Ocem světy

Tutti.

ří-čí-čí jde s nebe křidské rodině, co slabě, chudé ne-vi-ně. křle-

sejte, chudci pasty-ři, k vám pastyři čestou nam-ři. Onť hle-da,

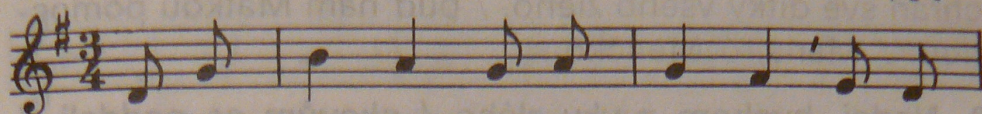
Solo.

prostě tu, Onť hle-da srd-či pro-cto tu. Onť hle-da srd-či

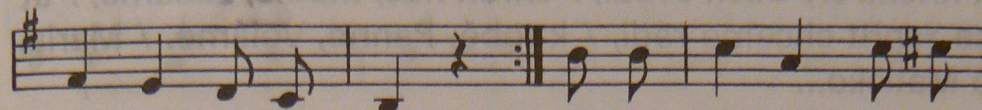
Vladimír Jurák
solutitel

Handwritten musical score for a Graduale by Vladimír Juráš. The score is written on a single page with a vocal line and a piano accompaniment. The lyrics are: "prostotu a čistě vede k ži-vo-tu. Al-le-lu-ja, al-le-lu-ja!". The score is signed "JAN JURAS, ROZVED. S. T." and dated "16. IV. 1899.". The score is written in a simple, handwritten style with some corrections and annotations in red ink. The piano part includes a few chords and a simple melodic line. The vocal part is a simple melody with lyrics written below it. The score is on aged paper with some stains and a small purple mark near the bottom left.

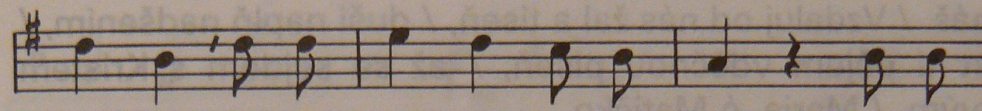
16. Kopie rukopisu *Graduale* Vladimíra Juráše s vlastním podpisem

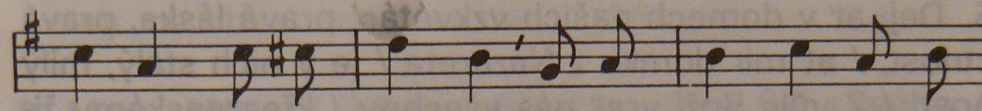
1. K ne-be - sům dnes za-let' pí - sní tam, kde
vy - po - věz jí, co tě tí - sní, po - tě -

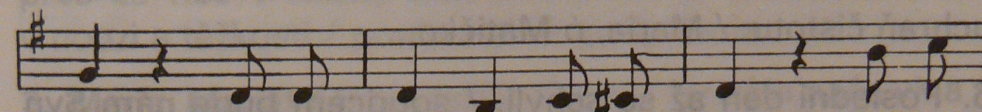
sí - dlí Ma-tka tvá, Je-ště ni-kdy ne-slý-
ší tě Ma-ri - a.

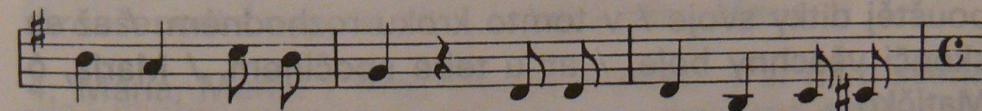
chá-no, že kdo od ní o-pu - štěn; pros, i

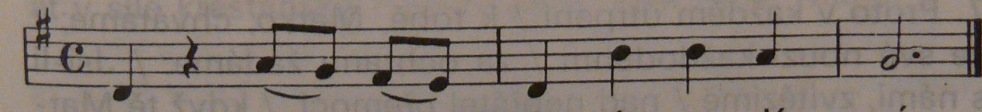
to - bě bu-de dá - no, bu-deš ji - stě po - tě -

šen. Ma-ri - a, ó Ma-ti - čko, Kri-sta

Pá - na ro-di - čko, u - sta - vič - ná po - moc

tvá ú - tě - chu nám po - dá - vá.

2. Jediný Syn tvůj než skonal / na Golgotě bolestné, /
k tobě, Matko, z kříže volal: / Hle, syn tvůj, hle, dítky

Juraj Pospíšil

Slavnostní znělka

k 65. výročí založení litovelského gymnázia

Maestoso - con moto.

Tromba
Tenor Tromba
Bassa

cresc.
sf
p

18. Znělka pro litovelské gymnázium k oslavě 60. výročí, kterou složil Juraj Pospíšil

PAVEL KLAPIL

SLAVNOSTNÍ ZNĚLKA

Mazstoso (♩. = 50)

TROMBA in B

Tromboni I

Tromboni II

Tromboni III

Znělkou byly zahájeny oslavy 80. výročí založení střední školy v Litovli dne 12. 9. 1981.

19. Znělka Pavla Klapila k oslavě 80. výročí založení litovelského gymnázia

Stréček Matěj Křópal z Břochovan bele na koncertě Jarosl. Kociána v brněnském divadle (30. 4. 1921)

Tož pré – v nedělo 24. t. m. dopoledne bode hrát v městském divadle ten slavné virtuos na hosle Kocián a bodó ho doprovázet na inštrumente všeci mozekanti z divadla a řidit to bode ten dirigent pan Neumann! Tak oznamovale plagáte jak vrata na roho každé holecce. „Tož, milé Matějo, honem pro léstek a místo na slavnó mšo k sv. Jakóbko pudeš na koncert do divadla. Šak takové koncert je také povznešení mesle k Boho a ostatně jož se's namodlel v ževotě dost!“ – A tož před 10 hod. sem se posadil pěkně na sedadlo nedaleko jeviště. Mozekante sem viděl načesto z blézka, belo jich plny jeviště a štymovale. (Pře takovym koncertě se světla nezhášijó.)

Za chvilko přešil ten pan dirigent Neumann, o kterym sem Vám jož jedná napsal a pak velezl ten Kocián a ledi ho převitele pleskáním. Povidám si: „Ten jistě mosi neco omět, že mo jož napřed' pleskajó!“ – Já sem se take očel ve škole držet hosle a oměl sem jož nazpaměť hrát „Na té lóce zelené“ a „Po řece Vltavě plave krokodil“ – a na vánočni svátke sem take nekde hrával na kchóře pře mše sekund estata, estata – a tož, vidíte, že hoslim rozumim. Bodem teda vidět, Kociánko, co v tobě vězi a podlivá toho bodo pleskat – já! – A tož milé Kociánek se postavil, poděkoval poklonó za převitání, osmál se do lóží na všecke pěkný děvčata, dal hosle k ocho, brukl nekolekrát na strone, ešle má dobře naštymováno, podival se na toho pana Neumanna, jak debe chtěl říct: „Pane registr, spostime!“ a pan dirigent mrkle na mozekante a jož to šlo! Zapomněl sem na Břochovane, na svó Marejáno, na hospodářstvi a nechal sem se onášet tó mozekó do iných světu a ten Kocián hrál, jak debe mo prste ozlatil. To sem otviral oče e oše a bel sem z toho načesto hlópe. Je to možny, abe smrtedlné člověk tak tema prstama přebiral? Keré čert! Že be, k sakro, na hoslich bele takovy tóne? – A potom! Zapoměle mo tam dat meslim note a on hrál všecko z hlave! Jenom si to rozvažte, co takové člověk mosi mět v hlavě not! A všelajakých! Bez nožek e s nožkama, dlóchéh e krátkých! Zatrackané chasnik! No zkrátka virtuos! – A vite, co to je takové virtuós? – To je člověk, keré má s hoslema co dělat od malinkosti. Šak tam take vekládale, že ten Kocián ešče pré neoměl ani dobře chodit a mlovit a ož pré brnkal na hosle. Dež mo dale k Ježiško vojáka lebo trumpétko, tož tém sekl o zem a jenom křečel: „hosle! hosle!“ – A dělal takovy pokroke, že za chvilko oměl lepče hrát, než jeho pan očitel. A dnes omi na te hosle všelejaky špumprnákle. – Te jeho hosle mlovijó, smějó a zlobiló se a hrá e nekolika prstama najedná. – Holt bel to koncert, na keré bodo celé ževot vzpominat a jak bode podrohy takové koncert v Brně, nic mě v Břochovanech neodrží. – Přejedo zas!

20. Dopis stréčka Matěje Křópala z Břochovan o tom, jak navštívil koncert Jaroslava Kociána

Usta zaproszają, własną piosnkę o piórze i piastwie do bogi, - Duchodan, prokret.
Dyżak jako kłopotem al' stanowa.

6.1.

Mela.

[28]

1.

S

p

Ochona hie sta - da, powstam se ra - ka.

lampom wno da - me dal, gwałtaj dani wri - tu

u - ha - min wle - tu kaptin jak by meci kurtaj se

p wosch jala wa - te kosi mi wa - te wrota kusi jak

wron, hraj kol se mi - ka' wrochno se sta - ka'

Refrain

vi - si - a myk - k - ä - t - ä
 Ten - si - an mi - j - ä

ja - ho - ma - mi - si - i,
 po - ka - a - k - o - ra - mi - j - ä,
 hoi - tu - u - s - i - t - t - e - j - ä

mi - j - ä
 Ten - si - an mi - j - ä
 Ten - si - an mi - j - ä
 Ten - si - an mi - j - ä

ra - d - i - o - s - i - i - t - t - e - j - ä
 ra - d - i - o - s - i - i - t - t - e - j - ä
 Ten - si - an mi - j - ä

Empty musical staves

3.

dy si mi říkají, tu já - tě vezmú mi pro svou milou,
 si - vol můj já - ho svůj ráj - pohádková
 já - ní ráj!

Fine

2x a refrain.

*d na hříšovatce předpisě strážních polnic.
 Oh jak romantické!*

e.2.

21. Fotokopie části rukopisu skladeb ke hře *Dva dny presidentem v Kanadě* od Valentina Šindlera

22. Mapa Litovelska

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra hudební výchovy
Doktorský studijní program Hudební teorie a pedagogika

Mgr. Hana Kaštanová

Sondy do hudebního života na Litovelsku

Autoreferát disertační práce

Školitel: *Prof. PhDr. Pavel Klapil, CSc.*

Olomouc 2012

Disertační práce byla vypracována na Katedře hudební výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v rámci studijního programu Hudební teorie a pedagogika v letech 2009–2012.

Školitel: Prof. PhDr. Pavel Klapil, CSc.
Oponenti: PhDr. Jiří Kopecký, Ph.D.
PhDr. Pavel Pospěch

Místo obhajoby: Katedra hudební výchovy PdF UP v Olomouci

Termín obhajoby: _____

Místo, kde bude práce vystavena: Katedra hudební výchovy PdF UP v Olomouci

Obsah disertační práce

- 1 Úvod
- 2 Stav bádání
- 3 Vymezení Litovelska
 - 3.1 Litovelsko z historicko-správního pohledu
 - 3.2 Litovelsko z pohledu geografie a etnografie
 - 3.3 Litovelsko z pohledu národnostního a kulturního
 - 3.4 Stanovení oblasti
- 4 Nástin hudebního života na Litovelsku do roku 1899
- 5 Z hudebního života na Litovelsku
 - 5.1 Litovel
 - 5.1.1 Významné hudební osobnosti 1. poloviny 20. století
 - 5.1.2 Významní rodáci 1. poloviny 20. století
 - 5.1.3 Významné hudební osobnosti 2. poloviny 20. století
 - 5.1.4 Významní rodáci 2. poloviny 20. století
 - 5.1.5 Z hudebních spolků a institucí
 - 5.2 Bouzov
 - 5.3 Měrotín
 - 5.4 Chudobín
 - 5.5 Haňovice
 - 5.6 Cholina
- 6 Závěr
- 7 Seznam použitých zdrojů
 - 7.1 Literatura
 - 7.2 Periodika
 - 7.3 Internet
 - 7.4 Prameny

Resumé

Summary

Zusammenfassung

Anotace / Annotation

Seznam příloh

Přílohy

1. Předmět, metody a cíle disertační práce

Hudební topografie se řadí ke klíčovým oblastem hudebně-historického bádání. Zvláště v poslední době přibývá prací zabývajících se regionálním nebo lokálním hudebním děním. Autoři v nich většinou vyzdvihují významná fakta dané oblasti, zvláště v místech, která jsou historicky, kulturně, politicky či jinak významná.

Obdobně laděná je i disertační práce *Sondy do hudebního života na Litovelsku*. V jejím názvu je záměrně užito výrazu sonda, i když se v oblasti hudebního výzkumu zcela běžně neužívá. Čtenář tak nemá očekávat šíře rozprostřený souvislý přehled hudebních dějin oblasti. V tomto případě bylo cílem hlouběji se zaměřit na některé osobnosti a instituce, jejichž význam často překračoval hranice regionu, a touto cestou dosáhnout plastického pohledu na hudební život celého Litovelska.

Sousloví hudební život avizuje historické zaměření práce. Proto jsou zde uplatněny především heuristické metody. Ty jsou doplněny i některými empirickými metodami, např. rozhovorem. Uplatnění zde ale nalézají i ryze moderní způsoby práce, jako technika pořizování, střihu, úprav a ukládání zvukových a filmových nahrávek, počítačová notace, vytváření tabulek apod.

2. Obsah jednotlivých kapitol

Důležitým výchozím bodem pro celé hudebně-místopisné bádání je vymezení oblasti, kterou se disertační práce zabývá. Litovelsko procházelo řadou historických, správních, národnostních a jiných proměn, jež ovlivňovaly a utvářely jeho kulturní život. Třetí kapitola se těmto změnám věnuje a rozebírá Litovelsko z různých hledisek – historicko-správního, geografického, etnografického, kulturního a národnostního. Definice Litovelska pak tyto pohledy reflektuje a přesně udává hranice regionu, které jsou znázorněny na příslušné mapě. Mapa je součástí příloh.

První zmínky o hudebním životě na Litovelsku se objevují již od 13. století. Kapitola *Nástin hudebního života na Litovelsku do roku 1899* proto zpracovává hudební dějiny v rozmezí 13.–19. století. Stať čerpá ze studií několika autorů, jejichž badatelský záměr nebyl úplně totožný. Jedná se tedy o kompilaci všech historických období. Nutno podotknout, že zde autorka navíc uvedla některé zajímavé okamžiky, které byly uvedeny pouze sporadicky, nebo dosud nebyly publikovány vůbec. Protože jsou ale mnohé skutečnosti obecně známé nebo již probádané, slouží zmíněný nástin hudebního života spíše jako „příprava“ hlavního textu.

Přelom 19. a 20. století představuje předěl v průběhu zdejších hudebních dějin, proto se disertační práce dále zaměřuje na hudební život Litovelska od počátku 20. století po současnost. Největší prostor v hudebním putování po regionu zaujímá královské město Litovel, po něm následují další hudební místa směrem na západ, poté na jih a nakonec směrem na východ. Tento postup v podstatě opisuje okružní trasu, která začíná od Litovle a vede proti směru hodinových ručiček zpátečním směrem opět k Litovli. Pro lepší přehlednost je kapitola o Litovli rozčleněná na litovelské hudební osobnosti a slavné rodáky v chronologickém pořadí, její závěr pak tvoří zdejší vybrané hudební spolky a instituce. Za zmínku stojí skutečnost, že zcela přesně nelze všechny uvedené subjekty zařadit do první ani do druhé poloviny 20. století. Jako příklad lze uvést

rodinu Bekovu. I když první dva uvedení členové rodinného klanu spadají ještě do první poloviny 20. století, jsou zde zmíněni hlavně kvůli sourozencům Bekovým – Josefu a Boženě, provdané Halvové, kteří náleží do druhé poloviny 20. století. Tyto drobnosti však nebrání tomu, aby si čtenář dokázal bez problémů propojit všechny historické souvislosti.

Další podkapitoly disertace zachycují okamžiky nebo osobnosti hudebního života vztahující se k jednotlivým obcím regionu. Počet uvedených obcí sice není velký, ale hudební osobnosti nebo instituce spojené s těmito místy svým významem často překračovaly hranice Litovelska. V obsahu jsou uvedeny pouze názvy vybraných lokalit. Dalšího podrobnějšího členění, kterého je užito v kapitole věnované Litovli, už nebylo zapotřebí.

Nedílnou součástí disertace tvoří poměrně obsáhlé přílohy. Jejich náplň sestává z mapy, hudebnin, rukopisů, novinových článků, audio nahrávek, filmů a dalších obrazových ukázek, které byly vybrány z mnoha pozůstalostí, soukromých archivů a jiných informačních zdrojů. Všechny ukázky mají reprezentativní charakter a tvoří pouze malou část ze všech možných či použitelných materiálů vhodných pro tuto práci.

3. Stav bádání

Ke kapitole, která definuje zkoumanou oblast, se nejlépe vyjadřují poměrně snadno dostupné historické, zeměpisné a národnostní mapy. Jejich výpovědi doplňuje literatura zabývající se samotnou historií a správní tematikou regionu, národnostní nebo geografickou problematikou. Jako příklad lze uvést *Presidiální spisy Okresního úřadu v Litovli*¹⁶³ uložené ve Státním okresním archivu v Olomouci, *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960*¹⁶⁴ nebo spis *Vymezení a geografická determinace dříve etnického regionu Haná* Ladislava Zapletala.¹⁶⁵

Dosavadní záznamy, knihy a články, které zprostředkovávají informace o hudebním dění na Litovelsku, předkládají stroze interpretovaný přehled hudebních dějin a postrádají nejen mnohá důležitá zjištění, ale také hlubší výklad podstatných faktů – některá např. vůbec neuvádějí návštěvu Antonína Dvořáka v Cholině nebo nevěnují pozornost vídeňskému skladateli Conradinu Kreutzerovi. O Litovli podává souvislejší informace hned několik zdejších autorů – historiků. Dr. Johann Kux byl plodným autorem historických spisů nejen o litovelských událostech, ale také o Olomouci, Uničově aj. a patřil mezi činitele a podporovatele zdejší německé kultury. Samotný název jeho příspěvku „Zur Pflege deutscher Tonkunst in Littau“¹⁶⁶ v příloze *Das Neustädter Ländchen* německého periodika *Nordmährische Rundschau* napovídá, že se jedná o nacionálně zabarvený text týkající se hudebního dění v Litovli.

Josef Bezděčka¹⁶⁷ ve své práci *Kulturní a společenský život města do roku 1948* na Kuxe navazuje, rozšiřuje informace také o dobu středověkou a věnuje se navíc českým hudebním dějinám od počátku zhruba do poloviny 20. století.

¹⁶³ (Lošťák 1973).

¹⁶⁴ (Bartoš 1972).

¹⁶⁵ (Zapletal 1986).

¹⁶⁶ (Kux 1932).

¹⁶⁷ (Bezděčka 1988).

Nejhodnotnější informace však přináší Jan Burian ve studii „Hudba na Litovelsku a Konicku“ ve II. díle *Vlastivědy střední a severní Moravy*; Burian se tedy nezabývá jen samotnou Litovlí.¹⁶⁸ Jeho hudebně-historický přehled začíná také od 15. století, od 18. století už ale podává informace o místních hudebnících. Následují kapitoly z hudebního školství 20. století a spolkové hudební činnosti 19. a 20. století, kde neopomíná zmínit sborová vystoupení, německé hudební spolky ani lidovou píseň, tanec a hudbu. Příspěvek završují zprávy o operních a operetních vystoupeních.

Lubomír Šik, soudobý autor zabývající se touto problematikou, čtenáři předkládá celkový spolkový život v Litovli. Jako cenný zdroj údajů lze v jeho pracích určit zápisy z městské kroniky uvedené v chronologickém pořadí a doplněné o popisné stati o počasí, školství, kultuře atd. V desetidílném výčtu dat nazvaném *Litovel ve dvacátém století* končí v polovině devadesátých let.¹⁶⁹ Poslední, jedenáctý díl s podtitulem *Osobnosti doby*, je pojat jako malý slovník významných osobností Litovle. Také jeho *Litovelské paměti* z roku 1994¹⁷⁰ přinášejí podstatné odstavce o kulturním životě ve městě. Více informací je však možno vyčíst o měnící se politické situaci, která se na přelomu 19. a 20. století vyhocovala a určovala další směr zdejšího kulturního dění.

Samostatné zprávy z hudebního života je možné vyhledat v regionálních českých a německých periodikách – *Mährisch Neustadt*, *Mährisches Tagblatt*, *Litovelské noviny*, *Litovelský kraj*, *Selská stráž*. Jednotlivé tituly jsou uloženy ve Vědecké knihovně v Olomouci a v archivu Muzea v Litovli.

Z novodobější dostupné literatury je potřeba uvést sborník, který v Litovli vyšel již před patnácti lety jako *Almanach Litovel*. Ten zahrnuje příspěvky o historii, divadle, hudbě, školství, církvi, skautingu, živnostech, pivovarnictví a sladovnictví.¹⁷¹ Oblasti hudby a školství se však dotýká nejvíce. Kromě již zmíněných historiků Lubomíra Šika a Josefa Bezděčky do almanachu přispěly také zdejší výrazné hudební osobnosti – Božena Halvová, Vlastimil Nedoma, Miroslav Kuchař ad. Příspěvky mají popisný charakter činností hudebních těles a spolků.

Nejvydatnějším zdrojem informací, jež posloužily k sepsání hlavní kapitoly věnované hudebnímu životu od počátku 20. století v jednotlivých místech regionu, se staly pozůstalosti uložené v soukromých archivech, rozhovory s pamětníky a rodinnými příslušníky, archivy dosud žijících hudebních osobností, hudebniny, dostupné zvukové a filmové nahrávky a kroniky institucí a spolků. Opomenout nelze ani význam archivu Muzea v Litovli, kde jsou mj. uloženy některé běžně nepřístupné strojopisy, kvalifikační práce a publikace (např. některé spisy historika Lubomíra Šika). Pro získání pramenů bylo nutné často i opakovaně navštívit řadu osobností a institucí v Brně, Olomouci, Litovli, Bouzově, Měrotíně, Chudobíně, Cholině, Uničově i jinde.

Z hlediska pramenných materiálů je nutné vyzdvihnout pozůstalost Aloise Holoubka, která se nachází u manželů Marie a Richarda Novákových z Brna. Ta obsahuje rodinné fotografie, rukopisné skladby (mnohé věnované litovelským

¹⁶⁸ (Burian 1942).

¹⁶⁹ (Šik b r. 2).

¹⁷⁰ (Šik 1994).

¹⁷¹ (Šik 1996).

osobnostem), zápisky z přednášek na varhanické škole včetně skladebných cvičení, osobní dokumenty, rukopis Holoubkova životopisu a vysvědčení s podpisem Leoše Janáčka.

Pátrání po pozůstalosti Jana Buriana bylo daleko složitější. Rukopisný dopis poslaný Leoši Janáčkovi se nachází v Etnologickém ústavu v Brně, některé autorské skladby a fotografie u vnuka Jiřího Müllera v Litovli. Nejvíce informací včetně zvukové nahrávky zaznamenané na gramofonové desce však obsahuje diplomová práce jeho vnučky Jiřiny Burianové. Práce je uložena v archivu Katedry hudební výchovy PdF UP v Olomouci.¹⁷²

O rodině Bekových existují rodinné paměti s názvem *Beci a Bečata*, které sepsal doc. Josef Bek. Autor v nich vzpomíná na rodinné kořeny a na příchod jeho předků do Litovle. Vytištěná (ale nevydaná) verze pamětí se dochovala pouze v pozůstalosti, protože ji Bek již nestačil dokončit. Nejdůležitější kapitoly, jejichž náplní by byl právě život v Litovli, bohužel chybí. Mnohá novější a chybějící fakta proto ústně doplnila a upřesnila až Bekova sestra Božena Halvová.

Poměrně nejrozsáhlejší sbírku fotografií a dokumentů vztahujících se k hudebnímu životu v Litovli a v Chudobíně vlastní sborníkem, pedagog, hudebník a kronikář obce Chudobína Vlastimil Nedoma. Jeho vzpomínky a materiály byly použity hned v několika částech disertační práce, nejvíce se dotkly jeho vlastní osoby a pěveckého sboru Kantika, dále rodiny Fialovy, Bekovy a hudebního života v obci Chudobín.

Vzácnou výpovědní hodnotu mají vzpomínky bývalého kastelána hradu Bouzova Františka Finsterleho, který je posledním žijícím pamětníkem z řad hradních trubačů. Jeho archiv navíc obsahuje fotografie, jež se nenacházejí ani na hradě, ani v Národním památkovém ústavu. Většina z nich dosud nebyla nikde publikována. Pouze některé jsou v dnešní době vystaveny v nově zbudovaném Muzeu Bouzov.

Podobný vzácný pramenný zdroj představují skladby a rukopisy měrotínského učitele Vladimíra Juráše. Juráš zemřel v roce 1950 a jeho rodina v Měrotíně nežije již několik desetiletí. Bádání proto vyžadovalo oslovit širší okruh pamětníků. Materiály vztahující se k Jurášově tvorbě se dochovaly na kůru kostela sv. Martina a v soukromém archivu starosty obce Vladimíra Kulatého. Od něj pochází i použitá portrétová fotografie. Jurášova pozůstalost byla rodinou bohužel zničena.

O bratřech Šindlerových už byla napsána diplomová práce Kateřiny Vaňkové *Život a dílo Valentina Šindlera – stréčka Matěje Křópala z Břochovan (operního pěvce a lidového vypravěče)*.¹⁷³ K novým a dosud nepublikovaným zdrojům informací však patří rukopisy vlastních skladeb Valentina Šindlera, které jsou součástí pozůstalosti Josefa Kocvrliha z Choliny. V pozůstalosti se nacházejí i písně a hry se zpěvy zhudebněné a věnované Valentinu Šindlerovi. Většina z nich existuje v tomto případě v rukopisné podobě. Tyto hudebniny poskytla právě Kateřina Vaňková. Zvukové nahrávky korespondující s rodinou Šindlerových lze získat z Českého rozhlasu v Brně, filmy jsou běžně přístupné prostřednictvím internetu. Také archiv Národního divadla v Brně zveřejnil na svých internetových stránkách mnohé dopisy Valentina Šindlera coby Stréčka

¹⁷² (Burianová 1972).

¹⁷³ (Vaňková 2005).

Matěje Křópala z Břochovan z let 1921 a 1922 psané v hanáckém dialektu. Dopisy byly součástí živého rozhlasového vysílání.

Další zde nezmíněné prameny písemné, zvukové, vizuální či audiovizuální povahy byly většinou získány ze soukromých archivů. V disertační práci je využito pouze části z celé pramenné základny, kopie všech dokumentů budou uloženy v nově zřízeném hudebním fondu litovelského muzea.

Všechny oslovené hudební osobnosti nebo jejich rodiny ochotně spolupracovaly a poskytly své domácí archivy k zapůjčení. Jejich vstřícnost je o to cennější, že se v mnoha případech jedná o nežijící hudebníky, k nimž je potřebné některé materiály dohledat, nebo o umělce a pamětníky ve vysokém životním věku.

4. Závěr

Litovelsko se ve srovnání s jinými regiony jeví jako poměrně jednotná, nikoliv však jednotvárná oblast.¹⁷⁴ Její geografické rozložení a blízkost města Olomouce značně napomohlo zdejšímu osídlení už ve 13. století. Od té doby zde vedle sebe existovaly dvě národnostně odlišné skupiny obyvatel. Němci obývali především město Litovel a starali se o zdejší správu, české (hanácké) obyvatelstvo žilo převážně na venkově a teprve ve druhé polovině 19. století se začalo stěhovat do města.

Výsledky komunálních voleb v roce 1899 tento proces dovršily a Litovel se proto od počátku 20. století profilovala jako většinově české město. Litovelsko bylo tedy až do konce druhé světové války nejseverněji ležícím souvislým etnicky českým územím na Moravě,¹⁷⁵ neboť čeští starousedlíci na Zábřežsku byli od Litovelska (i od východních Čech) odděleni mohelnicko-úsovským (lanškrounsko-svitavským) německým pruhem. V důsledku těchto událostí se na Litovelsku utvářela specifická kulturní a hudební tradice, která přinesla řadu uměleckých subjektů a osobností.

Počáteční impuls k vytvoření kontinuální hudební výuky nastal roku 1900 založením veřejné hudební školy. Chod a renomé této instituce po devět let zajišťoval skladatel Otakar Bradáč. I když se o jeho skladatelských aktivitách vyjadřoval soudobý tisk pochvalně, nezanechal v Litovli viditelný pedagogický odkaz. Ten s sebou přinesli teprve Jan Burian a Alois Holoubek, kteří se navíc jako činní umělci nesmazatelně zapsali do hudební historie Litovelska. Jejich společným jmenovatelem se nestalo pouze místo působení, ale jistým způsobem i osobnost Leoše Janáčka. Nejen z tohoto důvodu dodnes představují Burian s Holoubkem dvojici nejvýznamnějších hudebních osobností Litovelska a tato disertační práce jim právem věnovala větší pozornost.

Burian na Janáčka vzpomněl na gramofonové nahrávce pořízené jeho vnučkou v roce 1971. Janáček na něj zapůsobil především jako výborný pedagog, navíc sdílel Janáčkovu nadšenost pro sběr lidových písní a sám je proto začal také sbírat. Tím vznikla sice malá, ale vlastním nákladem publikovaná sbírka písní vztahujících se přímo k Litovelsku. U jména Jan Burian se v *Československém hudebním slovníku* uvádí, že byl sbormistrem a sběratelem lidových písní

¹⁷⁴ Zde máme na mysli hlavně Chráněnou krajinnou oblast Litovelské Pomoraví.

¹⁷⁵ Nepočítáme-li tzv. Moravskou bránu, úzký moravský pruh rozdělující Slezsko na dvě části – opavskou a těšínskou.

(Černušák a kol. 1963, s. 155), kromě výše uvedených aktivit ale projevoval i hudebně-teoretickou, pedagogickou a organizační zdatnost.

Holoubek byl s Janáčkem spojen v přímém vztahu učitel – žák, ostatně stejně jako Jan Burian. Janáček navíc Holoubka na místo ředitele litovelské školy cíleně vyslal. Holoubek pak, oproti Burianovi, zaměřil svou uměleckou činnost spíše orchestrálně. Oplýval skladatelskými dispozicemi, jež se projevovaly už během studií,¹⁷⁶ později i ve skladbách, z nichž mnohé věnoval litovelským osobnostem. Jeho doménou se ale stala výuka na smyčcové nástroje a řízení orchestrů, které sám založil. Holoubkův pedagogický odkaz zhodnotil jeho bývalý žák Miroslav Kuchař: „Jeho bouřlivá, výbušná povaha vyvolala mnohdy dramatické výstupy, když žáci nesplňovali jeho náročné požadavky. Pokud však viděl píli, houževnatost s trochou nadání, nelitoval času ani sil, aby svého svěřence přivedl k nadprůměrným výkonům. Dovedl pak prohloubit lásku k hudbě, pomohl překonat kritická období a z jeho žáků se stávali osobní přátelé a stálí obdivovatelé. Působení Aloise Holoubka na litovelské hudební škole znamenalo v kulturní historii města samostatnou epochu, která nemůže být zapomenuta.“ (Šik 1992, s. 4).

Disertační práce uvedla v chronologickém pořadí další hudební osobnosti a nutno dodat, že ty nejvýraznější z nich prošly Holoubkovou výukou. Jedná se o rodiny Bekovu, Fialovu a Nedomovu, z nichž někteří jejich členové spolu ještě v dnešní době hudebně spolupracují.

„Beci a Bečata“ nazval svůj rodinný klan prof. Josef Bek ve svých nedopsaných pamětech, v nichž vzpomíná na hudební nadání svého otce, rodinné muzicírování a své první roky strávené u houslí. Jde o poměrně podrobnou a upřímnou zповěď hudebního vědce, jehož syn Mikuláš se vydal po stejných stopách a stal se mimo jiné rektorem Masarykovy univerzity v Brně. Pro Litovelsko má ale největší význam Božena Halvová, rozená Beková. Hudební průprava u Aloise Holoubka a studium u Františka Lýska napomohly její sbormistrovské kariéře hlavně v profesních začátcích. Celostátní úspěchy v dětských sborových soutěžích, divadelních a muzikálových představeních, hudebních projektech a kvalitních nahrávkách během její padesátileté praxe jen potvrzují její umělecké a osobnostní kvality.

V rodině Fialů se nejvíce hudebně angažoval Libor Fiala. Jako umělecký vedoucí smyčcového kvarteta udržoval jeho interpretační úroveň značně vysoko, podle výpovědi některých zúčastněných pamětníků pečlivě vybíral a studoval každý repertoár. Stejný přístup uplatňoval i ve svém dětském pěveckém sboru, kde se soustředil na zpěv umělecky náročnějšího repertoáru než jeho kolegyně Božena Halvová. Ta s ním dokonce zpočátku konzultovala metodické postupy při vedení dětského pěveckého sboru a čerpala z jeho zkušeností. Fialovy vysoké nároky ale způsobily, že na rozdíl od Halvové neměl jeho sbor zdaleka tak dlouhého trvání jako její.

Za jednu z nejčinnorodějších hudebních postav na Litovelsku je považován Vlastimil Nedoma. Je propojen s mnoha druhy hudebního umění, kterými se ale neživil, dodnes se některým činnostem věnuje pouze jako svému zájmu.

¹⁷⁶ Holoubkovo nadání pro skladbu je patrné už ze skladebných cvičení na varhanické škole, některé z nich se společně se zápisky z harmonie dochovaly v jeho pozůstalosti. Malá ukázka je součástí příloh.

Představuje tedy hudebníka, pedagoga, sbormistra a organizátora, který sice neprošel profesní přípravou na konzervatoři či hudební akademii, ale dokázal vhodně projevit a propojit své schopnosti k tomu, aby dosáhl vysoké interpretační úrovně jak v Litovelském kvartetu, tak v pěveckém sboru Kantika, v hudebních lekcích v Domě osvěty i jinde. Jeho obě děti se hudbě věnují profesionálně.

Velká aktivita a muzikálnost provázela i Květoslava Pechu, absolventa Pražské konzervatoře ve hře na klarinet a bývalého hráče Moravské filharmonie Olomouc. Se svým Orchesterálním sdružením provedl mnohé operety a skládal příležitostné skladby. Litovelskou hudební školu vedl stejně jako Alois Holoubek čtyřicet let, nedosáhl ale takového věhlasu jako jeho předchůdce. Pechovo hudební využití je totiž možné sledovat na dvou místech – v Litovli a v Lošticích. Tam jsou jeho umělecké zásluhy větší.

Disertační práce připomněla i zdejší rodáky, kteří sice svou uměleckou profesi vykonávají jinde, ale jejich začátky se s Litovelskem prokazatelně pojí. Holoubkův žák Jan Marek zazářil už jako student litovelského gymnázia ve hře na housle. Bez přijímacích zkoušek přestoupil na konzervatoř a úspěšně se dále účastnil uměleckých soutěží. Řadí se k malému procentu profesionálů, kteří odsud pocházejí a vystudovali nejen konzervatoř, ale i Akademii múzických umění. Třicet let hrál v České filharmonii a působil v řadě dalších hudebních a komorních seskupeníh současně jako houslista nebo violista.

Další rodačka Rita Schimkeová byla operní pěvkyní v Národním divadle v Praze a na scéně olomouckého a ostravského divadla. Už v raném věku byla obdařena přirozeným pěveckým talentem, který se pak naplno projevil. Konzervatoř vystudovala dálkově a poměrně brzy se dostala na pěvecký vrchol. I když svou sólovou kariéru předčasně ukončila, dokázala se k divadlu po mnoha letech vrátit.

Jistým „protikladem“ operní pěvkyně je původně rockový zpěvák Alan Bastien, který se úspěšně uchytil v muzikálových představeních pražských divadel Broadway a Hybernia. Sice se v tomto případě jedná o populární pěvecký žánr, nelze Bastienovi upřít značnou uměleckou hodnotu a náročnost. Nebylo by proto vhodné v disertační práci opomenout umělce, který už teď dosáhl značného úspěchu a výrazně přesáhl hranice litovelského regionu.

Na Litovelsku vždy existoval velký počet různých účelových lokálních hudebních ansámbľů. Ani jejich koncertní výjezdy mimo region ale nezaručovaly jejich výjimečnost. Výběr v této kategorii se proto zúžil pouze na pět uvedených subjektů.

Dětský dechový soubor Litovelanka patří mezi hudební tělesa, jejichž činnost neměla dlouhého trvání, ale svou kvalitou a úspěchy předčila mnohé orchestry v regionu, a to až do dnešní doby. Žádné jiné hudební ani pěvecké těleso nereprezentovalo město a jeho kulturu tak intenzivně.

V případě Dechové hudby Haná se nejedná o orchestr, který by hned zpočátku vykazoval vysokou kvalitu interpretace. Přednost Hané spočívá spíše v délce její existence a počtu hráčů, již se v ní vystřídali. Vyšší kvalita kapely jí nakonec zaručila úspěchy a značné zásluhy v hudebním životě Litovelska.

Hanačka a zvláště Hanácká mozeka je v současnosti pravděpodobně nejaktivnější litovelský hudební spolek. V jistém smyslu navazuje na úspěchy Litovelanky, ale její zaměření je více folkloristické. Na mnohých tuzemských i zahraničních cestách sklízí velký obdiv hlavně díky své regionální specifičnosti.

Její předností je i fakt, že ji tvoří poměrně mladá generace hudebníků.

Základní umělecká škola je instituce, která udržuje kontinuitu hudebního vzdělávání. Její místo je prakticky nezastupitelné, protože vytváří podmínky pro profesionální i amatérské uplatnění svých absolventů už od roku 1900. Činnost této instituce se od počátku spojuje s osobnostmi, jež stály v jejím čele a určovaly její další vývoj. Ten je možný vyčíst hned v několika částech této disertační práce. Jeho prozatímní završení pak přináší kapitola věnovaná hudebním spolkům a institucím, v nichž se uplatňují i její významní mladí absolventi.

Za zmínku stojí i poměrně nově otevřené Muzeum harmonik, které ve svém domě zbudoval sběratel a dříve i opravář těchto hudebních nástrojů Jiří Sedláček. Jeho obrovská sbírka heligonek je výjimečná a mezi sběrateli představuje středoevropskou raritu.

Hudební život ve venkovských obcích celé vytyčené oblasti nevykazuje všude stejnou intenzitu ani důležitost. Obce samotné ani v dnešní době neposkytují valné příležitosti k profesionálnímu hudebnímu uplatnění. Práce proto věnuje pozornost spíše významným a jinde se uplatňujícím rodákům.

Podnět ke vzniku hradních fanfár na Bouzově dal arcivévoda Evžen Habsburský. Informací o tomto hudebním seskupení existuje už jen velmi málo a jedná se o nepřímý pramen získaný od pamětníka Františka Finsterleho, který se odvolává na fakta získaná vyprávěním od svého otce (Finsterle – Ženožička 2012, audio). Sám Finsterle pak ve své funkci kastelána pokračoval také jako tympanista hradních fanfár a společně s další generací trubačů udržoval tuto hudební tradici. On sám je navíc vztahově propojen s rodinou Leibnerovou, z níž pocházejí nejvýznamnější hudebníci na Bouzovsku.

Problematické získávání pramenů se projevilo i ve spojitosti s měrotínským učitelem a varhaníkem Vladimírem Jurášem. Československý hudební slovník uvádí, že se jeho pozůstalost nachází v rodině v Měrotíně. Ta už ale v dnešní době neexistuje. To, co po Jurášovi zůstalo na kůru kostela a mezi pamětníky, bylo autorkou disertační práce zpracováno.

Další hudební osobnosti obcí Měrotína, Chudobína, Haňovic i Choliny se řadí ke zdejším rodákům, z nichž se doposud nejvíce proslavili bratři Šindlerové. Všichni ostatní zde uvedení také dosahují značných kvalit, ale veřejnost je zná jen velmi málo.

Disertační práce se časově zaměřila na období hudebního života od počátku 20. století po současnost a sledovala při tom významné osobnosti, spolky a instituce z oblasti folklóru, vážné i populární hudby. Čtenáři práce předkládá hlubší vhled do vybrané problematiky, která může být nejen pro „zasvěcené“ přínosná a čtivá, a to především z toho důvodu, že publikované informace byly v mnoha případech získány od osobností ve vysokém životním věku nebo dokonce už jen od pozůstalých rodin. Množství a důležitost poprvé zveřejněných pramenných materiálů proto disertační práci přidává na originalitě.

5. Seznam použitých zdrojů (výběr)

Literatura

- Anon 1970 Anon: *Litovelanka 5*. Litovel, 1970.
- Bartoš 1889 Bartoš, František: *Národní písně moravské v nově nasbírané*. Brno, 1889.
- Bartoš 1972 Bartoš, Josef a kol.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960*. Svazek III. Ostrava: Profil, 1972.
- Bek 2005 Bek, Josef: *Beci a Bečata*. Strojopis. Soukromý archiv Boženy Halvové. Praha, 2005.
- Bezděčka 1988 Bezděčka, Josef: Litovelský hudební život. *Kulturní a společenský život města do roku 1948*. Strojopis. 1988, s. 98–110.
- Bezděčka 1996 Bezděčka, Josef: Tradice sborového zpěvu v Litovli. In: *Almanach Litovel*. Litovel: Městský klub, 1996. s. 61–64.
- Bradáč 1910 Bradáč, Otakar: *Láska (symfonická báseň)*. Z cyklu *symfonických básní Víra, naděje, láska*. Lipsko, 1910.
- Březovská 2009 Březovská, Markéta: *Prof. Pavel Klapil – hudební pedagog a folklorista*. Olomouc, 2009. Univerzita Palackého. Katedra hudební výchovy. Vedoucí práce Karel Steinmetz.
- Burian 1942 Burian, Jan: Hudba na Litovelsku a Konicku. In: *Vlastivěda střední a severní Moravy. II. díl. Studie z kulturních dějin střední a severní Moravy*. Přerov, 1942. s. 651–666.
- Burian b r. Burian, Jan: *Kytička písní z Litovelska*. Brno: František Soukal Moravské hudební nakladatelství, b r.
- Burianová 1972 Burianová, Jiřina: *Jan Burian. Hudebník a pedagog*. Olomouc, 1972. Diplomová práce. Univerzita Palackého. Katedra hudební vědy a výchovy. Vedoucí práce Ferdinand Váňa.
- Faltýnek – Ženožička 2011 Faltýnek, Karel – Ženožička, Jiří: Hudební život v bouzovské farnosti ve světle vzpomínkových vyprávění pamětníků. *Zajímavosti z Litovelska. Ročenka Muzejní společnosti Litovelska 2009–2010*. Muzejní společnost Litovelska, 2011. s. 106–129. ISBN 978-80 254-7255-2.
- Hajdu 2011 Hajdu, Filip: *Hudební život v Mohelnici a Lošticích po roce 1945*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. ISBN 978-80-244-2887-1.
- Havlíčková 2006 Havlíčková, Jitka: *Památník obce Choliny*. Brno, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Pavel Holman.
- Kaštanová 2007 Kaštanová, Hana: *Dětský pěvecký sbor Mládí*. Olomouc, 2007. Univerzita Palackého. Katedra muzikologie. Vedoucí práce Alena Burešová.
- Kaštanová 2011 Kaštanová, Hana: Bratři Šindlerové – tři hudební a herecké talenty z Litovelska první poloviny 20. století. In: *Hudební teorie a pedagogika – věda, výzkum, současnost: Hudební výchova 2011 – 8. webová konference KHV PdF OU*. Ostrava, 2011. Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. Dostupné také z: <<http://konference.osu.cz/khv/index.php?id=3>>. ISSN 1802-6540.

- Klapil 1996 Klapil, Pavel: *Blahoslava Melhuby Národní písně severní Moravy z roku 1893*. Olomouc: INTERGRAFIS, 1996.
- Koudela 1999 Koudela, Miroslav: Mnichov 1938 na Litovelsku a vytyčování nové státní hranice. In: *Ročenka Státního okresního archivu v Olomouci*. Olomouc, 1999. s. 85–100.
- Krejčí 2011 Krejčí, Jaroslava: *Boj o českou Litovel 1881–1914. (Václav Socha a jeho úloha v dějinách města)*. Olomouc, 2011. Diplomová práce. Univerzita Palackého. Katedra historie. Vedoucí práce Michael Viktořík.
- Kuchař 1996 Kuchař, Miroslav: Muzikantské vzpomínky. In: *Almanach Litovel*. Městský klub, 1996. s. 55–60.
- Kvapilová 1996 Kvapilová, Eva: *Lidová píseň Bouzovska*. Olomouc, 1996. Univerzita Palackého. Diplomová práce. Vedoucí práce Pavel Klapil.
- Lošťák 1973 Lošťák, J.: *Okresní úřad Litovel. Presidiální spisy 1866–1927. Výběrový katalog*. Olomouc: Okresní archiv, 1973. Dostupné také online z: <http://web.nacr.cz/pomucky/data/227102010/539/is/info.index.html>
- Melhuba 1893 Melhuba, Ignát: *Národní písně severní Moravy*. In: *Náš lid, jak se jeví se svých zvycích, obyčejích, písních a t. d. z kraje litovelského a severní Moravy*. Národopisný odbor litovelský. Olomouc: Knížecí arcibiskupská knih- a kamenotiskárna, 1893.
- Říha 1935 Říha, Karel: *Národnostní mapa severní Moravy s podrobnými mapami okolí měst Svitav, Olomouce, Nového Jičína a Moravské Ostravy podle úředního sčítání lidu v roce 1930*. 1 : 300000. Olomouc: Národní Jednota pro sev.-vých. Moravu, 1935.
- Simajchl a kol. 1994 Simajchl, Ladislav a kol.: *Kancionál. Společný zpěvník českých a moravských diecézí. Rozšířené vydání pro olomouckou arcidiecézi*. Praha: ZVON, české katolické nakladatelství, 1994.
- Šik 1994 Šik, Lubomír: *Litovelské paměti*. Litovel: Městský klub, 1994.
- Šik 1996 Šik, Lubomír (red.): *Almanach Litovel*. Litovel: Městský klub, 1996.
- Šourek 1941 Šourek, Otakar: *Dvořák ve vzpomínkách a dopisech*. Praha: Topičova edice, 1941.
- Ulrich 1873 Ulrich, Donat: *Geschichte der Stadt Littau*. Rukopis. Muzeum Litovel. Littau, 1873.
- Urválková 1996 Urválková, Hana: Smíšený pěvecký sbor Kantika. In: *Almanach Litovel*. Litovel: Městský klub, 1996. s. 65–68.
- Vaňková 2005 Vaňková, Kateřina: *Život a dílo Valentina Šindlera – strážka Matěje Křópala z Břochovan (operního pěvce a lidového vypravěče)*. Olomouc, 2005. Univerzita Palackého. Diplomová práce.
- Zapletal 1986 Zapletal, Ladislav: Vymezení a geografická determinace dříve etnického regionu Haná. In: *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Rerum Naturalium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1986. s. 137–154.

Periodika

- Anon 1903 Anon: *Nové symfonické dílo. Selská stráž. Neodvislý týdeník, věnovaný zájmům našeho lidu*. 1903, roč. 2, č. 29, s. 3.

- Anon 1933 Anon.: Konradin Kreutzer und Weisszöhlhütten. *Das Neustädter Ländchen. Blätter für Heimatkunde*. 1933, č. 139, s. 1–2.
- Anon 1940 Anon.: Hudba Haná obnovila v Litovli za řízení mladého dirigenta V. Haderky 4. t. m. tradici hanáckých kapel. *Litovelský kraj*. 1940, r. 17, č. 33, s. 2.
- Anon 1969 Anon.: Sonne über Messe und Kinderglück. *AZ Sonntag*. 1969, č. 213, s. 5.
- Anon 1983a Anon.: 50 let Dechové hudby Haná. *Kulturní zpravodaj města Litovle*. 1983, č. 4, s. 9–10.
- Anon 1983b Anon.: 50 let Dechové hudby Haná. *Kulturní zpravodaj města Litovle*. 1983, č. 5, s. 10–11.
- ek 1895a ek: Osvald Vidrman. *Litovelské noviny*. 1895, roč. 5, č. 19, s. 1–2.
- ek 1895b ek: Osvald Vidrman. *Litovelské noviny*. 1895, roč. 5, č. 20, s. 2.
- Frömlová 2008 Frömlová, Tamara: Blahopřání Janu Morávkovi. *Uničovský zpravodaj*. 2008, r. 15, č. 5, s. 7.
- Hluchý 1938a Hluchý, František: Moje vzpomínky na rodnou Litovel. *Litovelský kraj*. 1938, roč. 15, č. 1, s. 1–2.
- Hluchý 1938b Hluchý, František: Moje vzpomínky na rodnou Litovel. *Litovelský kraj*. 1938, roč. 15, č. 2, s. 1–2.
- Husička 1939 Husička, Josef: Hudební skladatel Dr. Ant. Dvořák na návštěvě v Cholině. *Litovelský kraj*. 1939, roč. 16, č. 3, s. 2–4.
- Chybová 2005 Chybová, Svatava: Rodina Šindlerova z Cholině č. p. 47. *Cholinský list*. 2005, č. 2, s. 2–3.
- Kux 1933 Kux Johann: Konradin Kreutzer und Wiesszöhlhütten. *Das Neustädter Ländchen. Blätter für Heimatkunde*. 1933, č. 139, s. 1–2.
- Leuthner 1897 Leuthner, Karl: Die Wahlen in Oesterreich. *Die Neue Zeit*. 1897, roč. 15, č. 2, s. 82–83.
- Nedoma 1992 Nedoma, Vlastimil: Libor Fiala a Litovel. *Litovelské noviny*. 1992, č. 10, s. 8.
- Poledňák 2005 Poledňák, Ivan: Josef Bek. *Hudební rozhledy*. 2005, roč. 58, č. 11, s. 26.
- Pospíšil 2012 Pospíšil, Josef: Slovenský hudební skladatel a pedagog z Haňovic. *Litovelské noviny*. 2012, č. 3, s. 9.
- Stoklas 1933 Stoklas, Eugen: Kreutzerovo „Klekání“. *Litovelský kraj*. 1933, roč. 17, č. 43, s. 2.
- Šik 1992 Šik, Lubomír: Alois Holoubek. *Litovelské noviny*. 1992, roč. 3, č. 2, s. 4.
- Vrbka 1940 Vrbka, Josef: Osvald Vidrman, spisovatel „Přástek“. *Mojmírova říše*. 1940, roč. 3, s. 54.
- ý 1938 –ý: Němečtí vojáci opouštějí Litovelsko. *Litovelský kraj*. 1938, roč. 15, č. 43, s. 1.

Internet

- Gotiskova kronika – Gotiskovo web
Gottwald, Jiří: *Gotiskovo web...* [online]. Poslední změna květen 2010. [cit. 28.4.2012]. Dostupné z: <http://gotiskovo.webnode.cz/news/okres-litovel-v-letech-1850-1960/>
- Hanácká muzika – Hanačka
Hanácká muzika. *Hanačka. Folklorní soubor z Litovle* [online]. [cit. 12.8.2012]. Dostupné z: <http://www.hanacka-litovel.cz/hanacka-muzika.html>
- Hans Balatka – Wikipedia
Hans Balatka. *Wikipedia – The free encyclopedia* [online]. Poslední změna 10.2. 2012 [cit. 25.7.2012]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Hans_Balatka
- Holoubek, Alois – Český hudební slovník osob a institucí
Bek, Mikuláš: Holoubek Alois. *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. Poslední změna 19.10.2004 [cit. 22.7.2012]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebni-slovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=7904
- Cholinka – cholinka.cz
Cholinka. *Cholinka.cz* [online]. [cit. 3.8.2012]. Dostupné z: <http://www.cholinka.cz/>
- Informace – Mapový server
Informace – Mapový server [online]. [cit. 28.4.2012]. Dostupný z: http://mapy.crr.cz/tms/crr_a/mikro/index.php?interface=tmv&Theme=mikroregiony&Values=521&lg=#c=3644844%252C5505965&z=4&l=ajax_mikro,ajax_mikro_plochy&p=&
- Josef Bek – Osobnosti Moravy
Josef Bek. *Osobnosti Moravy* [online]. [cit. 20.6.2012]. Dostupné z: <http://osobnosti-moravy.eu/osobnosti/?id=FmeZDNYb7qyWgH4xUZ%2F5sTDOKr9G75luV2Io32fFgo%3D>
- Juraj Pospíšil – Hudobné centrum
Juraj Pospíšil. *Hudobné centrum* [online]. [cit.10.10.2012]. Dostupné z: <http://www.hc.sk/src/skladatel.php?oid=595&lg=sk>
- Lošťák – Presidiální spisy
Lošťák, Jaroslav: *Okresní úřad Litovel. Presidiální spisy 1866–1917. Výběrový katalog* [online]. [cit. 18.5.2012]. Dostupné z: <http://web.nacr.cz/pomucky/data/227102010/539/is/info.index.html>
- Mikroregion Litovelsko – Mapový server
Mikroregion Litovelsko – Mapový server [online]. [cit. 28.4.2012]. Dostupný z: http://mapy.crr.cz/tms/crr_a/mikro/index.php#c=3644908%252C5505901&z=4&l=ajax_mikro,ajax_mikro_plochy&p=&hs=1&
- O Alanovi – Oficiální fanweb Alana Bastiena
O Alanovi. *Oficiální fanweb Alana Bastiena* [online]. [cit. 30.9.2012]. Dostupné z: <http://www.alanbastien.com/index.php/o-alanovi>
- Olomouc Žerotín – Spolky Profitux
Program koncertu Antonína Dvořáka 1.5.1892. *Spolky Profitux* [online]. [cit. 23.4.2012]. Dostupné z: <http://spolky.profitux.cz/prilohy/o/olomouc/zerotin05.html>
- Stréček Křópal čili Tož to vám belo tak – Národní divadlo
Stréček Křópal čili Tož to vám belo tak. *Národní divadlo Brno* [online]. [cit. 6.8.2012]. Dostupné z:

Brno	http://www.ndbrno.cz/online-archiv/streck-kropal-cil-toz-to-vam-belo-tak
Strouhal Martin – Mikroregion Litovelsko	Strouhal Martin. <i>Průvodce Mikroregionem Litovelsko</i> [online]. [cit. 16.5.2012]. Dostupné z: http://www.mikroregionlitovelsko.cz/mistopis/cms/178/
Úvod – Muzeum harmonik	<i>Muzeum harmonik v Litovli</i> [online]. [cit. 14.8.2012]. Dostupné z: http://www.muzeumharmonik.estranky.cz/
Valentin Šindler – Filmová databáze	Valentin Šindler. <i>Filmová databáze</i> . [cit. 15.5.2011]. Dostupné z: http://www.fdb.cz/lidi/33944-valentin-sindler.html

Prameny

Burian 1908	Sbírkový fond Etnologického ústavu Akademie věd České republiky, v. v. i., pracoviště Brno, signatura B 1 (A-D). Dopis Jana Buriana Leoši Janáčkovi. Litovel, 13.3.1908.
Centrální evidence MF – hrad Bouzov	Centrální evidence MF, BZ 2866-2870, inventární číslo BZ-02867, sešit notový – 1. Trompete. Bouzov.
Expozice Muzea Cholína	Cholína 52.
Finsterle – Ženožička 2012, audio	Rozhovor s Františkem Finsterlem a Jiřím Ženožičkou [digitální zvukový záznam]. Bouzov, 14.5.2012.
Halvová 2011, audio	Rozhovor s Boženou Halvovou [digitální zvukový záznam]. Litovel, 27.11.2011.
Kobza 2012, audio	Rozhovor s Františkem Kobzou [digitální zvukový záznam]. Olomouc, 11.5.2012.
Kronika Dětského pěveckého sboru Mládí	Základní škola Vítězná, Litovel, Vítězná 1250.
Kronika Hudební školy v Litovli	Základní umělecká škola Litovel, Litovel, Jungmannova 740/11.
Kronika Pěveckého sboru z Bouzova	Marie Faltýnková, Bouzov.
Leibner 2012, audio	Rozhovor s Janem Leibnerem [digitální zvukový záznam]. Bouzov, 9.5.2012.
Nedoma 2012, audio	Rozhovor s Vlastimilem Nedomou [digitální zvukový záznam]. Chudobín 2.5.2012.
Nedomová – Nedoma 2012, audio	Rozhovor s Evou a Vlastimilem Nedomovými [digitální zvukový záznam]. Chudobín, 14.8.2012.
Pozůstalost Aloise Holoubka	Marie a Richard Novákoví, Brno, Grohova 3.
Pozůstalost Jana Buriana	Jiří Müller, Litovel, Komenského 770.
Pozůstalost Josefa Kocvrlička	Kateřina Vaňková, Cholína 120.
Sedláček 2011, audio	Rozhovor s Jiřím Sedláčkem za přítomnosti Mgr. Roberta Najmana a Martiny Ščučkové [digitální

	zvu-kový záznam]. Litovel, 25.11.2011.
Schimkeová 2012	Rozhovor s Ritou Schimkeovou. Olomouc, 3.7.2012.
Soukromý archiv Boženy Halvové	Litovel, Novosady 547/3.
Soukromý archiv Františka Kobzy	Olomouc, Mariánská 7.
Soukromý archiv Hany Kaštanové	Litovel, Šmakalova 416.
Soukromý archiv Jiřího Ženožičky	Bouzov 106.
Soukromý archiv Jitky Křivánkové	Litovel, Havlíčkova 697.
Soukromý archiv Jitky Piskové	Chudobín 47.
Soukromý archiv Marie Horákové	Mohelnice, Pionýrů 9.
Soukromý archiv Rity Schimkeové	Olomouc, Sokolská 528/6.
Soukromý archiv Vladimíra Kulatého	Měrotín 67.
Soukromý archiv Vlastimila Nedomy	Chudobín 69.

6. Publikace autorky vztahující se k disertační práci

- Kaštanová 2009 Kaštanová, Hana: Sondy do hudebního života Mikroregionu Litovelsko ve 20. století. In: *Aktuální trendy hudební psychologie, hudební pedagogiky a didaktiky hudební výchovy IV. Region, regionální hudební kultura a regionální umělec v kontextu vývojových proměn společnosti V: Hudební výchova 2009 – 6. webová konference KHV PdF OU*. Dostupné z: <http://konference.osu.cz/khv/index.php>
- Kaštanová 2010 Kaštanová, Hana: Česko-německé hudební vztahy Mikroregionu Litovelsko na konci 19. a v první polovině 20. století. In: *Česko-německé hudební vztahy minulosti a současnosti: II. webová konference s mezinárodní účastí*. Ústí nad Labem: Katedra hudební výchovy PdF Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, 2010. ISBN 978-80-7414-298-7. Dostupné také z: <http://pf.ujep.cz/khv/hudebnivychova>
- Kaštanová 2011 Kaštanová, Hana: Bratři Šindlerové – tři hudební a herecké talenty z Litovelska první poloviny 20. století. In: *Hudební teorie a pedagogika – věda, výzkum, současnost: Hudební výchova 2011 – 8. webová konference KHV PdF OU*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2011. ISSN 1802-6540. Dostupné z: <http://konference.osu.cz/khv/index.php?id=3>
- Kaštanová 2012 Kaštanová, Hana. Janáček a Litovelsko. In: *Aktuální otázky současné hudebně výchovné teorie a praxe VII*. Ústí nad Labem: Katedra hudební výchovy PdF Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, 2012. ISBN 978-80-7414-475-2.

Anotace / Annotation

Disertační práce

Název:	Sondy do hudebního života na Litovelsku
Name of thesis:	Probes into the musical life of the region Litovel
Datum zadání:	2012-01-11
Datum odevzdání:	2012-11-15
Pracoviště:	Katedra hudební výchovy Pedagogická fakulta UP v Olomouci
Obor:	Hudební teorie a pedagogika
Autor:	Kaštanová Hana
Školitel:	Prof. PhDr. Pavel Klapil, CSc. PhDr. Jiří Kopecký, Ph.D.
Oponenti práce:	PhDr. Pavel Pospěch
Místo obhajoby:	Katedra hudební výchovy PdF UP v Olomouci
Rok obhajoby:	2013
Počet stran:	124
Počet příloh:	29 (22 + 7 na DVD)
Jazyk práce:	čeština
Language:	Czech
Klíčová slova:	hudební život, region, pedagog, skladatel, virtuoz, pěvec, orchestr, sbor, hudební instituce, muzeum, interpretace, hudební vzdělávání, dílo
Key words:	Musical life, region, pedagogue, composer, virtuoso, singer, orchestra, choir, musical institution, museum, interpretation, musical education, work
Shrnutí:	Mikroregion Litovelsko se rozkládá na území Bouzovské vrchoviny, Litovelského Pomoraví a Hané. Historicky patří k oblastem, v nichž se hudební tradice udržuje již po celá staletí na vysoké umělecké úrovni. Etnograficky je život tohoto města v průběhu celého 20. století spojen s českým obyvatelstvem, a to i v době, kdy okolní města jako Uničov byla německá. Hudební bádání v tomto regionu často odhaluje velmi překvapivá zjištění o významných osobnostech z okruhu hudební vědy a pedagogiky, opery, sbormistrovství, virtuózní či skladatelské činnosti. Za zmínku stojí také spojitosti

se skladateli Antonínem Dvořákem, Leošem Janáčkem, nebo Josefem Bohuslavem Foersterem.

Summary:

The Litovel region covers the areas of Bouzovská vrchovina, Litovelské Pomoraví and Haná. Historically, it belongs to the areas in which the music tradition is being kept at a high artistic level for centuries. The cultural life in Litovel had been linked up with the Czech inhabitants throughout twentieth century, not excepting the time when the neighbouring towns were German, such as Uničov. The music enquiry in this region often reveals highly surprising discoveries of important people of musicology and pedagogy, opera, choir conducting, virtuoso playing or composition. It is worth mentioning also connections with composers Antonín Dvořák, Leoš Janáček or Josef Bohuslav Foerster.

Resumé

Disertační práce vyzdvihuje důležité momenty, osobnosti, spolky a instituce, které jsou spjaty s hudebním životem na Litovelsku. Tato hudebně-topografická monografie se nejprve věnuje hudebnímu životu města Litovle a postupně se dostává i k dalším místům regionu, jejichž hudební význam překročil hranice této oblasti.

Litovelsko leží severozápadně od Olomouce a rozkládá se na území Bouzovské vrchoviny, Litovelského Pomoraví a Hané. Už od 13. století zde vedle sebe žili Češi a Němci, ale teprve na konci 19. století Češi převzali správu města Litovle i celého Litovelska. Hudební život regionu je tedy v průběhu celého 20. století spojen převážně s českou většinou, a to i v době, kdy okolní města jako Uničov a Šternberk byla hlavně německá. Nejen z tohoto důvodu je zaměření disertační práce limitováno časovým rozpětím, které sahá od počátku 20. století po současnost.

Založení první veřejné hudební školy v Litovli v roce 1900 vytvořilo podmínky k zahájení kontinuálního hudebního vyučování. Hudební tradice Litovle i jejího okolí byla proto většinou spojena s pedagogy a umělci, z nichž někteří byli přímými žáky Leoše Janáčka. Mnohé další profesionální osobnosti, jež odsud pocházejí, patří do okruhu hudební vědy, opery, hudebního managementu nebo virtuózního či skladatelského umění.

K hudebnímu vyžití sloužily také různé spolky, sbory, seskupení a orchestry s větším, nebo menším významem. Práce si ale všímá těch subjektů, které představují typické charakteristiky zdejšího hudebního života a mají kvalitní reprezentativní charakter.

Zveřejnění značného množství informací pocházejících především z pramenných zdrojů přidává této disertační práci na hodnotě. Její význam však podtrhuje i fakt, že se tematicky vztahuje k hudebně činnorodé lokalitě a poskytuje náměty k dalšímu hudebně-historickému bádání.

Summary

This dissertation highlights the important moments, personalities, societies and institutions which are bound to the musical life of the Litovel region. This musically-topographic monograph first focuses on the musical life of Litovel and then also addresses other places in the region whose musical impact surpassed the boundaries of this region.

The Litovel region lies to the northwest of Olomouc and it extends over the area of Bouzov Highlands, Litovelské Pomoraví and Haná. Since the 13th century both the Czech and German people lived in the area, but not until the end of the 19th century the Czech took over the administration of the town and the Litovel region as a whole. Therefore, the musical life of the region is linked mostly with the Czech majority throughout the 20th century, even at times when nearby towns like Uničov and Šternberk were mostly German. Partly for this reason the focus of the dissertation is limited by the time period from the beginning of the 20th century up until now.

The founding of the first public school of music in Litovel in 1990 created conditions for continuous education of music. For this reason, the musical tradition of Litovel and its surroundings was mostly linked with teachers and artists, some of whom were the students of Leoš Janáček himself. Many more professional personalities who come from this region are part of the musical science, opera, music management or virtuosic and composition art.

There were also various societies, choirs, groupings and orchestras with greater or lesser importance and those also enriched the musical life. However the dissertation focuses solely on those subjects which represent the typical characteristics of local musical life and their quality and character is presentable.

The publication of substantial amount of information based mostly on original sources is the evidence of the value of this dissertation. Its relevance is also underlined by the fact that it relates to a musically active locality and provides suggestions for further musically-historical research.

Zusammenfassung

Diese Dissertation zeigt wichtige Momente, Persönlichkeiten, Verbände und Institutionen, die mit dem Musikleben der Region von Litovel verbunden sind. Diese musikalisch-topographische Monographie widmet sich zuerst dem musikalischen Leben der Stadt Litovel und allmählich gelangt sie auch zu anderen Orten der Region, deren musikalische Bedeutung die Regiongrenze überschritten hat.

Die Litovel-Region liegt nordwestlich von Olomouc und erstreckt sich auf dem Gebiet vom Bouzov-Bergland, vom Landschaftsschutzgebiet Litovelské Pomoraví und Haná. Seit dem 13. Jahrhundert lebten hier nebeneinander Tschechen und Deutsche, aber erst am Ende des 19. Jahrhunderts übernahmen Tschechen die Stadtverwaltung der Stadt Litovel und ihres Bezirks. Das Musikleben der Region wurde also im Laufe des 20. Jahrhunderts vor allem mit der tschechischen Mehrheit verbunden, und zwar auch in der Zeit, als die umliegenden Städte z. B. Uničov und Šternberk überwiegend deutsch waren. Nicht nur aus diesem Grund richtet sich die Arbeit auf die Zeit vom Beginn des 20. Jahrhunderts bis zur Gegenwart.

Die Gründung der ersten öffentlichen Musikschule in Litovel im Jahr 1900 bildete die Voraussetzungen für die Errichtung des stetigen Musikunterrichts. Die Musiktradition der Stadt Litovel und ihrer Umgebung wurde daher meist mit den Pädagogen und Künstlern verbunden, von denen einige sogar Leoš Janáčeks Schüler waren. Viele andere Persönlichkeiten, die von hier stammen, gehören zum Bereich der Musikwissenschaft, der Oper, des Musik-Managements oder der Virtuosen- und Kompositionskunst.

Zu musikalischen Aktivitäten dienten auch verschiedene Vereine, Chöre, Gruppen und Orchester größerer oder geringerer Bedeutung. Die Arbeit bearbeitet aber Themen, die typische Merkmale der lokalen Musikszene darstellen und eine gute repräsentative Besonderheit haben.

Die beträchtliche Menge von den veröffentlichten Informationen, die vor allem aus privaten Quellen stammen, gibt dieser Dissertation eine wissenschaftliche Qualität. Die Bedeutung dieser Arbeit liegt auch in der Tatsache, dass sie sich thematisch auf eine musikalisch tatkräftige Lokalität bezieht und Themen für weitere musikalische und historische Forschung bietet.